3
3 1761 06630012 0

ALBERT ENGSTRÖM

MITT LIF OCH LEFVERNE

A. B. LJUS 1 KRONA

BRIEF
PTB
00 47111

68

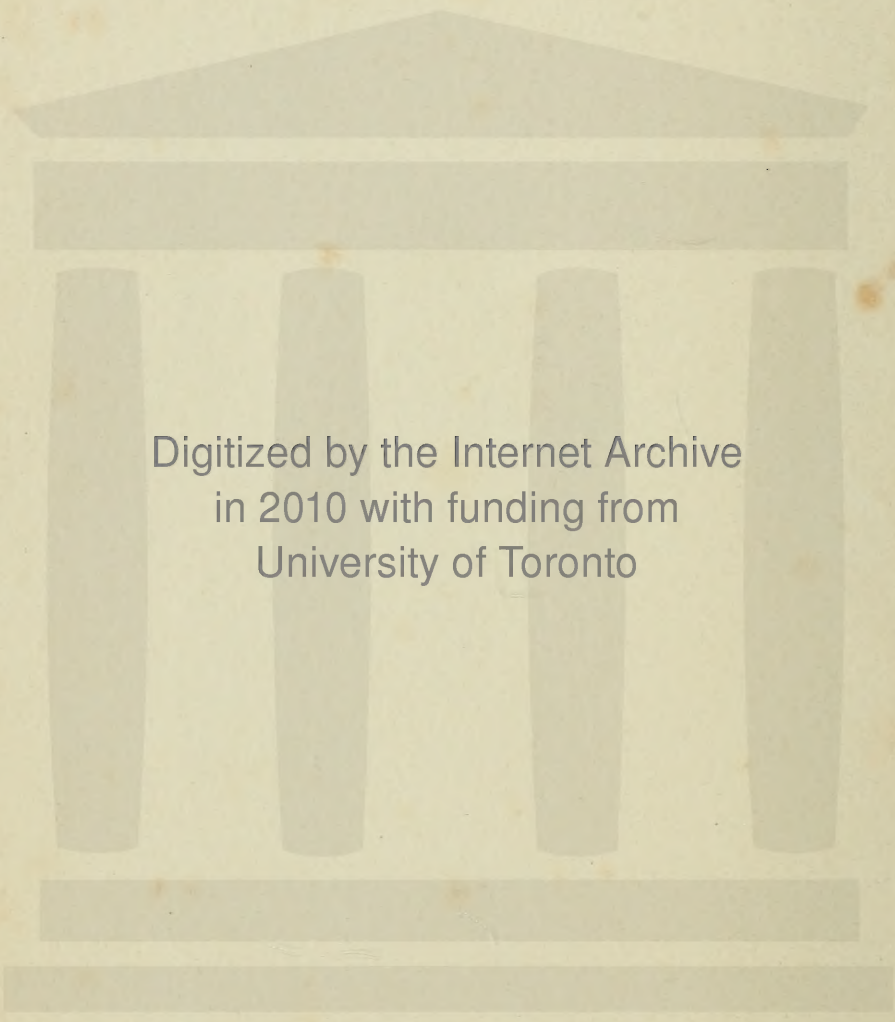

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mittlifochlefver00engs

ALBERT ENGSTRÖM

MITT LIF OCH LEFVERNE

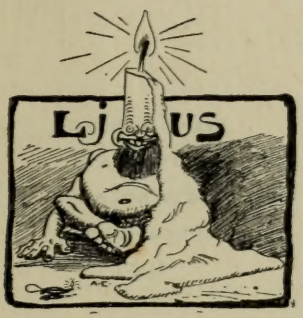

STOCKHOLM 1907
AKTIEBOLAGET LJUS

ISAAC MARCUS'
BOKTRYCKERI-
AKTIEBOLAG
STOCKHOLM
1907

Brief
PTB
0047111.

INNEHÅLL

	SID.
MEMOIRER	1
MITT FÖRSTA PERSONLIGA SAMMANTRÄFFANDE MED KOLINGEN OCH BOBBAN	47
DALARNE	52
KRÅNGDALEN	54
LOFOTEN	61
HOS LAPPAR	67
ÅTER HOS LAPPAR	69
REVAL	74
ODENSHOLM	79
EN JULAFTON I UPPSALA	88
LUSKUNGEN	96
UR PORTFÖLJEN	101
GRÅSKÄLEN	104
JULHAREN	108
VETRUSCHEFF	111
FANÉRFABRIKANTEN	115
EN KVINNOSAKSKVINNA	117
GRISSLEHAMNSLIF	121
RELIGION	125
FRUNTIMMER	128
JULSEGLATS	132
MONSIEUR PERNELET	134
NATTLIGA INTRYCK	138

MEMOIRER.

Jag är en gammal man. Jag har sett och erfarit mycket och mitt lif har fört mig tillsammans med åtskilliga intressanta figurer, ja, med samhällets främste.

Man har upprepade gånger bedt mig skrifva mina memoirer, men min blygsamhet har hittills förbjudit mig detta. En man som separerat från samhället för att plocka rätt på sin egen lilla individualitet, ser hälst framåt, ej tillbaka. »Nur die Dunkelmänner blicken zurück», säger Nietschschszhchehe. Kanske har han rätt häri, men om han hade lefvat ett så rikt lif som jag, hade han antagligen uttryckt sig tvärtom. Det är icke nog att bli galen för att bli filosof. Lifvet självt för så småningom de rikast begåfvade andarna till denna synpunkt.

Att vid trettiofyra års ålder skrifva sina memoirer för ens tanke direkt på döden. Plötsligt kan en meteorsten slå en i hufvudet, lönnmördarens dolk träffa under skulderbladet eller en förfärligt stor växel förfalla — och man ligger i sin silfverfotade likkista med svenska folkets kransar af kallor och palmblad som en erinringens och beundrans sophög öfver sig. Sedan komma likmaskarna, föryngringens symboler, till, och om ett par år är man ett kolly, ett gödningsämne, eftersökt af landtbrukare, men med rynkade näsor beluktadt af sina vänner skalderna och vetenskapsmännen, som kanske till och med stjäla ens lik, och målarne.

Mina ögon tåras. Men jag tror, att det bästa vi tänkt, ja äfven det sämsta, lefver i evighet i våra arbeten, våra tankar och ord, som vi lämnat efter oss, och som en surdeg komma alltet att jäsa och förändras i konsistens långt sedan vi slutat att vara till. Vi kunna visserligen inte lägga en atom till alltets vikt, men vi kunna åtminstone känna oss lugna i medvetandet om, att vi under vår lifstid

trott oss hafva lyckats dypera en del folk, visserligen omedvetet, men ändå! — och att vår egenskap af personlighet på grund af sin tillvaro varit nödvändig. Vi äro atomer i en kemisk förening af för oss obekanta ingredienser. Låt vara att det stundom fräser på ytan i retorten, men för en lugn och öfverlägsen betraktare är det hela alldeles i sin ordning, lif och död, mord och födelse, allt är som en vindstilla vik. Och om Alexander eröfrar världen eller månen trillar ned och träffar Ryssland och decimerar dess innevånareantal, förefaller det oss tänkare ungefär lika viktigt som då en fluga kliar eller putsar sina bakben. Me voici! Skulle något ha något af petard i sig, vore det konsten, men jag tror inte det häller. Vi äro alla skräddare. Vi äro något slags molekyler i en soppa som röres om af sig själf. Vi ge fan i att resonera om lifvets mening, utan ägna oss åt memoirskrifning.

Jag har ansett mig böra förutskicka dessa anmärkningar, på det att världen skall få någon aning om sin förnämste redaktörs synpunkter på tillvaron. Jag tror inte ens på dem jag gifvit härofvan. Att skrifva eller öfverhufvudtaget yttra sig är en fånighet, som endast rättfärdigas af individens oförmåga af konsekvens.

* *
*

Hur väl påminner jag mig icke min födelsedag, den 12 maj 1869! I Odhners Svenska historia står om Gustaf Wasa, att han var född »troligen den tolfte maj» på gården Lindholmen i Uppland. Det enda som skiljer mig från Gustaf Wasa är, att han är född på gården Lindholmen i Uppland. Vi äro troligen födda den 12 maj båda två, men jag är född på gården Bäckfall i Lönneberga socken i Småland. Jag har alltid sympatiserat med Gustaf Wasa — inte därför att han var gift tre gånger, utan därför att han klarade sin hyska. Vi togo emot svenska folket ungefär på samma sätt och under samma omständigheter, och till hvilken grad af fullkomning ha vi inte fört våra generationer! Vi ha gjort reformation båda två. Gustaf Wasa hade sin Dackefejd — jag hade min fejd med Lundabohêmen. Vi gingo båda segrande ur striderna. Gustaf Wasa gjorde en dumhet: Han gaf sina barn härtigdömen. Jag har, varnad af hans exempel, nästan tagit som princip att i det längsta afhålla mig från att ge mina barn härtigdömen.

Ännu har jag lyckats undgå att falla offer för en så nära tillhands liggande frestelse.

Hur väl påminner jag mig inte min födelsedag! (Jag återtar berättelsens tråd). Plötsligt befann jag mig född och innehafvande största delen af de rättigheter, som staten tillerkänner en medborgare. Jag var visserligen befriad från en del medborgerliga förpliktelser, men jag lefde — det var hfvudsaken — och var förfärligt högljudd. Jag var ganska fet. Inom parentes.

Den barnmorska, som deltog i mina första omsorger om svenska folket, var af gamla stammen. Det var på denna stenålderstid sed att under den nyföddes hufvud lades en psalmbok, då han för första gången placerades i den takfästa korg som kallades vagga. Gumman gjorde mig elegant och lade mig i vaggan samt ilade till en bokhylla

för att hämta den konventionella psalmboken. Hon kom tillbaka med ett litet franskt lexikon, som såg ut som en psalmbok. Däraf min erkända förmåga att meddela mig äfven med utlandets publik.

Den därpå följande tiden vill jag kalla min medeltid = en mörk natt med några lysande stjärnor. Det första äfventyr, jag kan påminna mig, var ett sammanträffande med en igelkott, som låg vid stammen af ett päronträd i trädgården. Jag petade på igelkotten och grät. Hur ofta har jag ej sedan träffat igelkottar, människor, som rullat ihop sig och kommit mig att sticka mig på sina taggar! Jag har ofta önskat att vara en räf.

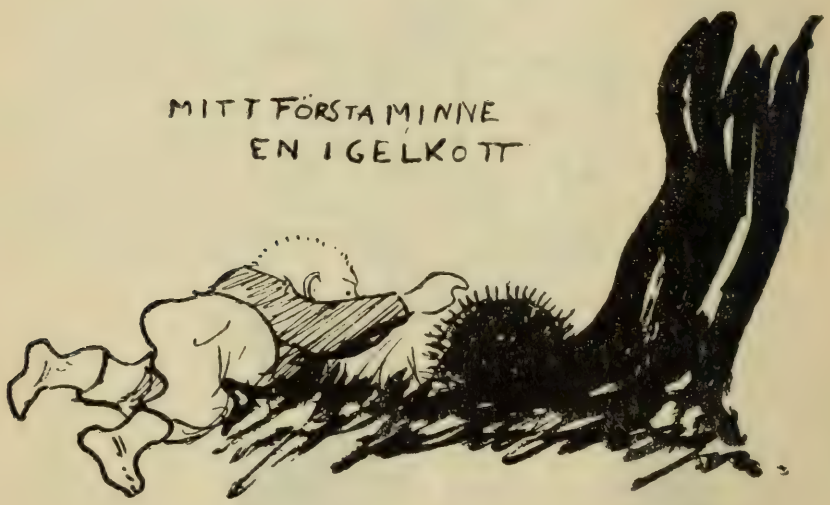

Min andra stora händelse var ett äfventyr med ett svin. Hur ofta har jag icke sedermera sammanträffat med dylika.

Vi hade en stor so och jag sprang efter son och kastade sten på henne. Redan då framträdde mitt vilda småländska, allt fult hatande kynne. Men en sten var för stor och jag var för liten. Jag stupade på näsan. Alla prenumeranter, som haft någon närmare beröring med svin, veta att barnskrik gör dem ursinniga. Jag skrek och son kom samt började äta upp mig. Lyckligtvis hörde min mor, som satt i väfstolen därinne, skriket, och räddade mig ur suggans klöfvar. Det som återstod af mig var emellertid tillräckligt

mycket för att dana en estetiker, en Schöngeist som den, som skrifver dessa rader.

Jag var emellertid fortfarande mycket ung. Det kom sommar och vinter och annan växling af årstider. Jag blef kär. Det fanns en flicka — som antagligen nu är mormor, som jag blef kär i — ty den mänskliga naturen tar ju alltid ut sin efterrätt. Men hur mycket jag än letar i mitt minne, kan jag icke påminna mig detaljerna i detta kärleksförhållande, hvarför jag dröjer med det till senare år. Jag vidrör detta endast för att påpeka, hur vaken gossen var. Jag var knappa tre år.

Tänken emellertid efter, huru slapp den nuvarande generationen är. Först vid 22 à 25 år börjar man förlofva sig. Tacka vill jag oss, gamla tidens barn. Vi förlofvade oss nästan genast, ehuru förbindelserna voro af tämligen löslig art. Vi hade ju inga inkomster, inga ämbeten, inga byxor. Vi hade kolt, men bredvid kolten ett fast beslut att göra en kvinna lycklig.

Jag flyttade från Bäckfall till en nybruten bygd i Småland, stationen Marianelund. Där var tändsticksfabrik och en massa arbetare, som slogs med järnvägsarbetarna vid N. O. J. om eftermiddagarna. Knifvarna gingo och brännvinsbuteljerna yrde i luften i form af skärfvor, sedan de råkat någon okammad skalle. Vi barn gingo lugnt ibland de kämpande och lärde oss tagen. Vi lärde oss att kasta sten och sätta krokben. Vi ha alla sedan haft mycken nytta af allt detta i lifvet.

Vid Marianelund, där Emån rinner förbi, såg jag för första gången Näcken. Det var en kväll — och Näcken kom på en smal bro från en ö i ån. Jag rusade hem och var rädd. Men sedan jag fått reda på att Näcken bara var den s. k. paraffinkärngen, en gumma som paraffinerade tändstickorna, miste jag på en gång all tro på poesi.

En dag gick jag utanför arbetarkasernen och en flicka, af mina vänner, som kände min skicklighet i stenkastning, sade till mig, i det hon pekade på ett annat gli, en yngling af mina bekanta: Kan du träffa Efraim med en sten härifrån?

Jag tog en sten på vägen och slungade den med infernalisk skicklighet rakt i skallen på Efraim. Jag var bara fem år, men samvetet vaknade, och jag flydde. Jag tänkte först att ge mig i lag med tattarne som stundom reste förbi. Jag sprang och sprang och hann till Mari i

porten, portvakterskan. Jag bad henne gömma mig, ty allt var förbi. Jag hade slagit en pojke till blods och jag vågade aldrig mera gå hem. Jag var gummans favorit och hon gömde mig. Men mitt onda samvete vakade, och jag måste gå ut i fabriksgatan och titta. Där såg jag plötsligt min mor, som spejade efter sin förlupne son. Jag lomade i väg hem och drar en slöja öfver det välförtjänta straff som mötte mig vid min hemkomst. Men jag fattade ett fast beslut att rymma, att skaffa mig ett svärd och en *Bistol* och en pilbåge med synålspilar, och sedan ville jag se den mans kropp, som skulle våga sig på mig, där jag låg uppe i småländska höglandet och spridde död och förintelse rundt omkring mig. Åtminstone ville jag se de jämnåriga pojkar, som kunde förfoga öfver en sådan attiralj

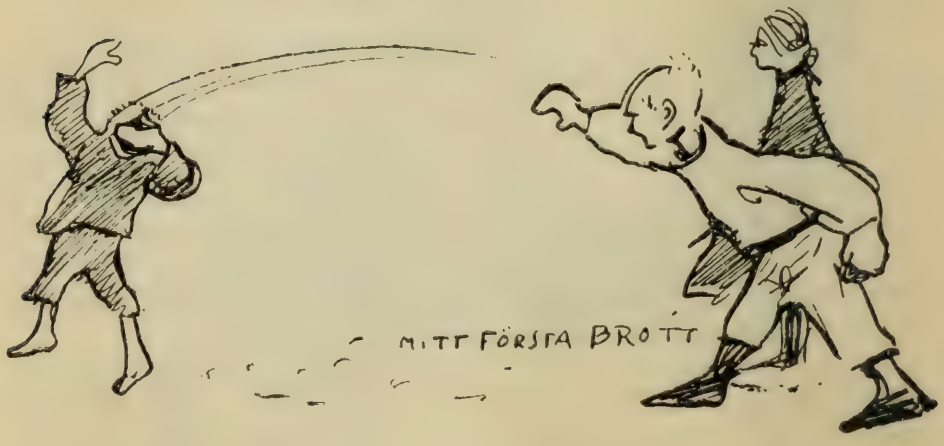

som jag, och försökte mucka. Jag blef dock ingen Rinaldo Rinaldini trots alla barndomsdrömmar.

Samtidigt gick Emån mot hafvet med is och oberäknelig hvad vattenhöjden beträffar. Fabrikspojkarna brukade hoppa ut på förbifarande iskäl och segla på dem utför fallen. Jag kom en dag vid högt vattenstånd ned till ån. I en vak låg ett ensamt käl roterande för strömmen, som brusade fram under den fasta isen. Jag hoppade ut på kälet, det välte, strömmen drog mig under och under ett par sekunder höll jag mig fast med fingrarna i iskanten, tills en kvinna, vår jungfru, drog mig upp vid ena hand,

lofven. Hade hon inte varit där just då, hade ingen fått läsa mina memoirer. Jag antar att mänskligheten står i tacksamhetsskuld till denna kvinna.

Mitt lif börjar egentligen, då jag på grund af en serie omständigheter förflyttades till Bohult station, ett par mil från Oskarshamn.

Först där utvecklade sig gossen till en karaktär. Där var endast ödemark, kala berg och en järnväg, som gick igenom landskapet. Min bästa vän från den tiden är polis i Stockholm just nu och ser till, att jag inte gör några galenskaper om eftermiddagarna, då jag vistas där.

Gossen var mycket ung då — endast 7 år. Bredvid stationen fanns en mosse med ett dike i. Den mossen tog gossens hela fantasi. Det var en småländsk mosse med porsris och hjortron och hvitmossa och en källa i kanten, den stationskarlen tagit reda på med slagruta. Diket var minst två alnar bredt och traktens ungdom åkte skridsko på det om vintern. Men det dikets slut förlorar sig i mitt barndomsminnes dimmiga fjärran. Där vidtog skogen, en

jätteskog utan pitprops och i den skogen funnos sjöar med mal i. Malen finns icke på andra ställen nordligare än i Emån och några sjöar där bredvid utom i Donau.

Det låg något hemlighetsfullt, just af det som människor tycka om, i Emån och småsjöarna därnere. Och vi hörde talas om malen, som likt ålen gick upp i land, men malen tog får, under det ålen endast skattade ärtåkrarna. Men af malen fångades ibland bjässar på 10 pund, och vi barn tittade på dem med en blandning af vidskeplig fruktan och beundran.

Malen fångades af bönderna på jättekrok med påhäktad död kattunge. Med huru mordlystna blickar betraktade jag icke vår stora katt, på hvilken man väl skulle ha fått något gigantiskt i malväg. Men det stannade vid bara afsikten, som det oftast händer med de stordåd, som människorna ämna företaga sig.

Vid denna tid fick jag min första knif. Det var ett ögonblick i mitt lif, som jag sent glömmer. Bladet var af något järnbleckliknande ämne och skaftet var af anilinfärgadt trä.

Jag och min lille bror hade beordrats att hämta mjölken från ett närbeläget skogstorp en mörk höstkväll. Det var oroliga tider i Småland just då, ty Hjert och Tektor, de båda mördarna och stortjufvarna, hade sluppit lösa, och litet hvar stängde sina dörrar väl om kvällarna. Jag gick och talade lugnande ord med min bror, där vi läto krukan dingla mellan oss på skogsstigen, medan det susade hemskt i talltopparna öfver oss. Jag hade knifven uppfälld, ty när som helst kunde ju en bof rusa fram och beröfva oss mjölk och juveler och plånböcker. Jag talade mig varm och gestikulerade och högg knifven rätt genom handen på bror min. Det blödde förfärligt, men vi voro öfvertygade om vapnets duglighet. Jag slapp dask vid hemkomsten, ty det hela hade ju bara varit en yttring af självförsvarskompetens.

I skogen växte lingon om höstarna. Vi smålänningar *plockade* icke lingon, vi *repade* dem. De hette kröson för resten. Och på fällorna och banvallarna växte smultron och hallon.

Hvad världen är stor, då man är liten! Vi klättrade öfver bergen en kvarts fjärdingsväg och inbillade oss vara fjärran från hemmet. Vi gjorde oss stugor i bergsskrefvorna och sutto där tills mörkret kom med mystik och skrämsel.

Ibland fingo vi fara med till Högsrum. Det var en herregård, där Emån flöt förbi med lax och mal i. Det var ett sagoland, ett sagoslott med alla härligheter magasinerade. Gamla tapeter med riktiga taflor i mönstret och en trädgård med bigarå och allt som bör finnas i ett Schlaraffenland.

Och vi tittade undrande på engelsmännen, som om somrarna kommo dit och metade lax på fluga och voro

DET SUSADE HEMSKT I TALLTOPPARNE

klädda i knäbyxor alldeles som barn och talade som papegojor, fast inte så begripligt.

* * *

Nu kom lifvets allvar. Skolan började. Jag inkvarterades hos en gammal arrendator eller kanske hemmansägare, ett original af prima kvalitet, och till rumskamrat

fick jag hans dotterson. Barn ha stundom idéer. Vi voro rika på sådana. Gubben sof middag med stor precision. En dag, då han låg på sin soffa och snarkade, tog jag ett kol, ett löst kol ur spiseln och målade om gubben med så raffinerad försiktighet, att han ej vaknade. Han sof visserligen som ett paket, men ändå —. Jag förbigår scenen, då han sett sig i spegeln och fattat situationen.

Ett annat brott var mitt tillvägagående med hans gummas största julost. Jag kom in i skafferiet och fick korn på osten, grep kökets största knif, högg in i osten och lät knifven gå några hvarf i innanmätet med angreppshålet som centrum, hvarefter hålet smetades igen med smör ur en närstående smörbytta. Då gumman klöf sin ost föll den i några dussin delar, mögel hade angripit den inifrån och osten var förstörd. Det blef förhör och jag erkände. Jag fick stryk, och sedan har jag aldrig behandlat ost på det sättet. Stryk är uppfostrande.

Sedan jag kroppsligen misshandlat min rumskamrat några gånger, fick jag flytta. Jag var ett elakt barn. Jag kom till skolläraren.

På den tiden gick en stark religiös väckelse genom socknen, och skolläraren ansåg det förmodligen comme-il-faut att ansluta sig till rörelsen. Han var så religiös, att han vid hvarje sked soppa eller hvarje knifblad fastare föda — ty han åt naturligtvis med knif — suckade: »Tack käre Gud!»

Kanske hade jag vid det här laget varit adopterad af Waldenström eller åtminstone varit vinkelpredikant, om icke min sunda natur reagerat. Jag måste gå med på s. k. böner, där någon idiot talade. Vi skolbarn hade begåfvats med hvar sitt exemplar af Sankeys sånger och fingo på bönerna sjunga i kör med bassarna. Stämningen blef stundom så stark af suggestion och antisuggestion, att vi gräto. Jag var visserligen bara 7 år, men jag kan ej påminna mig ha sedan känt någon så odeladt hemsk sinnesrörelse som då. En blandning af extas och fruktan för det okända mystiska.

Dagen efter slogos vi med hvarandra och voro normala barn. En skolkamrat, som var 17 år gammal och på grund af bristande kristendomskunskap ej fått *gå fram*, hade brännvin med sig i skolan under timmarna och flaskan gick rundt under det idioten — skolläraren med snörflande stämma och gråtmild ton förklarade den oförklarliga katekesen.

Man har berättat mig, att de nutida förhållandena högst väsentligt skilja sig från de dåvarande.

Men en af de väckta drog mig under inflytandet af den heta nästan sensuellt religiösa extasen, som pågrund af hettan i rummet, sången och de förvirrade, klagande bönerna tog oss fångna, så att jag måste gråta af en halft salig, halft hemsk rädsla.

Mannen hade stundom själf hållit föredrag och lagt ut ordet och jag hade fått en viss aktning för hans förmåga. Men så kom han hem på besök. På förmaksbordet låg en almanack i guldsnitt. Den påminde till det yttre om Sankeys sångbok. Han tog den, slog upp den och sjöng en af de populärare sångerna, under det att han låtsade läsa i den. Jag smög mig fram, och upptäckte att han till och med höll boken upp och ned.

Det var för mycket för mig, jag fattade då först begreppet humbug. Jag har aldrig sedan gråtit på något läsaremöte.

Tiderna voro onda där nere i Småland just då. En mördare skulle afrättas vid Långemåla, som låg i närheten. Jag tiggde och bad att få gå dit och se på, men jag fick ej. Kanske var det riktigt. Jag tror till och med, att det var riktigt.

Stundom fick jag resa till Oskarshamn. Där såg jag för första gången hafvet.

Det luktade tjära vid hamnen och där arbetades på ett helt annat sätt än det jag sett förut. Jag

beslöt att bli sjöman och segla ut till främmande länder, där det fanns indianer att slåss med. Jag skulle ha en bössa och skjuta caribous och vapitis, och min gördel skulle hänga full med de förnämsta höfdingarnas skalper.

Jag hade ett särskildt krigsrop på den tiden: alalalalalala — la —, som ofta ljöd mellan tallarne därhämma.

Jag hade läst om indianer i Familjejournalen och gripits af en mäktig sympatiför dem. Jag hade en båge och pilar med sylspets, som darrande satte sig i trädstammarne. Jag hade tallbössa, ett mordvapen, som man skaffar sig genom att vrida ur kärnan på en tre à 4 årig talltopp, och laddar med två pluggar af blånor, en i hvardera ändan, hvarpå man skjuter ut den yttersta genom att med en träpinne prässa ihop luften mellan pluggarne. Jag tror att ingen människa blifvit dödad med tallbössa.

Jag läste min första roman. Det var *Den vandrande Juden* af Eugéne Sue. Jag tycker fortfarande att alla andra romaner äro skräp emot den. Därnäst läste jag Londons Mysterier af Paul Féval. Där finnes en liten bof beskrifven, en ung londonbohémien vid namn Snail. Hur ofta har jag inte önskat att vara Snail och kunna begå så många brott med så rent hjärta som han.

Jag läste Familjejournalen, som kanske mer än andra publikationer har inverkat på den nuvarande generationen. Den var verkligen bra. Jag har läst om den nyligen. Kan ingen starta en tidning som på samma sätt inverkar på kommande generation? En blandning af populär vetenskap, samtidens litteratur, historiska bilder, allt hopgjordt af våra bästa pännor? Hvad vi haft glädje af Gernandts journal!

Vi flyttade från Bohult till Hult, en station en mil från Eksjö. Jag har glömt påpeka, att jag haft en förälskelse äfven i Bohult. Hon är gift nu, antagligen korpulent och har svårt att räkna in barnen om kvällarne. Men Gud, hvad jag älskade henne! Jag drömde mig ett hem tillsammans med henne. Jag var världens starkaste karl och mäst lyckade författare. Jag skref dagbok om min kärlek. Jag friade aldrig, ty jag var feg och därtill knappt 9 år. Men jag tror, att jag kysste henne en gång, och min rörelse var för stark, för att jag skulle kunna utveckla allt hvad jag kände. Kanske jag dock inte kysste henne. Jag hoppas att hon är lycklig.

Jag kom till Hult, ett landskap af tall och gran och

fattigdom mellan skogshulten. Nya fröjder kommo till, nya slagsmål med nya pojkar och sammanträffande med de mystiska och socialt högtstående individer, som satts i tillfälle att besöka Eksjö lägre allmänna läroverk. Jag fick informator och var ett styggt barn, ty jag läste aldrig öfver. Jag tviflade bara. Jag påstod mig en gång inte tro på historien om bröllopet i Kana. Min lärare kallade mig — *faktiskt* sadducé, och jag straffades.

Men nu först hade lifvet börjat. En god vän till mig, som gick i andra klassen i Eksjö skola och hvilkens föräldrar ägde en gård i Hult med trädgård och andra agremanger, hade under föräldrarnes frånvaro inbjudit hela

skolan att äta äpplen. Skolan var ju inte stor, men alltid funnos tillräckligt många alumner att plundra en trädgård.

De kommo som gräshoppor och hade portörer med sig och inom några minuter voro träden skalade. Värden bjöd därpå på kaffe och brännvin. Det var min första kask. Jag fylldes af beundran för alla dessa pojkar, som togo sin kask som gamla män. Jag kände mig underlägsen i fråga om sprit, men jag hade snusdosa, och så långt den räckte lade vi in mullbänkar eller snusade allt efter behag och förmåga. Jag började förstå hvad lifvet var.

Min informator, som tjänstgjorde på stationen, försökte sälja barnbiljetter åt hela sällskapet. Det lyckades delvis, ty de flesta sågo minderåriga ut, men han upptäcktes innan ännu för mycken brottslighet tagit sig uttryck.

På sommaren kom fadern till värden vid den stora fästen hem, och min vän fick smörj af sina föräldrar och en informator, som han var jämnårig med, och som skulle bibringa honom den vetenskap han försummat i skolan.

Vårt förnämsta arbete var att bygga en trampolin ut i sjön, som låg vid deras hem. Vi höggo granar i skogen, kvistade dem och klubbade ned dem i sjöbottnen från en på en eka byggd ställning. Vi arbetade nakna, ty stundom kapsejsade båten med ställning och vi måste hoppa i samt simmande föra vår byggnadsställning i land.

Ändtligen blef trampolinen färdig: en serie granstammar två och två med en planka öfver som väg.

Hemmasonens och studerandens bror, som var vid pass 7 år, kunde inte simma, men vi skulle lära honom det. Brodern grep ynglingen, förde honom ut ytterst på trampolinen och slängde honom i trots hans protester. Han sjönk som en sten, kom upp ett par gånger medvetslös och såg ut att gå till bottnen på allvar, då brodern-vetenskapsmannen fann sig föranlåten att ro ut och dra upp honom. Han låg sedan till sängs flere dagar, under det att vattnet rann ur honom. Vi hade lätt kunnat begå ett mord den gången. Pojken bad att få bedja Fader vår, innan han släpptes i.

Vid denna tid började jag att snärja gäddor. Med en glödgad mässingstrådsnara kan man göra storverk. Vi började med smågäddor på en half fot — goda stekgäddor — och slutade med större.

Vi togo kräftor vid bloss. Vi blefvo verkligen skickliga i detta slags fiske och kommo hem med säckar fulla af de trefna vattendjuren.

* *
*

Jag blef åter kär. Det var en allvarlig böjelse, och jag gaf mig fan på att ingen människa någonsin varit så kär i någon flicka som jag i min. Men kvinnorna äro sig lika. De begära en social ställning och att mannen skall ha inkomster nog att köpa hattar af alla möjliga fasoner åt dem. Jag var inte mer än 12 år och lagen förbjöd mig att ingå äktenskap. Jag har ofta tänkt öfver denna konflikt. Gjorde jag rätt, som lät flickan glida ifrån mig eller borde jag med min öfvertalningsförmåga förmått henne att vänta en cirka 15 år till . . . ? Jag ansåg mig inte ha rätt att hindra henne i hennes utveckling. Jag gjorde rätt. Nu är hon gift med en annan och är rätt korpulent. Hon har flere barn och ser ganska välklädd ut på gatorna. Kanske hade hon inte blifvit lyckligare med mig.

Under tiden hade jag läst för diverse informatorer och blifvit rätt hemmastadd i diverse skolämnen. Jag hade blifvit 13 år och skulle försöka att komma in i 5:te klassen i Norrköping.

Jag kom bara in i fjärde, ty jag kunde ingen matematik, sades det. Hur kortsynta äro icke understundom lärarne! Jag anser matematik vara mitt hufvudämne. Men endast därför att jag råkade påstå att $6 \times 8 = 42$ blef jag underkänd. En småsinthet utan like, ty jag kunde ju vid närmare eftertanke multiplikationstabellen. Detta underskattande af min förmåga blef grundläggande för min nuvarande åsikt om det dåvarande undervisningssystemets dåliga sidor. Jag blef hatfull mot räknekonsten och många äro de, som sedermera fått lida oskyldigt straff för sina försök att lära mig den.

Mina läroår i Norrköping kräfva nästan sitt särskilda kapitel. Jag genomlefde där saker, som få ha gjort.

Nu äro de människor döda, som jag bodde hos — de ha inga släktingar, och jag kan utan fara relatera, hvad en yngling kan råka ut för.

* * *

Det är kväll och vi äro ute på kattjakt, tre stycken pojkar, som äro i besittning af ett salongsgevär. Vi öppna alla portluckor och spana efter kattor. Plötsligt kommer en katt springande öfver gatan. Vi se honom sätta sig på trottoiren, vi dra lott om skottet, en skjuter och katten upphör att vara till. Vi jagade kattor en hel termin, innan polisen fick korn på oss. Det blef allt farligare att jaga katt men därför allt mera lockande. Vi hade läst i jägarförbundets tidskrift att kattor voro skadliga, och vi decimerade kattstammen i Norrköping så godt vi kunde. På bakgator smögo vi med kattorna burna vid svansen ned till Motala ström och sänkte våra offer där. Vi trodde oss bidraga till jaktvården.

En kamrat, som numera är apotekare, gjorde nitroglycerin. Vi deltogo lifligt i utvecklingen af hans experiment. Slutligen hade han sprängämnet färdigt. Han vågade inte ha det inne i våningen, utan placerade det under ett lokus, som människorna kalla afträde. En vacker dag under stenkastning med denna byggnad som mål sprang den i luften. Det blef bara trädflisor kvar efter den. Vi blefvo upptäckta.

En morgon med londondimma sprang jag, sent uppkommen ur sängen, till skolan. Utanför en krog stötte jag samman med en s. k. buse, hvilken bar en brännvinsbutelj under armen.

Jag kom springande utför en backe och gjorde sammanstötning med individen så häftigt, att han ramlade baklänges och förlorade medvetandet. Trots min begränsade tid stannade jag och lyfte upp karlen. Han vaknade och pekade på buteljen, som låg i småbitar i rännstenen, och sade med ett rörande tonfall: — Titta, hva herrn ha gjort.

Jag tog upp min börs, som innehöll 17 öre, och hällde dem i karlens öppnade hand och sprang till skolan. Jag har många gånger önskat att kunna rebabilitera mig i den

mannens ögon. Men kanske är han grosshandlare nu och förmögen och allt.

Vi bodde på ett ställe där vi fingo dålig mat. Men på gården fanns dufvor, som stundom slogo ner på fönsterbrädena. Vi lade ut vanliga rännsnaror af segelgarn och strödde ut ärter på plåten och då dufvorna kommo för att äta ryckte vi till och hade vår middag färdig. Dufstek är ganska god.

Vi gjorde också jodkväfve för att skämta med folkskolealumnerna i gården.

Man köper jod (kristalliseradt) och häller ammoniak öfver det. Resultatet blir ett pulver, som vid minsta beröring exploderar, sedan det torkat. Rör man vid det, gör det ganska ondt vid explosionen. Vi lade ut de halftorra pulverna på fönsterbläcken så att våra fiender skulle se dem. Om en stund, sedan de torkat i solen och vi slutat vår bevakningstjänst, kommo gossarne för att fördärfva våra experiment och sökte skrapa ned jodkväfvet med den påföljd att det exploderade och lämnade duktiga märken på våldsvärkarnes händer. Det var vår glädje att se pojkarne hoppande omkring på ett ben och smällande med fingrarne under intryck af explosionens våldsamhet.

Jag gör nu ett uppehåll i mina skolminnen, ty jag vill beskrifva mitt lif på landet, både innan jag hade ferier och sedan jag blifvit nog bildad att tillerkännas någon hvila från studierna.

Feriesystemet är ganska bra. Funnes det ej, skulle man bli för lärd och börja på att omdana samhället enligt Marx och Bebel och andra. Ferierna äro lättja, glädje, ett offer åt det mänskligaste i vår natur. Ty människan bör vara så litet trist som möjligt. Jag skulle vilja kalla denna min tillvaro i obygden där hemma med ett något sentimentalt namn: Mitt lifs poesi. Men äfven sentimentalitet är, såsom existerande, berättigad.

Förbi järnvägsstationen hemma flyter en å med kräftor i, och gäddor, aborrar och lake, världens härligaste fisk, på hvilken man måste ta halfvan, om man inte är en ouppfostrad, hjärnlös goodtemplare. Vi snärjde gäddorna med mässingstråd, som vi glödgat i köksspiseln och doppat i vattensån. På middagarne stå gäddorna, dästa af rof, och sofva under näckrosbladen fläktande i sömnen med fenorna. Då kommer människobarnet med snaran på ett

granspö, träder den om gäddans hals, gör ett ryck, och fisken sprattlar i strandgräset.

Under stenarne i det lilla fallet lågo lakarne, urtidsfiskar i släkt med malen, och under strandbräddens gungande tufvor bodde kräftorna i sina labyrinthålor, och då vi oroade dem genom att hoppa på åkanten, kommo de baklänges ut ur sina kamrar.

Lyckliga tid, då man iddes kläda af sig för att fånga en tvåtumskräfta. Men vi voro lätt ekiperade, hoppade ur våra linnebyxor och höggo, dykande om så behöfdes, vårt rof.

Den primitiva människan är på samma sätt som barnet jägare och fiskare. Låt oss återvända till det tillståndet!

Men om kvällarne blefvo vi verkliga fångstmän. Vi klättrade upp i tallar, hvilkas kronor torkat, skattallar, och höggo töre. Kådan sipprade ut ur träet och det behöfdes endast en tändsticka för att få en eldsvåda i gång. Vi hade en lykta af järnband, där det klufna töret låg som bränsle. En af sällskapet bar lyktan, en säcken med ved och en fångade kräftor. Endast den som varit med om den förbjudna kräftfångsten vid bloss, kan förstå dess stämning och känna hur vacker en natt kan vara.

Vi gå på åbottnen i trasiga skor för att vattnet skall rinna ur. Kräftorna krypa rundt omkring oss, och med instinktiv skicklighet ta vi 2, 4, 6 i taget och stoppa dem i säcken, som vi bära på bröstet. Stundom fördjupar sig ån till dyhålor i krökarne. Där gå de stora kräftorna och vi måste dyka och trefva under strandtufvorna efter de flyende vidundren.

Så se vi ett bloss framför oss. Någon annan fackman tar kräftor. Vi ha också sett, hur vattnet grumlats under de sista minuterna. Vi släcka blosset, springa in i skogen, snafva öfver tufvor och trädrötter och gå ned i ån en bit ofvanför våra föregångsmän, kanske ägarne till fiskvattnet. Vi stampa i gyttjan, grumla upp vattnet och ha snart tillfredsställelsen att se blosset släckas och konkurrenterna gå hem. Sådant är lifvet. Man går nämligen alltid mot strömmen.

Och att sedan lastad med kräftor, då dagen börjar rodna, gå in i en hölada, borra ned sig i höet och under syrsornas musik, medan ångan från de genomvåta kläderna står som en rök ur höet och kräftorna prassla i korgen eller säcken, somna in, det är värdt mera än plikten på att ta kräftor vid bloss.

* * *

I hvarje småländsk sjö finnes *den stora gäddan*. I ån hemma fanns den stora gäddan också. Jag kom en dag efter ett abborrmete och passerade åbron. Där strax bredvid i vassen stod den stora gäddan. Hon var lång som en karl och jag tyckte, att hon tittade på mig med baksluga ögon, gulbrunrödt glittrande och så rofgirigt som endast en gädda kan titta. Jag tycker, att tigern är en diakon vis à vis gäddan. Jag kastade ut min krok med daggmask på. Hon gick fram, såg på masken, vände och gick ut i ån full af värdighet och kraft. Vassen viftade då hon gick ut. Hon hittades sedermera död med ett ljuster i ryggen. Hon var två och en half aln lång.

* * *

Det finnes en sjö därnere, om den icke blifvit sänkt än. Eller var det snarare en göl. Stränderna voro gungfly med porstufvor och Ledum palustre och Andromeda polyfolia. Det fanns rudor i den sjön. Där såg jag också sjöns stora gädda. Jag gick ut på gungflyt med min snara,

och hon kom ut under tufvan, gjorde helt om och såg på mig. Jag satte snaran om hennes hals, hon ryckte mig

framstupa och försvann med snara och spö. Där fanns abborrar så gamla, att de hade löss på hufvudet. Detta är ingen fabel.

* * *

Midt i en milsvid hjortronmosse var ett hål med svart vatten, och i det fanns sutare. Den mossen skall en gång få sin särskilda historia. Sutarne voro blinda och täckta af grönt slem. Det gungade en half mils lång väg rundt omkring det svarta hålet. Där hade en torpare drunknat en gång under hjortronplockning. Vid högsommartiden var mossen nästan farlig. Porslukten fyllde ens lungor och den våta värmen steg upp från de tranbärsfyllda tufvorna. Man blef tokig i skallen och ville sofva. Myggen dansade mellan de manshöga martallarne, och man gick som på ejderdunskuddar. Jag återkommer senare kanske till den mossen.

* * *

Vi togo fisk vid bloss också. Gäddorna och lakarne sofvo i lä af bottenstenarne i ån. Med ett särskildt, inlärdt tag höggo vi dem med blotta händerna. Vi togo andungar, som vi jagade in i någon återvändsgränd och tvungo att ge sig. Vi voro skinnstrumpor i miniatyr.

* * *

Prästen hemma i socknen har dille och dricker eau-de-cologne i förskräckliga kvantiteter. Kanhända däraf min tämligen minimala religiositet. Den gamle klockaren är äfven försupen, men de båda herrarnes socialt olika ställning gör, att de måste supa i hvar sin umgängeskrets. Då jag är hemma, vågar jag ej besöka prästen, ty han kunde ju se mig dubbel och jag kunde komma i tvifvel, om, hvilken af de båda, som är jag själf. Fortfarande undrar jag öfver den statsprincip, som tillåter en präst ha flugan. Jag inbillar mig, att sakramenterna lida däraf. Jag skall väl resa ned en vacker dag och reda ut det där, ta prästen i kragen, hvilken han för länge sen borde ha mistat och tilltala klockaren med den *vox humana*, som finns i hans orgel också, samt ge honom in en moralisk *spärrventil*.

Hur mycken poesi ligger ej öfver de fattiga markerna därhemma trots den försupne prästen och den lika försupne klockaren! Jag ville ta den decimerade skogens stackars kvarstående trän i famn och dricka brorskål med enbuskarne och lägga ut stryknin åt träpatronerna. Min gamla vackra skog är mastspiror och skeppsbjälkar och min unga vackra skog ligger begrafven i Englands kolgrufvor. Men Fan kommer nog och tar träpatronerna en dag. Jag skall stå bredvid och hånskratta, ja just hånskratta, då han ger sig i väg med dem.

Nu lämnar jag den försupne prästen och den lika försupne klockaren åt ödet och återvänder till mina sympatier.

* * *

Tre fjärdingsväg hemifrån ligger *Skurugata*. Ett bärg är klufvet midt i tu och sprickan är en halfmil lång. Bärgväggarne äro på sina ställen 100 fot höga och nere i djupet bland granitblocken ligger isen kvar hela sommaren. En vandring där är som en vandring i ett förhistoriskt

landskap. Jättegranar skygga öfver gången, klipporna äro gröna af mögelsvamp och örterna som växa där äro hvitgröna af brist på sol. Under klipporna porlar en bäck. Ormbunkar spira i remnorna, mossor och lafvar droppa af fukt. Stundom blixtrar en bärgkristall från väggen och stalaktitartade tappar hänga ned från de gröna väggarne.

Under en öfverhängande bärgvägg ligger kantad af gungfly en källa, källan till Myckaflon, Försjön, Skedesjön och Solgen, säger folket. Kasta ned en sten i den och du får vänta en kvart innan bubblorna komma upp. Det är djupt som fan — och medan du funderar öfver djupet, gripes du af en ödemarkskänsla, en ensamhetskänsla, icke hemsk, utan lugn och vacker. En falk går bredbent och pampig på randen af klyftan öfver dig och du ser dig om efter hans bo. En tjäder flyger öfver och du hör honom bullra bland träden där uppe.

Du klättrar upp på Skuruhatt, bärgets högsta höjd. Under dig ligga skogarne som en flossamatta. Du ser 9 kyrkor från Skuruhatt, om du har goda ögon, och så länge det klerikala härskar är det ju en fördel att se kyrkor — åtminstone bättre än att se flugor! — — — fastän kanske inte!

Där uppe finns ljung och hallonfällor, orre, tjäder och hare, ty skogen finns kvar än. Ekorrarne betrakta dig från trädstammarne, ovissa om de skola vara rädda eller ej. Rätt som det är, luktar det gräfling i skogen. Du har väl skrämt upp någon.

Hvarför fick jag ej jaga, då jag var barn?

Och Hässlåsa damm — hvilken mäktig stämning gaf den mig icke! Midt inne i skogen mellan ett par bärgåsar, långt borta från människors boningar låg en gammal kvarndamm öfvergifven sedan hundra år. Där försökte jag första gången måla efter naturen, som det heter. Vattnet låg svart mellan näckrosorna och en bäck letade sig ut, där den gamla kvarnrännan legat. Kanske känner jag något af romantikens sentimentalitet nedärfdt i min själ, då jag ser gamla kvarndammar, men den sentimentaliteten är i så fall berättigad. Och under stenarne i bäcken lågo jättekräftor och lakarne stodo gömda med hufvudet under trädrötterna. Stundom längtar jag tillbaka till Hässlåsa damm.

* * *

SKURUGATA

Förr i världen dansade man på landet. Jag vet få människor, som dansat så mycket som jag. Vi flirtade inte alls, åtminstone inte jag. Vi bara dansade och gjorde lekar och svettades och voro kära i hvarandra, fast vi inte låtsade om det. Kanske är det den schangdoblaste kärleken, som inte låter sig märkas utan lider i tysthet. Hvad vet jag?

Gud hvad jag var kär på den tiden — 14 à 15 år — i en flicka, som bodde några stationer längre ned på banan. Jag nästan upplöstes i känsla och bad till Gud om kvällarne att förbindelsen en gång skulle bli legitim. Jag hade ännu intet af den don Juanskaraktär, som sedermera vid mognare år gjort mig så farlig och eftersökt af kvinnorna. Jag drömde bara i all enkelhet om en koja och ett hjärta. Jag tror aldrig, att jag tänkte på att barn bli en följd af en hygglig förbindelse. Ty jag var själf barn och min känsla i all sin skära nobless grep mig så helt, att jag såg framför mig endast det mer eller mindre uppnästa och osnutna individuum med hängande fläta och nippertippsfasoner, som för tillfället bodde i mitt hjärta.

Få människor ha varit så kära som jag och få så älskade. Ty detta obeskrifliga något, som finnes hos mig och som kommer kvinnorna att darra, då jag nu med min chapeau-claque under armen, klippt och nyrakad och i blankskinnsskor sväfvar i en salong med ett skeptiskt leende på läpparne, och, sedan jag kysst värdinnan på kardan, börjar fixera kvinnorna med min halft satiriska, halft medlidsamma blick, gör mig, man påstår det, oemotståndlig.

Men minnet af segrar, som kunde ha vunnits, gör mig vemodig — —

Jag har kommit ifrån ämnet, min barndoms förälskelser på landet.

Ytliga förbindelser förekommo ju också. Vanligen friade flickorna själfva, något som hela könet värkligen fortfarit med äfven sedan jag blef mogen man. Jag har egentligen ingenting haft emot detta, men det alstrar en viss lättja hos föremålet för passionen. Man ligger på sin kanapé och låter slafvinnorna befläkta en.

Jag blef en gång i min barndom — jag var gymnasist — osynlig åhörare till ett gräl mellan två flickor i Norrköping. De äro gifta nu och ha embonpoint och hundratals barn:

Emy: — Gud hvad jag tycker om Albert Engström!

Ida: »Ja, där får du ingenting, för på sista gymnasistbalen, så sa han, att han tyckte om *mej! Dä*, du!»

Emy: »Gud, så nedrig du kan va! Just på sista gymnasistbalen, så kysste han mej i korridoren och sa, att han var *galen* i mej, sa han!»

Ida: »Ja men mej kysste han, när vi dansade vänstersväng i polka alldeles midt för där rektorskan satt, så jag tror att hon såg 'et, och så sa han, att han inte kunde lefva utan mig, sa han!»

Emy (snyftande): »Du bara skojar med mej! Han har bjudit mej på konditoriet 3 gånger, och en gång då vi gick Drottninggatan utför och du kom öfver bron, så sa han: Emy, nu smiter vi in i gränden här, för där borta kommer Ida, å hon ä så efterhängsen, så!»

Ida (snyftande): »Ja men — — —»

Tora (instörtande): »Gud, flickor, Albert Engström älskar mej. Han kysste mej *så* i går kväll, när han följde mej hem från bjudningen hos Berglunds. Gud, ni har aldrig varit förlofvade någon gång! Det är nedrigt stiligt, ska ni tro! Men vi kan inte byta ringar förrän jag har gått och läst. Tänk så nedrigt att man ska behöfva gå och läsa! — — Men hva lipar ni för, flickor?» — — —

Sådan var jag. Men felet var icke uteslutande mitt eget utan också försynens, som begåfvat mig med ett utseende, vida öfverträffande flertalets. Hvilken annan som helst skulle i mina kläder blifvit olycklig för sin skönhet, men jag klarade min hyska. Det moraliska modet har aldrig fattats mig. Nu då jag åldrats under arbete och studier kan jag med jämnmod se tillbaka på min ungdoms extravaganser. Jag var för vidlyftig.

Men lämnom för en stund flirten och alla krossade kvinnohjärtan! Ur barnet växer ynglingen fram, lifvet kommer med sitt allvar och drömmaren på skolbänken påminnes allt oftare om sin tillvaro.

De hvarje termin återkommande sjukmönstringarna voro gossen en källa till en blandning af glädje och fruktan. Ty på de dagarna slogs man med de s. k. *kalfvarna*, stadens folkskolebarn, och *spolpinnarna*, arbetarna i bomullsspinnerierna, samt *surbullarna*, arbetets andra söner. Bakom skolhuset ligger exercisfältet, och där utkämpades vilda strider, medan en klass höll på med mönstringen och återstoden ägnade sig åt gruffet. Med daggar af kastanier, vackert flätadt läder eller i bästa fall säckstämplar af bly

bearbetade vi och proletariatet hvarandras ryggar. Med gatsten, käppar och knytnäfvar i händerna kastade vi oss in i stridsvimlet och slogos på båda håll som lejonungar.

Jag har sedan dess fått en kolossal förkärlek för slagsmål och går stundom ännu och längtar, att någon skall bråka med mig. Det fanns en ung buse i Norrköping, hvilkens blotta namn uppfyllde mig med en blandning af beundran och fasa. Han hette Skackelkalle och har vid det här laget nått långholmarens föga afundsvärda ställning. Men hur kunde icke den pojken slåss! Poliser, borgare, alla voro utan åtskillnad föremål för hans hårdhändta omsorger. Hans styrka låg hufvudsakligen i hans mod. Han hoppade upp på polisernas nackar, vred om deras näsor, gaf danska skallar, sparkade dem under hakan. Han var med ett ord en föresyn för oss.

Det var han som lärde mig tjufmeta lax med fluga. Jag är honom tacksam därför.

Motala ström bildar enligt Dahms geografi på sin väg genom fabriksstaden åtskilliga fall. Mellan dessa stod laxen. Med uppmärksamheten delad mellan polisen och fisken stodo vi vid järnbron och drogo våra laxar, färdiga att genom Schwarzens hvalf försvinna i gränderna, då ordningens väktare nalkades. Man var aldrig så välkommen på sitt inackorderingsställe som då man kom hem med en lax, och jag undrar ej på det. Och det var en egendomlig tjusning att begå lagbrott i Skackelkalles sällskap. Umgänget hade för öfrigt sina sidor. Det kunde hända, att man helt plötsligt och omotiveradt fick stryk af honom. Han var — för att citera Runeberg — »en vild unge, hatade att lefva och fruktade intet». Ingen kunde fläta en läderdagg som han och ingen kunde sätta in en knytnäfsstöt mellan magen och bröstet med bättre effekt.

Frid öfver Skackelkalles minne!

Med stöd af hans lärdomar och ständigt med hans föredöme för ögonen utbildade vi oss till tjuffiskare af rang. Mången mörk natt lågo vi strax ofvanför Oskar Fredriks bro i någon »lånad» eka och pilkade fisk med våra hemmagjorda grejor, krokar fastsurrade utefter en fiolbas och en blytyngd i linan. Och då stadens laxfiskare gjorde sin inspektionsrond och plasket af deras åror plötsligt bröt igenom bruset af fallen, läto vi båten följa med strömmen tills vi kommo i den djupa skuggan af ett brohvalf, och

hållande oss fast i räddningskättingen väntade vi där att luften skulle bli ren.

Jag påminner mig (inom parentes) att vi en dag på fluga, jag och en kamrat, fingo en lax på 21 skålpund efter en timmes styft arbete med spöet. För att fredade kunna gå hem med vårt byte, hvilket vi fångat utanför staden, skuro vi laxen i två skifvor, stoppade ned den i hvar sin byxa och traskade på så sätt förbi de tjänstgörande i poliskåren.

Jag kan lugna ordningsmakten med, att jag numera aldrig tjufmetar lax. Egendomligt nog har jag aldrig känt samvetskval öfver det där fisket. Människans samvete måste vara af bästa materiel, nötstarkt och med godt virke.

I en staden tillhörig skogspark jagade jag för första gången i mitt lif. Af en bagargesäll hade jag lånat en bössa af något lifsfarlig beskaffenhet. Pipan var fastsurrad vid stocken med mässingstråd och skottet brann af först efter ett par sekunders fräsning i krutkammaren. Vårt villebråd var oftast kaniner tillhörande skogvaktaren. Det klokaste var att aflägsna sig med bytet så fort sig göra lät. Kaniner voro också ganska välkomna som bidrag till hushållningen hos den ölutkörare jag bodde hos.

Vid samma tid målade jag min första tafla, ett stilleben med punschbutelj, cigarrlåda och brinnande och förskräckligt rykande cigarr. För att få pengar till krut och hagel lottade jag bort taflan. Den inbragte hela 9 riksdaleros, hvilken förmögenhet gaf anledning till en förfärlig orgie efter lottdragningen, en orgie på s. k. *äppleöl*, en soppa som jag antagligen skulle reagera högljudt emot numera, då Uam Var och finkel ingå som viktiga näringsämnen i den mognade mannens diet.

På eftermiddagarna, då intet viktigare sysselsatte mig, roade det mig att hjälpa ölutkörarens pigor att korka buteljer. Karlen, en hedersman af gamla stammen hade nämligen tappningsaffär. Det är ganska intressant att lära sig använda korkmaskinen. För hvarje hundratal korkade flaskor, fingo jag och pigorna hvar sin halfva öl. Då vi korkat tusen buteljer hade vårt humör stigit i mycket hög grad. Inga moln förmörkade vår horisont, ty ölet innehåller som bekant några procent alkohol.

* *
*

Studierna upptogo egentligen intet af min tid, men med den lätthet att fatta som jag fortfarande besitter och den motvilja för läxläsning som ännu är min hufvudegenskap, klarade jag mig jämförelsevis bra. Kanske bidrog till det goda resultatet en i hög grad utvecklad kunnighet i *fuskandets* konst. Det här bör läsaren icke visa för sina talrika, i skolåldern varande barn. Kanske är det oriktigt af mig att säga det, men man kan reda sig ovanligt bra genom att fuska, om man endast gör sig tid att sätta fuskandet i system. Man får icke slarfva med det, utan utveckla det till en vetenskap af strängt logisk byggnad. Jag vet ingen människa, som fuskat så mycket som jag, men därför kan jag också någonting.

Staten borde i hvarje läroverk hålla en lärare i fusk. Såväl lärare som lärjungar skulle vinna därpå, och vårt land skulle så småningom befolkas med ett släkte af förslagna prissar, som skulle höja vår kultur och bräcka närliggande folkslag.

Den som varit lärare, vet ju hur trefligt det är, då disciplarna kunna sina saker. Och hur lätt vore det icke att uppnå detta resultat, om man bekvämade sig att tillåta lärjungen läsa innantill, hvilket han ju i alla händelser gör ändå, fast läraren icke ser det.

Jag påminner mig en gammal lärare i svenska och teologi, hvilkens minne jag välsignar, ty han var en första klassens hedersgubbe, och ett original, hvars intressen gingo åt helt annat håll än att undervisa en massa tjufpojkar. Vi läste aldrig öfver vår Norbeck utan läste innantill.

En vintermorgon, då lektionen skulle börja, befallde lektorn ordningsmannen släcka gasen. Han släckte.

»Engström!»

Jag reste mig upp.

»Beskrif det ontologiska beviset för Guds existens!»

Jag tog min Norbeck, klef fram till fönstret och stafvade vid morgongryningens bleka och börjande ljus igenom det idiotiska och småfnoskiga beviset för Guds existens.

»Läser Engström innantill?»

»Ja, jag står vid fönstret, för det är så mörkt, så — —!»

»Ordningsman tänd gasen igen!»

Och gubben drog en lång suck, fortsatte lektionen och slutade den, som om ingenting händt. Han tyckte antagligen som jag, att det ingenting gjorde att läsa innantill ett sådant bevis.

Lärdomens rot är bitter, men dess frukter äro ljufva. Trots fuskandet och de därpå följande straffen fortsatte jag med min sport och lyckades dymedelst grundlägga det öfvermått af kunskaper af olika slag som sätter mig i stånd att den dag i dag är på ett så utmärkt sätt sköta världens bästa tidning. Stundom upptäcktes jag och fick så kallad *pinne* i min anmärkningsbok, stundom för oskick, stundom för ouppmärksamhet. Visserligen lyckades jag ibland genom ymniga krokodiltårar och falska löften om bättring få pinnen annullerad, men återföll ständigt.

Jag kommer vid tanken härpå till öfvertygelsen att människan som barn är oförbätterlig.

Jag skulle naturligtvis kunna lämna en volym intressanta detaljer om lifvet inom klassdörrarna, men en lätt förklarlig pietet förbjuder mig det. Mina anteckningar om skolans lärare, deras karrikatyrer och en noggrann framställning af deras egenskaper i ord och bild äro öfverlämnade till Kongl. Biblioteket för att öppnas om 50 år, då väl allas vår lidelse lagt sig. De bilda — så mycket kan jag säga — en kulturskildring af rang och kommande tiders häfdatecknare skola ur dem hämta både hugnad och pekuniär förtjänst. Ty hvilken kulturskildrare skulle skrifva något, om han inte finge betaldt därför?

Vår förströelse på rasterna utgjordes hufvudsakligast af slagsmål klasserna eller individerna emellan. Vi älskade isynnerhet snöbollskrig. Gymnasium slogs med de fem outsägligt mycket tarfligare lägre klasserna. Och då klockan ringde till ny lektion, kramade vi snöbollar, hvilka vi i klassrummets värme under timmen bearbetade till is för att de skulle träffa så mycket hårdare. Med fickorna våta och glödande af stridslust tyckte vi tiden släpa sig fram. Att få en fråga under verkligt snöbollsväder var ett intrång i vår tankeverksamhet. Och att plåga en pojke med Euklides eller latin *är* faktiskt lönlöst, då han drömmer om Dexippos och statens räddning genom gossar.

»Goten kommer, goten kommer! I går afton stod han ren knappt en dagsled, ve oss! Ve oss! Knappt en dagsled från Aten.»

Det är något att tänka på för oss alla! Låtom oss gömma snöbollar i fickorna under sommaren!

* * *

Jag vill af nyss antydda skäl förbigå, hur jag listade mig igenom svårigheterna, hur jag på ett fullkomligt oförklarligt sätt smet igenom studentexamen och vardt mogen som genom ett åskslag, köpte mig en snobbig käpp och utan fruktan rökte de största maggördlade cigarrer som staden kunde prestera, drack punsch som en svamp och i min konversation började inblanda ett manligt tamejfan!

Jag lämnade Norrköping klädd i de mest åtsittande byxor någon någonsin burit, en ask cigarretter i öfverrocksfickan och följd af alla flickornas tårar och afskedsskrän. Hvar och en hade naturligtvis väntat att bli hemförd som maka af mig, men jag gjorde slag i saken genom att smita från hela bunten. En del dog af sorg med detsamma, en del förtvinade långsamt och en del resignerade samt började se sig om efter nya förbindelser med den kalla beräkning som är somliga kvinnor egen. Af dessa är flertalet gift eller religiöst, — ty saknad af manligt umgänge öfvergår ofta i en stark faiblesse för Ordet. De som hvarken äro det ena eller andra, äro rödnästa, fnasiga i ansiktet och magra, passerade och flänga omkring på baler fortfarande för att lura någon idiot, som inte vågar fria själf. De gifta ha embonpoint samt ha i hög grad bidragit till den folkökning vårt land kan glädja sig åt. Detsamma skulle med all säkerhet äfven de religiösa göra, om någon ville gilja till dem.

Detta om mina kvinnliga förbindelser, hvilka jag önskar allt möjligt godt, hvar och en efter behag, om dessa rader skulle falla under deras ögon. Förlåten mig.

* *
*

Jag kom på landet och var mycket elegant, stod på stationsperrongen och lät beskåda mig af plebs som reste förbi med sina brännvinskuttingar. Jag dansade, drömde om sommarkvällarna, skref förskräckligt med idiotisk värs och blef nu första gången allvarsamt kär.

Ack min läsare, när jag såg henne, klädd i hvitt pälsbräm i en kappsläde med björnhud öfver, tygla sin eldiga trafvare, då förstod jag att min frid var slut. Och fick jag då sitta på hundsfotten, öppnade sig himlen och sferernas musik ljöd vackrare än det vackraste handklaver i mina öron. Jag erinrar mig, att jag efter en sådan åktur, beväpnad med ett jättelikt gammalt familjeparaply från århundradets början, steg upp på ladugårdstaket och med paraplyet som fallskärm slungade mig ut i rymden för att ännu en gång få erfara samma hissnande känsla som i hennes närhet. Till lycka för oss båda, jag menar läsaren och mig, slog jag inte ihjäl mig.

Jag stal hennes näsdukar och småsnattade litet af hvarje af hennes tillhörigheter, tills mina fickor sågo ut som påssjukan själf. Det enda som jag icke gillade, var att hon ej dansade bra, men jag inbillade mig, att min kärlek skulle göra henne till sylfid bara vi väl blifvit gifta. Och så skref jag en dag följande värs:

Jag virkar mig en väf så fin
mer fin än Fröjas brudelin
af tankar som på dig jag tänkt,
af minnen du mig skänkt.

Af allt, hvad ädelt, högt och godt
och gladt och ljuft ett lif har fått,
en bild i väfven virkar jag
och ger den dina drag.

Och falla stygga tankar på,
din blick skall ge mig styrka då!
— Du vet ju, att jag tyda vet
ditt ögas hemlighet!

Jo, jag tackar jag! Det var just hvad jag inte kunde! Ty jag vågade inte fria, utan hon gifte sig med en annan, kanske emedan jag bara gått och fånat och suckat och talat om Rigel och Vega och den strålande Aldebaran och gnott igenom hela Vintergatan. Jag hade för resten inga pengar, inte ens en koja, kanske knappt ett hjärta, ty jag var bara 20 år.

Det sista jag skref till henne var detta:

Drömde mig en dröm i stjärnfager natt,
medan sömnen tungt på mitt öga satt — — —
Runor skref han under mitt ögonlock,
lönliga, men lätt af mig tydda dock — — —
Hennes namn jag drömde, som ingen vet,
hennes, som ej anar min hemlighet — — —»

Jag har glömt resten, men den var med all säkerhet minst lika idiotiskt sentimental som början, hvilket bevisas däraf att den inte tog skruf. Och för öfrigt hade jag skvallrat om hemligheten för en massa.

* * *

Emellertid kom lifvet med sitt allvar. Jag skulle bli informator, och förvisades med blödande hjärta till det innersta af Småland, 4 mil från närmaste järnvägsstation. Utom min discipel bestod mitt umgänge där af en soldat vid Kalmar regemente och en väfskedmakare. Det var dessa båda, som lärde mig lifvets mening.

Väfskedmakaren var en ung man och skötte sitt utdöende yrke med fabelaktig skicklighet alla dagar utom lördagar, söndagar, måndagar och tisdagar, och stundom inte heller på onsdagarna, om han var sängliggande till följd af delaktighet i något slagsmål. Jag har aldrig träffat någon människa som varit så lifvad för slagsmål som väfskedmakaren, och sällan någon som med sådant jämnmod tog stryk för sin kärleks skull om lördagskvällarna, då traktens tärnor lustvandrade på landsvägarna.

Full af medömkan öfver hans öde slöt jag mig till honom och han omfattade mig snart med vänskap, sedan hans landtliga misstänksamhet väl gått öfver. Jag täljde stickor till väfskedar åt honom. Jag köpte en dag en liter 75-öres-konjak — konjaken var billig på den tiden — samt inbjöd soldaten Sköld, en jättelik dräng på en egendom i närheten, att deltaga i vår orgie, ty vi. väfskedmakaren och jag, anade blodiga skallar senare på kvällen.

I närheten låg nämligen en fabrik, där man tillverkade något i ylleväg — eller kanske det var bobiner — och den fabrikens arbetare hatade oss båda, isynnerhet väfskedmakaren. Jag hade nämligen på en auktion köpt en kappe cigarrer. Där hade varit tobaksfabrik, fabriken gick omkull och lagret af kålblad och cigarrer såldes till det ganska höga priset af 25 öre kappen. Dessa cigarrer voro af de mest välgjorda jag sett hvad formen beträffar, men lämnade åtskilligt öfrigt att önska vis à vis kvalitén. Man tände den som vanligt sedan man bitit af en tum af den i gammal pipolja doppade spetsen och rökte under en halftimme utan att det syntes på cigarren. Han bara krökte sig något. Sedan fick man elden i munnen och slängde bladpipan med en förfärlig hädelse ifrån sig.

Cigarrer af detta slag hade hvarje bonde i socknen förvarade i sin källare, för att de skulle hålla sig, och af dem rökte deras söner.

Jag hade en söndag efter kyrkan bjudit två af bobinarbetarna på hvar sin cigarr, den ena laddad till hälften med krut, och den andra genomdragen med hästtagel och nästan fylld af sådana.

Mannen med tagelcigarren märkte ju ingenting nämnvärdt, fast han tyckte att den smakade underligt. Men då skottet brann af för mannen med krutcigarren, och detta under det han lustvandrade med en fästmö, var måttet rågadt.

Vi anade detta och jag engagerade därför soldaten vid Kalmar regemente Sköld att deltaga i det blifvande slagsmålet. Han var som krigare genast villig.

Vi tillbragte lördagsaftonen med toddydrickning, rökning af de härliga cigarrerna och täljning af väfskedstickor, och då den serla månen rann upp på sin dunkla pell, dillade vi ut för att deltaga i den vanliga dansen på bron öfver Emån och afvakta en eventuell kalabalik.

Vi kommo, dansade och segrade hos kvinnorna, men plötsligt kommer en träsko singlande genom luften och träffar väfskedmakaren i ryggen. Uppmanande våldsverkaren till ridderlighet — eller kanske jag skällde på honom, om jag tänker efter — får jag träskon n:o 2 midt på näsan och rusar blödande mot mina angripare.

Men dessa voro minst tjoget fullt och inom en half minut låg jag på rygg i diket försvarande mig med en bit af en gärdsgårdsstör och mina bastanta skor, tills jag ej orkade längre, utan halft afsvimmad lät mig behandlas som hvilket kolly som helst.

Under tiden stod Sköld och betraktade scenen med af toddyn däfna tinningar. Men så uppger han ett bölande och rusar in i högen, får fatt i en pojke och begagnar den som tillhygge. Man rullade i dikena rundt omkring, och efter en minuts arbete voro jag, väfskedmakaren och Sköld samt tillhygget de enda på platsen. På något afstånd stodo flickorna och betraktade oss beundrande. Bobinisternas språngmarsch förtonade i fjärran vid kyrkvägen.

Och sedan dansade vi hela natten, och när morgonen randades, daggig och friskt kylig, såg solen oss i Skölds trefna kammare vid morgontoddyn. Vid den åldern kunde man tillåta sig en liten extravagans. Nu äter man gröt om morgnarna i stället.

Väfskedmakaren, som fått en hel rockärm bortrifven, ref nu bort den andra också och satt som i väst. Sköld sjöng visor från Hultsfred, och kyrkfolket, som sedermera fann oss liggande och skrålande i det höga gräset, betraktade oss med ursinniga blickar.

Men väfskedmakaren blef sentimental och utvecklade sin lefnadsfilosofi, accompagnerad af Sköld som skrek eller vrålade fram sin. Båda voro skeptici och trodde inte på fan. D. v. s. väfskedmakaren hade sett honom en gång då han var liten, men han var nu som karl icke riktigt säker på om han sett rätt eller ej. Sköld trodde däremot

på fan, men han var major och hade satt in Sköld på 4 dygns arrest och därför skulle han - - - - rrrr! - - - - snart få se hvems ande han hoppade bock mä! För ingen smålandspojk tog arrest af någon smörbuk till major inte, nä, så - - - - rrrr - - - -

»Ja men du tog ju arrest i alla fall», sade jag.

»To ja?! Arrest! Nä så — — — hör du säj om dä en gång te så trär ja opp dej på gärdsgårdsstörn. Men majorn ska ha igen et — — — rrr! Förrästen ä han en regäl karl å den som säjer nåt om honom får — — — rrr! — — gunga lätt som en attanskilling å tig sen!

Men väfskedmakaren var fortfarande skeptiker. Han trodde inte på kärlek, d. v. s. på flickor och när han gjort sitt nästa dussin skedar färdigt skulle han hoppa i Emån. Jag trodde inte heller på flickor, men så länge det fanns cigarrer till 25 öre kappen, var det ingen nöd.

Och vi rökade under slagsmålet söndertrasade cigarrer och föraktade mänskligheten.

Ett oupplösligt vänskapsband för en sommar var genom detta slagsmål och dess nachspiel knutet mellan oss tre. Sköld, som var stor fruntimmerskarl, var ofta bortbjuden på dans och körsbärskalas och han tog mig alltid med, ofta väfskedmakaren. Sköld åt rubb och stubb, bären med kärnor, blad och smärre grenar, och där han gått fram i ett träd grinade förödelsen mot betraktaren. Och sedan han ätit till dess kvistarne stucko ut ur munnen på honom, lade han sig att sofva ett par timmar, hvarefter han dansade så att stugan knakade, tills han kollrat bort bondens vackraste dotter. Och på hemvägen fick den kärlekskranke väfskedmakaren gå mellan oss för att icke få det kok stryk af rivalerna, som annars var obligatoriskt. Det var en härlig tid. Och min discipel förkofrades under min ömma tillsyn och kom upp i 3:dje klassen i något läroverk i Småland. Förmodligen välsignar han mitt minne.

Tiden var inne, då fosterlandet kräfde min inställelse på Hultsfreds slätt.

I sällskap med en hop tappra ynglingar hade jag underkastats okularbesiktning från topp till tå i bara mässingen och befunnits ovanligt välväxt samt i hög grad lämplig att ingripa, om krigets åskor skulle börja mullra öfver våra ängder. Jag hade infösts i en boskapsvagn och under skrål och dryckenskap sett hemsocknens tallar jaga förbi tåget, jag började få en aning om hvad kriget är.

Jag befann mig äntligen på slätten. Iförd en kostym, som väl från början omslutit någon veterans från Leipzig och Norge ärriga hjältelemmar, betraktade jag mig i min snusdosas mönjeomramade spegellock. Min mössas rakt utstående skärm var sprucken och klädet grönt af ålder. Om jag hastigt gjorde heltom, vägrade hufvudbonaden i vändningen, ty den hade ursprungligen varit afsedd åt något förhistoriskt djur af obegriplig storlek. Rockärmarna voro en half aln för korta, under det att de ärorika byxorna, hvilkas pådragning fordrade mod, voro af den då för tiden icke ovanliga konstruktionen, att man kunde gå rätt länge, innan de visade böjelse att följa med.

Men mitt gevär var blankt och jag brann af längtan att få spänna vador och peta ut med bröstet, och jag kände i min själ ett börjande och rättmätigt förakt för de civila, och jag begrep ej, hur jag kunnat ha självkänsla så många år utan uniformen.

Man frågade mig, om jag ville exercera eller skrifva om dagarne, en fin uppmärksamhet förorsakad af min bildningsgrad. Jag ville exercera. Och jag fick exercera. I »långsam marsch» släpade vi oss fram öfver den brännande, darrande slätten. I språngmarsch hastade vi mot fingerade dödar under vilda hurrarop. Vi lärde oss höflighet mot befälet i »Undervisning för infanteristen», denna djupt anlagda bok, som väl nu är antikverad. Om morgnarne sjöngo vi *Din klara sol går åter upp*, om också regnbågens tecken visade betänkliga afsikter att bli humbug.

Vi kröpo i skyttelinjer och klickade hastig eld, vi tuggade snus och åto sluring. Jag lärde känna n:o 64, Klas Alfrek.

I vår militära utvecklingshistoria kommer han säkerligen aldrig att göra sig ett namn, då det en gång smäller, men ändå hvilar jag mig stundom vid hans minne.

Klas Alfrek var till längden en jätte på 3 alnar och 5 tum, men smal och s-formig. Hans profil var en äldre hvit fåras. Rödt hår, hvita ögonbryn och ljusblå ögon förlänade hans ansikte ett obeskrifligt okrigiskt uttryck trots den största mullbänk, Jönköpings s. k. 8-tumsnus, som troligen någonsin inlagts i vårt land. Han njöt af att vara militär, ty så god och närande kost som bestods på slätten hade han aldrig fått förut. Då vi anföllo den halfkanna feta ärter, simmande i flott, som bestods oss hvarannan middag, och jag med möda satt i mig ett tum ur koppar-

flaskan, hade Klas Alfrek för länge sedan slukat sin portion och fått påfyllning, hvilken äfvenledes försvunnit. Han visste att jag ej orkade mer.

»Får ja dia arter?» var då hans vanliga bön, och han fick dem. Vi beräknade, att han dagligen satt i sig halfannan kanna ärter eller sluring. Det oaktadt tuggade han ankarstock vid hvarje på stället hvila, medan han klädde

sig om morgnarne och innan han somnade på kvällen. Och då vi om söndagarne efter predikan stodo försänkta i en kort och tyst men innerlig bön, var ankarstockens knastrande mellan Klas Alfreks käkar det enda ljud som genombröt stillheten.

Vi sutto en dag i barracken och njöto under korpral Storms ledning af *undervisning för infanteristen.* Storm föreläste andaktsfullt: *»För att förekomma fotsvett bör*

soldaten ofta ombyta strumpor samt, så ofta därtill tillfälle gifves, tvätta sina fötter.»

»Nå Klas Alfrek, hva va dä som föreskrefs i detta härа monumentet? Va nu inte blyger, för här är du ju iblann goa vänner å kammerater å ett högglit å humant befäl!»

Klas Alfrek teg.

»Tänk nu ätter! Hva skulle din gamle far säja, om han finge veta, hvilket hälsikes spettalshjon han mä smärta född te världen? Om de inte vore förbjudet i krisslagen så skulle ja järtar i min lefver ta å rita opp hela Hulsfreslätt mä baracker å loschamenter på bakvagnen på dej mä läskstången, din hundra fasen, å vore dä inte förbjudet i krisslagen, skulle ja skälla ut dej, så du inte vore värd mer än sillpåsen, din, — — — Sjong ut nu, i annat fall kommer du i *mörk* å bler arkebuserad å halshoggen!»

Hvarpå Klas Alfrek reste sig upp, knäppte händerna och läste med katekeston:

»Om suldaten tvättar sia fötter å byter bort sia strumpor, så förekummer skoskaf.»

Klas Alfrek är koncentrationen af mina minnen från Hultsfreds slätt. Han representerar med all säkerhet det släkte, som fostrar en Sven Dufva. Olyckligtvis ha Sven Dufvor nu för tiden sällan tillfälle att utmärka sig genom annat än sin naivitet, och det är synd. Ty nog är det mera riktigt och sympatiskt att slåss man mot man än att ligga och skjuta på en half mils afstånd på andra hederskulor, som man inte kan se hvitögat på.

Nej tacka vill jag förr i världen, då hvarje karl fick ett kvarter brännvin, innan han gick att slåss, då gevären brände i händerna, då gossarne slängde gevären, när det ej fanns tid att ladda och rusade fram med blodsprängda ögon och längtan att mörda de främmande skäggiga männen, som kommit att ta deras kor och deras åkerlappar.

Ty det måste väl finnas ett höjdmoment i hvaije kamp, då individen vill ta ut sin rätt och bli vilddjur. Jag tror nära på, att, då människorna kommit till det status, att de icke ens med kikare på siktena kunna upptäcka hvarandra, de tröttna på modern krigföring och återgå till knytnäfvarne. Men det dröjer väl kanske 1000 år än. Jag skulle vilja stiga upp ur min graf då, om jag är död, och skallra med knotorna och gräfva upp mina kamrater ur högarne och plocka reda på bitarne af Sverige. Sedan skulle slagsmålet börja. Jag ber läsaren förstå, att detta är ju endast önskemål.

Jag kommer ej ihåg andra årets beväringstid. Möjligen slutet af densamma, då jag efter en stormig natt med kamrater och officersvolontärer, hvilka väl äro majorer nu — minst — eller kanske löjtnanter — kom på fel tåg från Hultsfred och kom till Vimmerby i mycket glad sinnesstämning. Jag kommer i håg, att jag ej hade någon krage. En spännhalsduk afslutade min smokingkostym upptill, — ty jag var redan då en för mitt yttre svag människa. Ett vändt skjortbröst gjorde mig fruktansvärdt elegant förrästen.

* * *

Jag kom till Uppsala. Det var året innan jag fullgjort andra årets värnplikt. Jag påpekar detta, på det att historieskrifvaren icke må göra några misstag, men jag vill gärna ta alla hophörande händelser på en gång.

Jag kom till Uppsala. Jag kommer ihåg, hur min strupe hopsnördes, då jag från tåget fick se slottet på höjden och domkyrkan och studenterna, som latades på perrongen. Det var, som om jag skulle ha stigit in genom en dörr i ett öde, ljust, stort rum med hvita väggar och en röd fris öfverst vid taket. Just det intrycket fick jag. Kanske det var slottets färg och vintern, som gjorde det, men det intrycket kan jag aldrig glömma.

Kamrater voro nere och mötte mig. De hade cigarrer i mun och käppar i händerna och verkade mogna män.

Vi gingo till Gästis. Jag hade aldrig sett något sådant förr. Ett rökfyllt rum, där ögonen värkte och där det luktade punsch och där ett par hundra unga människor skreko så mycket de orkade.

I ett hörn hade de examensfäst och där voro vi in-

bjudna. Någon hade tagit teologikofilen och han skränade af glädje och berättade ideligen, hur han var absolut okunnig i sina ämnen, men han hade ändå fått *non sine*, och nu skulle vi dricka punsch. Vi drucko punsch och voro glada allesamman, att inte professorn genomskådat honom, ty i annat fall hade vi gått miste om aftonens högtidlighet.

Vi började sjunga fosterländska sånger och jag började sjunga med. Jag beundrade honom, som tagit examen och ställde upp ett dystert horoskop för mig. Jag kunde nog aldrig ta någon examen.

Jag hyrde mig ett rum och köpte mig en kardus tobak, samt lyckades verkligen taga *examen stili latini pro gradu philosophico*. Jag har alltid ägnat mig åt latin, hvarför jag utan vidare svårighet listade mig igenom samt lyckades till och med hjälpa ett par äldre män. Jag hoppas att uppmärksamheten hos vakterna nu är större. Men i fuskandets konst var jag, som jag redan påpekat, en bjässe, och jag tror, att jag ännu har bevarat något af den vakenhet den kräfver för min ålderdom. De båda gamla männen voro naturligtvis teologer. Jag har aldrig haft någon vidare sympati för teologer. Undantag finnas, dock, ehuru i ett så försvinnande fåtal, att jag nästan ångrar att jag omnämnde dem.

Min ärliga och uppriktiga föresats var verkligen i början att ägna mig åt studier, speciellt filologiska. Jag köpte böcker och antecknade mig till kollegier. Min dröm var att inom en ej alltför aflägsen framtid som *rector magnificus* leda universitetets öden, medan mitt rykte som världens största auktoritet i jämförande språkforskning skulle stadgas allt mera, till dess jag mätt på lagerbärsblad och dignande under utmärkelser på min 100-årsdag skulle afvisa den deputation från jordens alla hörn, hvilken skulle komma och uppvakta mig med en borduppsats i platina och koh — i — noorer, med en vräkigt afmätt handrörelse och säga: — Ställ'en i tamburen och gå och ät middag på Rullan. Jag bjuder!

Sedan skulle jag peta undan några lik i domkyrkan och låta begrafva mig på något extra fint sätt.

Nobel muss die Welt zu Grunde gehn!

Allt det där skulle nog kunna ha realiserats, om jag inte ansett det nödvändigt att först orientera mig i staden och studentlifvet, innan jag lade grundstenen till min

pyramid. Att lära känna poliskåren och dess sinnelag låg mig särskildt om hjärtat.

Jag släckte därför en lykta en kväll. Den konstapel, som högg mig, var tydligen ingen vän af dylika oskyldiga förströelser. Jag fick plikta och blef uppkallad till inspektor för att erhålla varning.

Det första steget på brottets bana är det svåraste. Med darrande knän och ett rof för de stridigaste tankar, med schavotten hägrande för min inre blick eller åtminstone en förstörd framtid som lindrigaste resultat af mitt pliktförgätna beteende trädde jag in till vår afhållne inspektor, han som förstod sig på pojkar, allas vår farbror Fritiof Holmgren.

Han fixerade mig en stund med rynkade ögonbryn.

»Farbror tycker väl, att jag är ett fint nummer», sade jag.

»Du har släckt en lykta och det tycker jag inte passar oss studenter, som ska arbeta i upplysningens tjänst. En förmildrande omständighet är, att du bara släckte en. I min ungdom brukade vi släcka alla lyktorna. Vill du ha ett glas punsch?

Om jag ville!

Detta var både första och sista gången jag var uppkallad till varning. Efteråt släckte jag visserligen lyktor, men på ett mera förslaget sätt. Jag fick ofta springa för lifvet, men snabbfotad som jag var hade jag alltid tillfredställelsen att inom kort höra den förföljande polismaktens stånkanden förtona i mörkret bakom mig.

Gamle Abraham Böckman, kommer du ihåg, hur vi hyrde vagnar och åkte bakpå fjädrarne? Kusken var vidtalad. Poliserna skreko hela Drottning- och Vaksalagatan utefter: — Slå bak! Dom hänger bak!

Men kusken körde på, döf för allt utom våra löften om dricks och glögg på Grindstugan.

Och du, gamle Birger, kommer du ihåg i din himmel, hur vi en dimmig natt buro bort 14 grindar från Luthagen och ställde dem i en förstuga i Fjellstedtska skolan? Hur det kunde lyckas, är mig ännu en gåta. Vårt oskyldiga nöje förminskades icke af att dagen därpå i sällskap med en skara likasinnade promenera på Luthagen och se på, hur konstaplarne buro grindar och profvade in dem. Allt på sin rätta plats! Att gymnasticera i bagarkringlor och mödosamt byta skyltar var en omtyckt sport. Att med ansträngande af alla sina krafter förflytta centnertunga

portluckor till en annan statsdel satte vi en ära i — och du »Fyris» annonstafla uppe i Fjärdingen, nog förde du en ganska nomadiserande tillvaro, så länge jag bodde i det hus, hvars långsida du prydde! Gamle Ernst Konrad, kommer du ihåg — — — men mitt hjärta blir för fullt!

Hvarje ålder har sina förströelser. Nu skulle det inte falla mig in att realisera sådana där idéer, om jag också stundom får dem ännu, ty hur det är, vill inte pojken maka åt sig riktigt.

Hur månget gruff på torget har jag ej deltagit i!

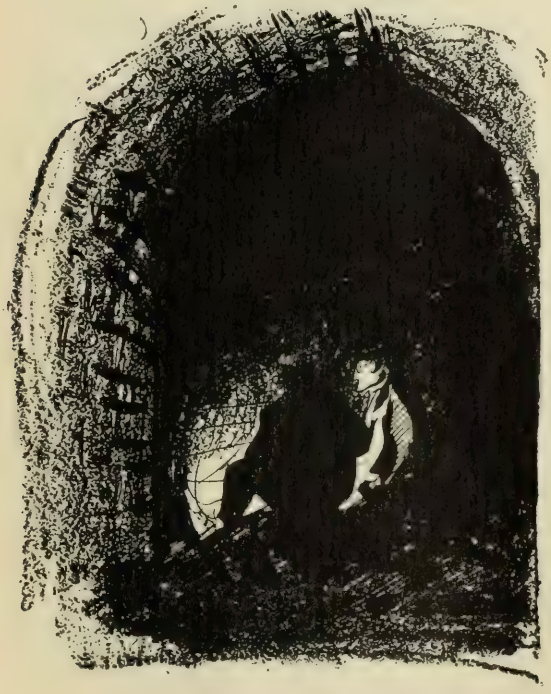

Upplopp, där upprorslagen förelästes från poliskammartrappan, ringdans kring torget och vanliga allvarsamma gåsmarscher torget rundt! Jag vet inte, hur man gör nu för tiden, men det förefaller mig, som om tonen i Uppsala vore allvarligare nu och jag skulle nästan vilja tillägga elegantare. Till och med de yngsta studenterna verka målmedvetna. Man läser tidningar och följer med i politiken, har åsikter. Jo jag tackar jag!

Vi voro mera burschikosa, men vi hade bestämdt mera entusiasm. Och att vi läste mindre berodde säkerligen på det dåvarande examensystemets opraktiska sidor, hvilka nu sägas vara afhjälpta till stor del. Hvad det berodde på, att vi drucko mera punsch, vill jag inte yttra mig om. Kanske det berodde på starkare nervsystem. Jag blef emellertid klubbmästare i nationen, den viktigaste af alla ämbetsmän. Strängt taget är denna befattning viktigare än man tror. Det är smörgåsbordet och nachspielet som förenar, förbrödrar, afslipar kantigheter och jämkar ihop åsikter öfverallt, där två eller tre äro församlade. Och om inte helan och halfvan vinkade en bit inne i perspektivet,

skulle alla förhandlingar i alla sällskap draga ut i oändlighet och sluta som polsk riksdag med ovänskap för lifvet, mord och likbegängelser.

Stundom slog mig det s. k. samvetet. Jag gick hem, omvärfde mig med stinkande piprök och studerade Horatii satirer, Iliaden och *Οιδιπους βασιλευς*. Eller också gick jag på kollegiet i nordiska språk och njöt, värkligen njöt af Kalle L:s utmärkta utläggningar. Så kunde det gå en vecka eller så. Då gick man i Filologiska föreningen och talade en hisklig latin, stundom tåligt åhörd af gubben Häggström. (Undrar om föreningen finns kvar och om man talar latin än.) Och på biblioteket öfvade man sig i forskning om Äoskulten.

Så fick man plötsligt ett så förbaskadt godt samvete, att man gick ned på Gästis och uppgaf gärdet. Efteråt började man skyltflyttningen och gruffena, och dagen därpå måste man ha sillfrukost, entrén till flera dagars kringirrande på näringsställena vid det mäst molnfria humör.

Jag var vid denna tid en yngling med ovanligt sympatiskt utseende, jag vill icke säga vacker precis, men nära ögat var det. Mustascherna utvecklades till min och alla dansanta och flirtoyanta damers tillfredsställelse. Jag hade ett sätt att se på flickorna, som kom dem att darra af blygt hopp. Jag dansade gudomligt och efter alla kotiljonger liknade jag förvillande en ut- och invänd vinternatthimmel. Jag använde de högsta kragarna i Uppsala. Min frack var visserligen något för liten, och om man rörde vid den aldrig så försiktigt med nageln, blef det ett krithvitt streck. Jag undrar än, hvad detta kunde bero på.

Men min hållning och min statur voro oklanderliga, och när jag med den eller den baldrottningen sväfvade genom salen, hördes sorl af beundran. Till och med förklädena ville upp och flänga kring väggarne. Att jag allt detta oaktadt kunnat bibehålla min klädsamma blygsamhet och ej blifvit bortskämd är oförklarligt. Jag var naturligtvis filokorist. Vi gjorde en turné, ja två turnéer genom landet. Det var hufvudsakligen under dessa jag skaffade mig min bekanta världsvana genom frotteringen med folk af alla samhällsklasser och vistelsen på de flesta näringsställen i mellersta och södra Sverige.

Jag var naturligtvis kär också — — — Uppe vid slottet fanns och kanske finnes än ett hål i jorden, genom hvilket man kunde krypa ned i ett halft igenrasadt hvalf.

Där nere gjorde jag och en likasinnad den mest hänförande lyrik ibland om nätterna. Vi hade ved och näfverbitar med oss och vid de fladdrande lågorna föddes våra dikter. Vi tyckte, att vi arrangerat stämningen så genomskaldiskt, att endast mästerverk kunde bli resultatet. Men likt Fenix fingo skaldefostren förtäras af lågorna, sedan vi nyktrat till efter våra diktarorgier.

I största hemlighet började jag på en roman, naturligtvis om kärlek. Den höll mig inne nästan en vecka, efter hvilkens förlopp jag eldade med den. Men jag skref novelletter till vissa tidningar för 1,50 à 2 kr. ja stundom 3 kr. stycket. De voro visserligen icke värda mera, men jag tyckte att det var bra litet. Och det tycker jag än, isynnerhet då man betänker, att Kipling åtminstone en gång fått 1 skilling ordet för en hel bok.

Jag insåg, att skriftställarens bana var törnbeströdd. Nej, hellre då studera till Rector Magnificus!

— — — Jag tröttnade emellertid inom kort på att hänga öfver böckerna. Jag ville skrifva böcker själf eller måla. Redan i skolans femte klass hade jag sett en tafla, en vidrig kopia efter en ännu vidrigare tafla af Hellquist från hans akademitid, ett brunt snölandskap med brun luft, en stuga med eldsken ur fönstret och, som jag tror mig minnas, den oundvikliga gumman med risknippet på ryggen. Denna tafla kopierade jag och en likasinnad, som nu är artillerikapten och i likhet med mig har annat att göra. Våra kopior blefvo om möjligt sämre. Min gaf jag bort till en vän till familjen som julklapp med gyllene ram. Han har underligt nog öfverlefvat denna jul och flera till, hvilket bevisar den småländska racens seghet.

I Uppsala utförde jag äfven på mina få lediga stunder konstverk, om hvilka det tillkommer en eftervärld att yttra sig. Jag tiger blygsamt. En dag sade en man, som är målare, till mig att jag borde bli målare. Lättledd som jag är, reste jag genast från staden och slängde mig in på den nya banan.

Det var rätt tungt att lämna Uppsala med dess härliga och dansanta kvinnor, dess krogar, dess filologiska förening och dess Grindstuga. Men med ett hastigt ryck slet jag hjärtat ur mitt bröst och förtonade i fjärran.

Tillåten mig, mina damer, säga ett uppriktigt: fy fan! då jag tänker på hur det kändes.

Men liksom pastor Josef Rosenius i sin österländska reseberättelse citerar och sjunger andra skalders dikter, då något osedvanligt eller rörande möter honom, må det af samma skäl tillåtas min gamle vän Goethe att med några få rader uttrycka hvad jag kände:

»Nun hab' ich mein Sach auf Nichts gestellt,
Juchhe!
Und mein gehört die ganze Welt,
Juchhe!
Zu Ende geht nun Sang und Schmaus.
Nun trinkt mir alle Neigen aus;
Die letze muss heraus!»

* * *

Men det som nu följer tillhör en tid, som ännu ej är historisk. Jag fick tillfälle att träffa alla människor som jag velat träffa, hvilket till en tid är den högsta lycka en människa kan råka ut för. Jag köpte fina kläder och kragar, som mera liknade fabriksskorstenar än något annat, och reste till södern. Jag såg Vesuvius utspy den särskildt för yrkesmålare nyttiga pimstenen, jag frotterade mig med skuggorna på Romas forum, besåg Moulin Rouge och Bal Bullier och genomströfvade med detektiver Paris och Londons mördarhålor. Jag drack kopiöst med öl i München och stoppade en gång lyxkurirtåget mellan Paris och Berlin genom att af misstag dra i alarmklockan.

Genom en serie af nödvändiga tillfälligheter hamnade jag i Grisslehamn, som nu håller på att bli badort med villastad, ett svenskt Monte Carlo med en riviera af ganska otuktad granit, mera ägnad för råbockar än människor. Här framlefver jag en lugn tillvaro, blott då och då störd af sommargäster, som med Stockholmarens på landet finkänslighet trots förbud trafva på mina hällar, ja komma in på min gård och gapa på mig. Vore jag Louis XIV, skulle de få hjälpa mig vid min lever och organisera något slags lifvakt. Men jag är endast skald och är van att hjälpa mig själf. Min sista resa är den till Lappland, hvilken skall göras om snart nog.

De sista åren äro kanske de händelserikaste, men min finkänslighet förbjuder mig att göra mer än ofvanstående antydningar. Sekelslutets historiografer skola tvinga edra barn att subskribera på godtköpsvolymer om min enkla

lifsgärning och nästa sekels början skall se en vacker hoptiggd minnesvård resas på den gård, som en gång var min. I dess skugga skola framtidens sommargäster spilla sina äggskal och slänga sitt tidningspapper och för barnen hopstafva den halft obegripliga inskriften om någonting som är onödigt att ha reda på.

Mina memoirer äro ej afslutade. Om det finns någon trasa kvar af mig om 20 år, skall jag närmare utveckla det som nu möjligen kan tyckas ofullständigt. Med den glada förhoppningen om detta böra de få åren löpa snabbt för läsaren.

MITT FÖRSTA PERSONLIGA SAMMANTRÄFFANDE MED KOLINGEN OCH BOBBAN.

Ett år bodde jag på Söder i Stockholm — Fjällgatan 12 B, alldeles öfver stadsgårdstrapporna, hörnet af Rehnstjernagatan, en af dessa mystiska södergator, som börja, man vet ej hvar, och sluta bland stenbrott och andra skådeplatser för andra brott. Hvarje morgon då jag inte sof, hade jag tillfälle att se mina skötebarn tåga förbi på väg till Stadsgården. Jag såg, hur gatläggningsarbetarne, huttrande i vinterkylan, kilade ned för trapporna för att få sig morgonnubben, då klockan slog 8. Jag hörde talas om en dylik, som om morgnarne vanligen fann tiden lång i det redskapsmagasin, där han stal sig in hvarje kväll, och som redan klockan sex troget befann sig på sin post utanför utskänkningen, fast han genom lång erfarenhet visste, att den ej öppnades före 8, men närheten värmde redan, och på det hela taget tyder ju det raffinerade i att pigga upp sin längtan så där medvetet på en ganska höggradig modärn kultur.

Jag kom en kväll vid niotiden från Norrmalm och jag gjorde mig ingen brådska, där jag sträfvade upp för Götgatan. Hur det var, kom jag i tankarne att gå förbi Högbergsgatan, där jag bort vika af, och om några ögonblick fick jag syn på en skylt öfver ett så kalladt Trillin i jordvåningen af ett hus. Där stod med röda bokstäfver i en transparang ett enda, men lockande ord: *Ringkastning.*

Jag beslöt mig ögonblickligen för att gå ner. Klockan var ju bara barnet och hustru min var på teatern, — hvilken parentes hör till historien. Jag såg efter i min port-

monnä och fann en ensam tia, hvilken ju här med fördel skulle kunna växlas. Jag klef alltså in.

En samling människor af tämligen lika kvalitet utanför en disk. Innanför en herre med sitt lefvebröd, en träskifva, fullsatt med pinnar och där bredvid en hög mässingsringar. Vinsterna funnos där också: cigarrmunstycken, tändstickssställ, kammar, blyertspennor, fickspeglar, snusdosor, notesböcker och som högsta vinst en väckarklocka.

Jag observerade, medan jag väntade på att få kasta, att högst få af de närvarande spelade, utan endast hängde på disken och koncentrerade sitt intresse på utgången af de andras kast. 5 öre kastet, 6 ringar för 25 öre.

Jag började spela. Jag växlade min tia, en säkerligen ovanlig pjäs på lokalen, och jag började vinna. Jag vet inte hvilken gud, som styrde mina fingrar, men jag kände, att om jag den kvällen varit i Monaco, så hade fursten fått slå igen butiken. Framför mig hopades knifvar, dosor, tändsticksbehållare, blyertsetuin och andra underliga ting. Jag studerade mellan kasten croupierens, eller hvad jag skall kalla honom, ansikte, och jag såg, att det mulnade allt mer för hvarje dyrgrip, som bytte ägare. Och då jag vunnit bortåt 50 föremål, styrde han sina steg på min person, lutade sig öfver disken och hviskade med något af supplik i rösten: — Kan herrn värkligen tycka, att det är roligt längre?

— Visst fan är det roligt, så länge jag vinner! Jag har beslutat mig för väckarklockan också, och så länge jag har en kopek i min plånbok, skall jag spela.

Han drog sig lömskt skelande tillbaka och återgick till sitt värf att flytta vinsterna öfver till min hög och ersätta de tomma nummerna med nya juveler.

Jag vann fortfarande. Då högen framför mig började genera mina rörelser, bad jag mannen flytta undan den.

— Herrn kan ju stoppa på sig vinsterna, sade han bistert. Han såg på klockan och tänkte på sitt lager. Hans ansiktsuttryck gingo i vågor mellan ilska och resignation, något sådant hade han inte varit med om, att en »herre» gjorde intrång och tillskansade sig vinster, dem eljes mer eller mindre knäckta kunder gingo miste om. Folkmassan omkring jublade för hvarje lyckadt kast och jag ville ej blamera mig med ett försök på väckarklockan,

hvilken jag ämnade spara till sista kastet, d. v. s. min sista femöring.

Ändtligen hade jag endast denna. Jag blef naturligt nog nervös af spänningen och kastade fel. Jag måste sluta.

Herrn bakom disken drog en djup suck af belåtenhet, då jag tillkännagaf min afsikt. Folket började troppa af.

— Men hur skall jag få hem allt det här? frågade jag med afsikt att skänka tillbaka hela rasket.

— Tag af sej brallorna och knyt ihop dem nedtill, men akta sej för bylingen, då herrn smiter om hörn, svarade ringmannen på äkta söderslang.

Jag lät tanken på återlämnandet fara och såg mig villrådig omkring.

Då nalkades två individer, som hela tiden under liflig minspel och uppmuntrande tillrop hade åskådat mina segrar. Den ene strök af sig mössan med en elegant handrörelse och talade.

— Skulle hänn liksom behöfva en expressbyrå, så finns här jäklar å slå alarm muskler hos mej och kamraten.

— Dä bra! Plocka på er det som finns och följ med. Jag bor här i närheten.

— Ja, om hänn också logera i Kaknässkogen, så klarar vi nog åf den här bylan — mot en liten kofva förstår sej!

Jag studsade — ty jag kom ihåg, att jag spelat bort hela min förmögenhet.

— Dä bra! Följ med bara!

Vi aftågade.

— Ser ni, gubbar, — började jag ute på gatan — jag har spelat bort 10 stolpar och har inte ett korföre, men vill ni följa med hem och ta ett par jamare, så är det välment. För rästen kan ni få hela den här fallerallan att öppna handel med, så ni kan köpa er lite nytt i klädväg.

Deras kläder voro värkligen bland de minst ändamålsenliga jag sett. Trasorna dinglade om dem och skjortorna lyste genom sin frånvaro.

— Nej, för höge faen, vi törs inte göra pängar åf dom här kortvarorna. Dä blefve bara bråk å förhör å rannsakningshäkte, å i såna här affärder har bylingen ett jäkla öfvertag. En byling kan få ett nyfödt barn fälldt för rån å hemgång å motstånd mot polis, så hänn får allt försöka å kursa bort grunkorna själf.

Vi knogade uppför mina trappor och jag visade mina hjälpare in i salongen, tände ljus och hämtade en liter konjak. De ville först inte sätta sig, bländade som de voro af den orientaliska prakten i rummet med dess jättedivan och draperier, taflor och dylikt jobb.

— Menar hänn allvarsamt, att vi ska slå oss ner här mä dom här söndagsgåbortkostymerna?

— Visst ska ni slå er ner, spotta och vara trefliga! Här ä cigarrer.

Jag hällde upp konjak och de drucko med ett rörande välbehag. Spriten gaf dem säkerhet och de satte sig försiktigt på divankanten. Vi började tala om lifvet och jag måste erkänna, att de gåfvo mig synpunkter, som jag måste bocka mig för. Ett slags galghumoristfilosofi, som kan försvara sin plats mycket bättre än den väl nu afdankade Boström. Under samtalet och inverkan af nitnaglarne, som kommo allt tätare och tätare, kom äfven säkerheten. Blygheten försvann och båda vräkte sig sybaritiskt på kamelsäckkuddarne.

Jag var värkligen litet orolig, att de skulle lämna lefvande spår efter sig, men jag kunde ju inte delge dem mina farhågor.

Plötsligt reste den ene sig och började en sorts tal, hvari han tackade för att jag inte var »hög» och »kymig» och »onoslig» som andra snobbar — (tackar så mycket) — och slutade så här: — Å eftersom hänn exmerar oss å för rästen slänger in nubben i ansiktet, som han vore dagligt brö, så ska ja be att få lägga bort titlarne!

Vi blefvo alltså bröder och samtalet fortsattes till den grad ogeneradt, att jag inte gärna kan referera något ur det.

En idé! Jag hade ett par kostymer som jag ej behöfde. Jag frågade dem, om de ville ha hvars en.

— Plocka bara fram paltorna, du! Juden ska ha sitt också!

— Nej, dem får ni inte pantsätta. Ni kan ju behöfva dem själfva, och då ni kan dra er fram med de där trasorna, går det väl lika bra med hela och varma kläder.

— Nu ska du få si, Ludde, att vi kommer å si ut som riktiga nattvardsbarn. Ä dä verkligen din mening, så tack å skål, din kväsiga jycke! Såna träffar vi inte te hvardags!

Snart hade jag hämtat in allt som hör till två fullständiga gentlemannakostymer. En redingote med ett par gamla frackbyxor, en gul sommarkostym, skor, kragar med söndagsblad, halsdukar och manschetter, och i en handvändning hade de bytt, hvilket de ville göra genast.

De sågo efter metamorfosen nästan makabra ut. I alla händelser kom det fram något hemskt rörande ur konflikten mellan de orakade, oklippta, otvättade hufvudena och de snygga kläderna. De gingo at och an rummet och rörde sig som skådespelare i något klassiskt drama, de krånade sig framför spegeln och sökte ordna håret och draga undan mustaschgardinerna från munnen och bockade sig för mig och hvarandra, då de skålade. De — — —

Då öppnas dörren och min hustru står där med hela scenen för ögonen. I en blick fattade hon det yttre af situationen, hon kände igen min gula kostym, såg den tomma litern på bordet, såg de ruskiga ansiktena, öfver hvilkas miner nubben redan bredt sitt skimmer af dåsig *lass gehen*. Och hon förstod, att jag återigen gjort en dumhet. Möblerna och deras okammade hår och hvad däruti var etc. etc., och hon sträckte med en majestätisk åtbörd ut sin hand och pekade stumt på dörren med ett så energiskt uttryck i ansiktet, att mina gäster ögonblickligen förstodo. Själf skulle jag nog aldrig kommit mig för att köra af dem, ty jag är så artig, ser herrskapet!

Jag följde dem ned för trapporna, under det jag bad om ursäkt för det hastiga afslutandet af vår lilla orgie.

— Jag förstår skifvan, sade den ene. — Äktenskapet, äktenskapet! Akta dej för kitt, sa Glaskalle!

Och försvann med kamraten i nattmörkret.

DALARNE.

Underligt, att jag aldrig förut varit i Dalarne! Det är en försumlighet, som jag inte kan förklara.

Men när jag nu reser öfver de vida fälten och igenom de folkrika byarne och söker förstå den sjungande kraftiga fornsvenskan, får jag ett intryck af att detta är Sveriges hjärta.

Här ligger ett allvar öfver de blå bergen, som jag aldrig känt annorstädes, och då jag betraktar den af tvåtusenårig kultur modellerade bygden tycker jag mig förstå, hvarför Moramännen måste höras först af alla, då fara var å färde och pälsklädda bågskyttar skidade genom skogarne för att mötas på kyrkvallarne.

Allvar är just ordet. Bergen, som några mil längre bort öfvergå till fjäll, ha redan här en aning om fjällets form och färg öfver sig. Gesundabergets buckla visar de andra bergen, att något i den stilen måste göras för att kunna höja hjässan så att skogen blir efter.

Och i luften ligger det historia på samma sätt som jorden gömmer pilspetsar och järnsvärd.

Vi äro på väg till Färnäs stora by. Siljans is lyser under luckorna i de dragande snömolnen och Sollerön svartnar under ett jättemoln. Vägen slingrar mellan gråa bodar och härbren. Släden svänger in på en gård och om några ögonblick äro vi gäster i en gammal stuga, där en vänlig brasa sprakar i en gammal spis och lyser på vänliga människors ansikten. Men mäst lyser den på ett rödt förkläde, en gitarr, ett hvitt lintyg och en ung flickas ansikte. Bakom flickan famna skuggorna ett hörn af rummet, och ur dunklet där låter en fiol. Och ännu en fiol.

Skuggorna löpa efter brasans ebb och flod och färgen lefver och talar till mig. Skuggan slukar ett ansikte här, en gest där för att i nästa ögonblick förvandlas till ljus

och hela denna symfoni af lifsyttringar, ljusets och människornas, kommer mig att känna den renaste af alla fröjder, målarglädjen.

Hur mycket vill herr konsuln och riddaren betala mig för cirka en kvarts timme af den varan? Jag vill gärna afstå en del af min, ty den räcker till, om jag får lof att säga det själf.

Medan fiolerna låta sitter jag bakom en stor duk. På andra sidan duken står Zorn och målar och talar sitt hemlands tungomål. Jag förstår ännu inte ett dugg, men det ger mig en smak af blod och hedendom i munnen, då jag härmar det.

På en gång fylles stugan af sång och musik och jag gläder mig åt flickans omedvetet vackra grepp på gitarren. Hon sjunger »om sommaren sköna, när marken hon gläds» och den visan sätter mig in i några ögonblicks stark stämning af en art, som jag inte känt sen jag var barn. Och åter får jag en känsla af att jag sitter midt i Sveriges hjärta.

Och jag kan inte tröttna på att höra omkvädet:

Gud glädje och styrke de män som där bo,
Gud glädje och styrke de män som där bo
vid elfvom, på berg och i dalom.

I skymningen äro vi åter i Mora.

KRÅNGDALEN.

Den främling i Dalarne, som icke kommer under Anders Zorns behandling, får icke se mycket af det som är värdt att ses.

Jag har att minnas vänliga, vackra ansikten, jag gömmer på melodier och minns hjärtliga, kraftiga handslag. Jag skall söka minnas dem så länge jag lefver.

Nu ha vi också varit i Krångdalen. Jag kan icke beskrifva vägen dit så noga. Jag minns bara att det snöade tätt och fint och att vi kommo till Gopshus by efter ett par mils färd utmed Dalälfven. Till vänster gömde Gopsberget sin skogiga hjässa i ett snömoln och där såg ut att vara björnmark, hvilket det också varit. Vid Gopshus mötte oss vägvisaren, Stikå-Anders, en jägartyp i lappskor och med kunskap om ödemarken, hvilket kunde behöfvas, ty från byn till Krångdalens fäbodar skulle vi ha ännu ett par mil att färdas på igensnöade timmervägar genom skogarne. Stikå-Anders står bakpå släden.

— Jag såg ett färskt räfspår i dag! sade han plötsligt. Jägarintresset rann till mig och inom kort var Stikå-Anders i berättartagen. Under vintern hade han tagit två mårdar lefvande och skjutit tre uttrar i saxen. En flock på trettio stycken tjädrar höll till omkring Krångdalen och järpe var det också godt om. Men de voro förbjudna nu, så det — — —

Hur han kunnat ta mårdarne lefvande? Ah, man räcker bara fram vanten åt dem, där de sitta i hålet, och drar tillbaka fingrarne tämligen fort. Se, mården är af det slaget, att käften går i lås när han biter och sen är det bara att ta honom om nacken. Man kan också sticka in tummen i halsen på honom och klämma till om strupen med de andra fingrarne. Det hade han gjort flere

gånger. Se, mården har så liten munhåla, att den blir alldeles fylld af tummen och då kan han icke bitas. — Hm!

Vi möta en gammal man, ett barn och en ung kvinna. Hon har svarta ögon och svart hår och ser ut som hon hade tattarblod. Hon slår ned ögonen och ler, då vi hälsa. O, min ungdom!

Vägen slingrar fram mellan berg och öfver tjärnar, där martallar vrida sig i stränderna, medan höjderna rundtomkring taggas af torrfuror, som höja sig öfver den friska skogen. Det mörknar, snön faller alltjämt. Bergen sluta högt uppe bland tunga, snödigra moln.

Det blir kväll och vägspåret försvinner. Stundom springer Stikå-Anders framför hästen och söker i snön. Ibland gör han en lof inåt en tjärnkant och ropar något som jag icke förstår. Men Zorn förstår honom, och plötsligt blixtrar ett ljus därborta, svagt och ibland försvinnande. Det är Krångdalens fäbodar. Men än är det ett bra stycke väg dit.

Zorn talar om sin fiskarstuga, som han håller på att bygga vid älfven. Den skall bli färdig till våren. Stikå-Anders faller in: — Då fåmi nug nid prisä å sildn, då du byrå a lådim! Hvilket betyder: Då få vi nog ned sillpriset, när du börjar i vår!

Vi tala om vägen och om en del upplysningar vi fått om dess längd, hvilka ej öfverensstämma med verkligheten. Och Stikå-Anders filosoferar: — Vet an int nod sjov, int ä värt fråg nån eller!

Alldeles min filosofi!

Nu svänga vi uppför en backe, förbi några härbren och stanna framför en stuga, där en vänlig eld lyser ur

fönstren. Vi äro i högkvarteret för timmerdrifningen omkring Krångdalens fäbodar.

Hvad skall jag berätta mera? Hur människor kunna äta, vet ni, men jag vill berätta om Drändj-Karls fiol. Drändj-Karl är en Färnäspojke, som äger en riktig fiol och en konstnärs förmåga att sköta den. Han märker timmer häruppe om dagarne, men på kvällen kommer fiolen fram. Och han spelade för oss.

Nu vet ni, att på dåliga fioler ljuda endast strängarne. En sådan fiol har ingen själ. Men Drändj-Karls fiol hade det. Medan strängare ljödo, lät det inne i fiolen som sus i talltoppar, fast det klang samtidigt. Vårt svenska furusus håller för rästen på att bli omodernt. Skalderna ha glömt det medan de hållit på att dyka omkring i sina egna grumliga själar. Anej, inte alla skalderna. Lite rättvis skall man väl vara!

Det är som sagdt skillnad på fioler. Somliga äro bra nästan genast då man köpt dem på Österlånggatan, men sådana äro räknade. Somliga äro förstås gamla och gjorda af virke ur gamla klockstaplar, där klockringningen och darrningen gjort det omöjligt för trädmask att frodas. Andra äro beskaffade som Orsapojkens fiol. Hvar gång han spelade blef det slagsmål, och hvad var då naturligare än att han dängde fiolen i skallen på den närmaste. Den gick sönder och limmades ihop igän och efter hvarje slagsmål kom det bättre ljud i honom. Men när Orsapojken blifvit en gammal man och fiolen så småningom hoplimmats af många hundratusen bitar, spelade gubben en kväll en långdans. Och då slagsmålet började, dref han fiolen i hufvudet på närmaste gubbe, men då vardt det bara sågspån af fiolen. Ty det finns en gräns äfven för fioler. För människor finns det också gränser.

Drändj-Karl spelar. Jag kan inte påminna mig ha njutit af några europeiska trollkonstnärers spel så mycket som af hans. Det var några gamla polskor, där rytmen tvingar till dans, medan melodin gömmer skogarnes hela melankoli. Jag tycker att våra gamla polskor äro så beskaffade. Det klang i fiolen, men när han vid något stråkdrag rörde vid fiolens själ, klang det också i stugans furuväggar. Zorn sade: — Det är, som om man sutte i en tunna!

Och han frågade Drändj-Karl: — Om du skulle komma

hit i morgon kväll och finna stugan tom och fiolen borta, hvad skulle du tänka då?

— I far full emat a di då! — Då far jag väl hem till dig!

Hvarför finns det så mycket musik i Dalarne? Det finns nog musik i hela Sverige, men det tyckes vara en självklar sak häruppe, där alla spela och dansa vackert och som jag inbillar mig att musik och dans böra göras.

Hvad öfverträffar en kväll med musik och visor och muntra historier? Jag tänkte nu närmast på kvällarne däruppe i fäbodarne. Fjärran från konstlade människor och växlar och telefoner, medan snön faller öfver stugor och härbren, på hvilkas dörrar jag läser namnen på kullorna som lefde häruppe för 400 år sedan.

Nu är det natt. Elden har slocknat i spiseln och mina kamrater sofva. Jag klifver ned från min sängplats under taket och går naken ut på förstubron. Fäbodarne äro tysta och timmerkarlarne sofva efter sin arbetsdag. Endast från en stuga lyser det. Jag ser icke fönstret, men bakom en svart knut fladdrar ett sken ut öfver snön och gnistorna ur skorstenen irra omkring några sekunder som husvilla stjärnor, innan de drunkna i det blå mörkret. Men snön kyler vasst under fötterna och jag går in. Nirvana.

Nu är det morgon och solen kastar gnistor på snön och luften är hög och blå. Nu kokar snart potatisen och medan vi vänta på den ta vi hvars ett par af de vackert svängda skidorna som stå mot väggen och hvars ett par af de vackert skulpterade stafvarne och glida öfver snön ned mot härbrena och läsa de vackert skurna årtalen på dörrarne och söka tyda minnena som generation efter generation lämnat efter sig på de ännu friska stockarne. Och när vi ätit vår sill komma slädarne fram. Färden går genom skogen ut på tjärnar, där det gula timret ligger vackert i den blå snön och där märkningen pågår. Låt vara att det är något galet med timmerdrifningen och att skogen försvinner, men vackert är det och lif att se på. Jag tror förrästen att våra barnbarns barnbarn få igen skog nog för att kunna afverka den. I fall det kan vara en tröst. Skogen kan nog inte dö.

Uppe i en backe ligger en timmerkoja. Där äta karlarne just middag och där lefva de det lif jag föreställer mig att våra förfäder lefde, då Ansgarius kom hit och predikade omanlighetens religion. På ungefär samma sätt

måste de ha legat omkring härden oeh sett röken stiga genom fånget. Där på väggen hängde bågarne och yxorna och där uppe på britsen lågo kvinnorna med tvillingar vid brösten och grälade eller skrattade högt. så att de starka tänderna lyste i eldskenet, medan ögonen glänste genom det vilda håret.

Nu sutto bara karlarne omkring härden och stekte kålbullar och drucko kaffe och dricka. Elden och röken och de fladdrande skuggorna i stocktaket göra det hela till en syn för gudar och konstnärer.

Vi gå ut i skogen och se på hur torrfurorna falla. Dånet ger eko bland stammarne, då furan når marken. Det doftar härligt af tjära och hälsa — ty tjära är min bästa symbol för hälsa — och då en fallande fura skra-

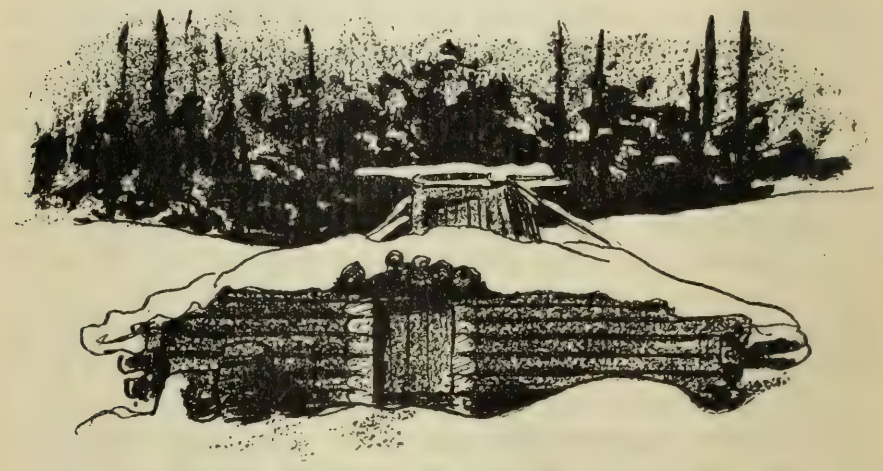

par mot en granne, går där en fläkt af barrlukt genom luften. Inom några minuter är furan stockar, en häst kommer med en kälke, karlen lassar på och i nästa ögonblick släpas stockarne i väg mellan träden och det doftar åter af hälsa och tjära i en lång strimma efter det bortdragande lasset.

En källbäck sorlade djupt under snön och en dryck ur skogvaktarens hattkull kom oss för ett ögonblick att förakta alla andra drycker.

Nu äro vi åter i slädarne. På myren möta vi två andra slädar och mellan karlarne i hvarje släde sticker en lodbössa fram. Ty här äro alla jägare och tjädern nog inte säker på hvilken gren som hälst, fast jakttiden är förbi. Förra vintern satt man i en timmerkoja några

mil härifrån och pratade en kväll och en af märkarne sade: Nu skulle det allt smaka med lite älgkött som ombyte med allt det amerikanska fläsket. En af karlarne svarade: Är det så att ni värkligen vill ha älg, så skall ni få. På morgonen tog han sin bössa och gick ut, på kvällen var älgen vid kojan. Kronojägarn var där i trakten och kom till kojan dagen därpå. Men han var den enda, som inte fick smaka — tillade berättaren.

Sol öfver Krångdalens fäbodar, då vi komma ur sko-

gen och hem till stugan! Vi äta och efter hand kommer kvällen med stjärnor mellan drifvande snömoln. Bjällror klinga. Folket samlas hem ur skogen. Vi gå in i en stuga, där man naturligtvis äter. Karlen som just står vid kaffekvarnen är Vengbergs-Matts, björnjägaren. — »Jag har inte skjutit mer än tre björnar, fan anamma om jag har skjutit flera!» säger han. Men en dag för nio år sen fick han en kula genom höften af en som tog honom för en älg. Kulan gick igenom snusdosan och stannade i ryggskinnet och sedan värkte det ut mässingsbitar i mängd

och såret går öppet än. Man kan se att Vengbergs-Matts är jägare.

Åter enkväll med Drändj-Karls fiol och sådant som ger lifvet värde. Nirvana. Natt med snö. Morgon med sol och kallt.

Nu äro vi på hemväg, en annan än ditvägen. Skogvaktaren tar med skidorna och skall följa oss en mil, ty det finns ingen väg. Slädarne gå sjögång öfvet sten och stock tills vi komma ut på tjärnarne. Där står ett morgonfärskt utterspår från ett bäckhål i tjärnkanten. En tjäder susar öfver oss. Ett räfspår står rakt in i skogen från en förfallen timmerkoja och ett skidspår från i går skvallrar som jag hoppas om en lycklig jakt. Utterspåret följer oss tills det försvinner söderut. Plötsligt förklarar skogvaktaren, att han anser oss vara kapabla att ta oss fram på egen hand och lämnar oss. Han ställer sig på skidorna och ser helt Cooperaktig ut där han ränner i väg söderut med yxan instucken inom skärpet. Jag hoppas, att han tog an utterspåret.

Nu lämna vi tjärnarnes och myrarnes region och det bär utför en igänsnöad timmerväg. Utför och utför tills vi komma ut på Brändan, där elden gått fram. Där går landskapet i mäktiga linjer och i fjärran möter ögat Siljanom.

Snart äro vi i Läde fäbodställe och rasta där. Sedan bär färden på kända vägar tillbaka till Mora.

— Detta är strängt taget ingen resebeskrifning, och ingen torde heller med ledning af min berättelse kunna ta sig fram till Krångdalens fäbodar. Men jag själf skulle med all säkerhet hitta tillbaka dit och jag skulle göra det med nöje. Jag upprepar det: Hvad öfverträffar en kväll med fiolspel och sång och muntra historier? Och hvar hvilar man sig bättre än i Krångdalen? Hvar är man mera fjärran från allt som gör människor onda och elaka och små och giriga?

Då jag tänker på Krångdalen, blir staden med dess trånga gator ett fängelse med trista korridorer, dit ingen sol når och där folk springer omkull hvarandra för att komma först till något vederstyggligt.

I Krångdalen är jämlikhet och broderskap och gud vet om inte en god del af Dalarne har en läggning åt det hållet.

Ett vill jag minnas: Människornas ansikten som lyste upp för hvar gång Drändj-Karl rörde vid fiolens själ!

LOFOTEN.

Commonwealth backar ut från den väldiga Narvikskajen, vrider sig bullrande babord hän, glider mellan pråmar och malmbåtar ut på fritt farvatten, så full speed, och med 11 knops fart svänga vi ut på Ofoten-fjorden. Ty gudarna äro vid godt humör, järtecknen äro gynnsamma och jag skall få se Lofoten.

Det är en strålande vintermorgon och de hvita bergjättarna som på båda sidor om vår väg resa sig ur fjorden, då och då gömmande hjässorna i solbelysta moln, glänsa och blända. Vilda och sönderrifna, taggiga, förvirrande i sin formlöshet, försvinna de i ett kaotiskt blått och purpurskimrande dis, som består af topp vid topp med evig snö och moln och glaciärer och sol och skuggor — hvar slutar verkligheten, hvar börjar sagan? Borta är det befriande lugnet jag nyss njöt bland Lapplandsfjällen inför ödeviddernas mäktiga allvar och stora liniers tigande skönhet. Här tyckas sprängda kratervägger och stup och obestigliga, spetsiga klippor skrika ut en historia om revolutioner, som ägt rum långt innan människor började flotta sig fram på fjordarna och krypa som löss utmed fjällsidorna. Visserligen vet jag, att vetenskapen lämnat de katastrofistiska teorierna åt sitt värde och att allt detta kaos af granit bildats genom jordskorpans sammankrympning på samma sätt som ett äpple blir skrynkligt, och jag tycker att detta är en mycket ståtligare och vackrare förklaring än äfven den mest poetiska, men det behöfves ändå litet arbete för att helt och hållet kunna frigöra sig från skaldernas fördärfliga inflytande.

»A real hell of toothpicks, is'nt it?» säger den engelske kaptenen som för första gången är här uppe efter att förut ha nöjt sig med bogsering mellan Tilbury och London.

Hur han tog *Commonwealth* långt in i Vestfjorden utan lots, är en annan historia, men hans lugna min förklarar det.

Vid horisonten i Vest till Syd resa sig två violetta stoder ur hafvet. Det är öarna Store och Lille Molla utanför Vaagö, och därinnanför ligger Svolvær, resans närmaste mål. Utanför Bærö möter oss Atlantdyningen, och en del af sällskapet bleknar af efter hand. Jag kan inte hjälpa det, men en sjösjuk gör alltid ett komiskt intryck på mig. Hans blick blir allt mer profetisk, han ser in i den fjärde eller en ännu högre dimension, tills han plötsligt känner sig kallad och störtar till relingen. Äfven den lustigaste anekdot gör intet intryck på honom. Jag har stått vid sidan af sjösjuka, och medan deras inälfvor efter hand slukats af det giriga hafvet, har jag sökt ge dem en liten ersättning och en ljusare blick på lifvet genom att servera dem historier som det verkligen varit humor i, men utan resultat. Det ser snarare ut som om humor skulle äckla dem. Men sådant är förlåtligt häruppe, där till och med glaciärerna kalfva.

Medan sjösjukan härjar nere på fjorden, stå fjällen oberörda af de små människornas kval. Där stå Tötta och Skjomtind och Stetind och Tiltornet och många andra jättar så där mellan 2- och 5 000 fot. Trots sina modiga 6 fot känner man sig tämligen liten till växten. Man känner sig nästan tillhöra turisternas fördärfliga och gapande kategori, om man också inte njuter med ledning af röda böcker. Jag vill inom parentes tillägga, att innanför *Commonwealths* reling fanns ingen turist. Vi voro endast engelska sjömän och folk med hemortsrätt i Nordlanden och Lofotenbor och jag som verkligen har andra än turistintressen. Jag ville se Nordlandsbåtarna arbeta i det haf som skapat deras nobla linjer, emedan jag själf äger och värderar en Nordlandsbåt. Dessutom ville jag se folket i båtarna. *Commonwealth* behärskades dessutom af sina passagerare, under det att turister behärskas af båten och traden och tiden och lära sig lika mycket, vare sig de stå på kommandobryggan och störa mannen vid ratten eller man slår en ända om deras magar och låter dem släpa i kölvattnet.

Det är ebb. Ur hafvet stiga tångbevuxna grund med silfverränder omkring, och mot den svartgröna klibbiga grunden lysa de hvita ejderhannarna. Skarfvarna sitta

där också som silhuetter och verka hedendom och fornnordiska ornament. Tejstar nicka och grisslor surra omkring båten. Allt är lif och härlighet och för en man som är van vid Östersjön och tycker om ejdern, är Lofoten ett himmelrike. Motvilligt simma paren ur vår kurs eller lyfta för att slå ned bland flockar på hundratal, som ligga i säkerhet några alnar längre bort. Norge har skött om sin ejder.

Nu äro vi vid Vaagö och gå in i Svolværs hamn. Hela Svolvær är nere på bryggan. Bland hopen af fiskare stå några sjölappar, en bleklagd degenererad ras, som saknar våra lappars intelligenta drag och vackra kroppar. Svolvær är vackert mot Vaagekallens bakgrund med dess fantastiska klippformationer. Det är en hel liten stad med grå och gula och gröna hus och är centralpunkten i Lofoten.

Dit ha målare kommit och sökt måla Lofotens karaktär. Bäst har Gunnar Berg lyckats, ty han var född där och förstod folket och båtarna. För att kunna måla Lofoten är det nödvändigt att vara sund i själ och kropp och stark och förstå hvad som menas med en nordlandsbåt, hvilket är detsamma som att kunna sköta den. Man måste älska dess linjer och förstå hvarför man älskar dem. Och därtill måste man förstå fjällens historia för att fatta deras karaktär, ty skönt blir endast det förstådda, ej det märkvärdiga. Gunnar Berg förstod det där, men hans lif blef kort och Lofoten kräfver ånyo sin man. Lofoten består af fjäll och nordlandsbåtar och fisk och blonda starka människor och det är vid gud inte lätt att reda ut allt det där.

Nordlandsbåten ja! Den har mycket af en vacker löpskidas karaktär. Dess bord äro tunna och den går snabbt och följsamt som en orm i sjön, då den länsar för sitt råsegel. Så voro våra vikingaskepp inrättade, då vi eröfrade England och Frankrike och hela Europa (för att tala skrytsamt). Den kan också kryssa, men den farten är farlig, och man lär sig icke handgreppen och allt det invecklade maskineriet på en dag. Men vacker är seglingen och nordlandsbåten är ädlingen bland båtar, där den snabbare än hvilken båt du vill klyfver sjön för akterlig vind. I aktern sitter höfvidsmannen och styr och för honom gäller det i storm att icke låta seglet slå back, ty det betyder stjälpning. Du förstår att det icke var fega män som sökte sig öfver till Island och Grönland och Vinland det goda med de båtarna. Förstäfven verkar som då en man

med af själfkänsla höjdt bröst går fram mot en fiende och vet att han skall segra.

Hafsfisket kräfver en serie storlekar af båten för olika ändamål, från den minsta — kjæxen — till den största — femböringen. Mellan dessa ligga halftredjerummingen, trerummingen, halffjärderummingen, firerummingen, halffemterummingen och ottringen allt efter antalet tofter och årtullar. Jag räknar upp detta, emedan det intresserar mig själf.

Men i Svolvær mötte oss också ett annat slags kultur. I stället för fisklefvertran flöt champagne och bordeaux i stora floder, och där jag hade väntat att en karg natur skulle medföra försakelser och umbäranden af alla slag, föllo ripor och torsktungor (delikatess) och sydfrukter ned som från himlen. Och älskvärda kvinnor talade om Ellen Key och kåserade om Strindberg, Heidenstam, Hamsun, Ibsen, Björnson, Aanrud, Kinck — — — medan torsken, kulturbäraren, stimmade rundt omkring Vaagö, omedveten om att det i alla fall är han som sätter oss i stånd att äta så, dricka så och tala så.

Och en timme senare somnade jag under en ejderdunsbolster vid läsningen af Lofotpostens underrättelser om fisket:

Onsdag.

Reine: Smaagarn 120 — 700 — 300, tonætters Storgarn 150 — 700 — 250, Natliner 40 — 400 — 180, Dagliner optil 200, Skøiter 150 — 600, Fiskedampskibe 800 — 1 500. Fisk 25 — 27, usløjet 32, Lever 20 — 23.

For Risvær skal der efter Forlydende være fisket rigtig godt, optil 400.

Jag begrep inte ett dyft.

Följande dag ångade vi i väg längre mot sydväst, förbi Vestvaagö med sin Himmeltind och sin Urtind, som gömde topparna i moln, till Flakstadö, där vi lade oss ett par timmar i hamnen vid Sund för att köpa fisk och lifnära oss. Rundt omkring båten simmade ejder i hundratal, trängdes mellan bryggornas pålar eller klefvo ovigt omkring på strandklipporna. Ångbåtar med agn och mat ombord kommo och gingo. Måsarna skreko. Ejder och skarfvar flögo omkring nästan inom räckhåll. Två korpar kretsade öfver en bergudde. Båtar i hundratal kommo hem från fisket länsande med sina bruna segel förbi *Commonwealths* akter och karlarna i gula oljekläder vinkade hälsningar åt oss. Där var lif och där låg hälsa i luften.

Vi lättade ankar med Reine på Moskenesön som mål. Horisonten var taggig af segel, ty därutanför låg fiskeflottan i fullt arbete, 1 200 båtar med 5 000 man, och fiskade torsk.

Snart lågo vi midt i fiskeflottan, i ett virrvarr af nordlandsbåtar, listerbåtar och ångbåtar, och om några minuter befann jag mig ombord i Nikolai Pedersens fra Roglen, Harstad, ottring, sysselsatt med unionspolitik. Det var verkligen den gode Nikolai, som började, ty jag skulle aldrig ha hittat på det samtalsämnet. Vårt samtal är min hemlighet, men jag kan berätta att vi kommo utmärkt öfverens. Och under det vi talade om nordens framtid drog Nikolai in torsklinan, medan en annan Roglenbo högg fångstkroken i torskarna som duggade tämligen glest för tillfället. Så småningom gledo vi ifrån politiken och jag fick en lektion i fiske med storgarn och smågarn, dagliner och natliner och dybsagn, hvilken jag belönade med historier om Östersjöålen och hvad Grisslehamnsfisket kan inbringa sina utöfvare.

Hvad man kan förälska sig i alla grejorna på en båt och i en båt. När de användts en tid, verka de självväxta genom nötningen och få samma färg. Hela Nikolais båt med årtullar och åror och manskap och tinor och allt såg ut som ett enda redskap blekt af saltvatten och vind och nött till en ändamålsenlig form, och verkade som en skulpterad krok af ben. Sådant är konst, sådant är lif. Farväl, Nikolai!

Vi gå in i Reine hamn, dit alla båtarna samlas i kvällningen. Men där har också samlats en massa slödder, parasiter som suga ut arbetarna och sälja kram, som köpes då akvaviten börjar verka. Där finnas bodar med leksaker och plyschalbum och vykortsalbum. Ägde jag Reine skulle jag förbjuda denna kommers, ty det är fattiga fiskare som bli lidande på den.

Reine är vackert, och där koncentrerar sig fisket och handeln just nu. Allt är torsk och torsklukt. Torskslem och tran ligger som en hinna öfverallt, man halkar och vadar i torskaffall. Inne på telegrafen luktade det torsk och i den enda salong jag besökte i Reine luktade det torsk. Båt efter båt lägger till vid bryggorna med torsk upptill relingen och karlarna diskutera lastens värde. Där är rop och glam och skratt, mäns djupa bas och pojkars diskant. Pojkarna se helt stolta ut i sina oljekläder, ty

den uniformen likställer dem med fäderna och i den fostras de till hjältar på hafvet. Kvinnor ser man ej. De sitta hemma och vagga de sista tvillingarna. Det är godt om barn i Lofoten, 10 till 15 barn af samma mor är icke ovanligt. Hvad beror detta på? Månne på Golfströmmen, ty den inverkar nästan på allt i Norge.

Jag besöker fiskoljefabriken och trankokeriet och inspekterar torkningen af torsken, den saltade klippfisken och den osaltade stockfisken, som hänger i hundratusental på sina torkställningar. Jag förstår att lifvets mening delvis är torsk. Allt är stort tilltaget här under de hvita fjällen. Bara skillnaden mellan ebb och flod är 5 meter.

Vi lämnade Reine och ångade hem till Svolvær. Jag läste Lofotposten en gång till och somnade vid fisketelegrammen.

Vaknade åter och vi satte kurs på Narvik, sedan vi först gjort en titt in till Kabelvaag, som en gång var Lofotens hufvudort, där det lefdes Klondykelif under fisket. Där dansades cancan och spelades kort. Akvaviten flöt och båtlaster bytte ägare.

Hafvet låg hvitt som mjölk under den bleka solen. Och då ejdrarna lyfte och slogo ned, sprutade det som af silfver i mjölkhafvet. Vi gingo in i den beryktade Troldfjorden, »det styggeste sted i Lofoten», säga en del Lofotenbor. Det tycker icke jag. Möjligen hemskt vackert. På en fjällsida stod ett färskt utterspår, om det kan intressera. Och små snöskred stodo som skidspår från fjälltinnarna ända ned i hafvet.

Strax innan det mörknade passerade vi Skjærvö, ty vi gingo en annan väg hem än bort. Man berättade mig att på Skjærvö ligger en skatt nedgräfd. Den kan upptäckas endast Sankt Hansnatten och endast af en 40 års jungfru. Den blir nog aldrig bragt i ljuset.

Snart glimma ljusen i Narvik, och med ljuskastaren söka vi oss väg till kajen.

Lofoten har tagit mig och jag måste se det en gång till!

HOS LAPPAR.

Med snöglasögon på näsorna och liggande på rygg i våra vargskinnspälsar hade vi åkt ut till lapparna, som höllo till en mil norr om Kurravaara. Det blef lif och rörelse utanför kåtorna, när vi pinglade uppför fjällsluttningen.

Solen sken klart och snön bländade och som glada färger på en hvit palett lyste och skimrade lapparnas dräkter. Hundarna skällde, våra hästar stegrade sig och skakade bjällrorna, man ropade hälsningar, barnen pulsade omkring i drifvorna. Där var lif och lustighet.

Vi skulle köpa torrkött och ett par färska renstekar. Handeln var snart uppgjord och ett par pojkar gåfvo sig af för att hämta en ren. Vi hade passerat hjorden på andra sidan sjön. Under tiden skulle vi vara gäster i kåtorna, där maten just kokades och det starka, gröna kaffet stod på elden. Om några ögonblick lågo vi bekvämt utsträckta på renhudarna bland hundarna, som motvilligt makade åt sig.

Det var i gubben Sarris kåta. Sarri är gammal och rik och hans gumma, som är mörkbrun och har tusen rynkor i sitt kloka ansikte, där ett par svarta, glänsande ögon slugt betrakta främlingarna, rör om i grytan med doftande renkött och renben. Så småningom fylles kåtan alltmera med lappar från andra hushåll. Där rökes och skrattas och vår finske tolk får hundra frågor att besvara. Men han frågar också tillbaka. En af flickorna i kåtan är 25 år gammal och ogift. Hon säger att hon törs inte. Skoj och skratt bland oss och lapparna. En unge kryper omkring på björkrismattan, där snön skiner igenom. Han är naken om ben och mage, men han skrattar och leker som om ingen köld funnes.

Middagen är färdig. Renkött och rentunga, renben och renbuljong! Jag undrar just hur den af oss mår just nu på jaktstigen efter de tre liter buljong han satte i sig utom de kilo kött och de meter renben han lät försvinna. Men härligt är det och passar bland fjällen och buljongen är icke alls gjord på Liebigs köttextrakt eller några slags kapslar, utan är den enda riktiga buljong i världen. Så 4 koppar kaffe och fram med piporna. Mätta luta vi oss bakåt på de mjuka renfällarna och se på hur röken stiger blå genom fånget mot solbelysta moln.

När vi kommo ut ur kåtan, var renen hämtad och stod bunden vid en björk. Litet ackorderande om priset, ett par pojkar draga omkull honom, den ena sticker sin knif mellan hans framben, tar ett par steg åt sidan och låter honom sköta sig själf, fast han håller fast i grimman. Renen springer upp, gör några kast, vacklar och faller tungt på sidan. Han är död och om några minuter är han styckad. Sådant är lifvet.

Ännu dröja vi ett par timmar hos gubben Sarri. Kaffet flödar åter och språklådan är öppen. Men när solen börjar sjunka ta vi afsked, ta på pälsarna och äro inom kort på återvägen.

Moln dragas ihop i söder. Snart börjar snön falla. Det mörknar och i kolsvarta natten åker jag sofvande in i Kiiruna. Dess elektriska ljus väcker mig, och hvit som en snögubbe stiger jag ur släden. En smak af renben och buljong sitter kvar i munnen, men inom 5 minuter är den borta. Minnet är varaktigare.

ÅTER HOS LAPPAR.

För några dagar sedan fick jag ett bref från Luleå. Där stod att solen höll på att komma och att isarne hade gått och att allt var härligt.

Nu när jag sitter på mitt ägande hemman i Grisslehamn, där hafvet är sommarblått och träden ännu ha vårens unga gyllne grönska, där hundkaksen växer mitt yngsta barn öfver hufvudet och man önskar att man vore oxe för att riktigt kunna njuta af det kraftiga gräset, kommer jag att tänka på Lappland, där snön ligger kvar än. Förra gången jag var där, snöade det midsommaraftonen i Kiiruna, så att landskapet några timmar verkade vinter. Men solen är kraftigare där än här nere, och dagen därpå var det vår igen.

Öfver myrar, som ångade i solhettan, genom våta drifvor på fjällens nordsidor, öfver bäckar med skvalande isvatten hade jag tagit mig fram till ett lappläger och var gäst i en kåta.

Jag kommer ihåg, hur jag genast kände en stark hemkänsla i tältet. Det föreföll mig som om jag varit borta i främmande land hela mitt lif och först nu kommit hem. Jag njöt så som jag aldrig förut njutit af lifvet. Ett stort och starkt, medvetet lugn kom öfver mig, och jag kände som om musklerna knötos hårdare och kraftigare af hälsa och lycka. Det var just lyckokänslan jag kände. Luften var som kyligt vin, och människorna bland hvilka jag satt verkade upphöjda öfver småaktigheter och futtighet. Jag fick klart för mig att denna min känsla af lycka måste bero på någon släktskap med fjällfolket. Jag känner inte till min släkt så värst långt tillbaka i tiden, men med all säkerhet har någon lapp eller annan nomad varit framme och tittat.

Nu, när jag kom upp till Lappland igen i vintras och kom in i en kåta, kände jag denna hemkänsla om möjligt starkare. Jag skulle vilja följa med fjällapparne och lefva mitt återstående lif med dem. Jag känner visserligen att jag borde ha tänkt på detta förut och att det är försent nu, men jag känner samtidigt, att jag har gått miste om den verkliga lyckan i lifvet, därför att jag icke bröt nog tidigt med den så kallade kulturen.

Det här artar sig tydligen till ett kåseri om mig själf. Min afsikt är emellertid att skrifva något om lapparne.

Jag var i Jukkasjärvi på ett stort möte mellan landshöfdingen och en massa lappar. Lapparne ha också sin norska fråga. Norrmännen klaga öfver att renarna göra skada på deras odlingar, då de komma öfver fjällen ned mot hafvet. Så snart en norsk bonde hittar en tuss renhår på sina ägor, begär han skadeersättning. Odlingar, som skulle kunna inhägnas, inhägnar han ej, ty då kan han ej begära skadeersättningen, hvilken han betraktar som en inkomst. Lapparne, som följa sina renar öfver gränsfjällen, äro svenska undersåtar. Däraf följa konflikter naturligtvis. Men lapparne borde naturligtvis också vara norska undersåtar, ty de måste ju följa sina renar, då dessa gå till Norge. Frågan är svårlöst, men min åsikt är, att vi i det längsta böra undanrödja svårigheterna för det folk, hvars land vi eröfrat och dragit järnvägar igenom och som vi underminera med grufhål. Lappland är lap-

parnes land och vi äro inkräktarne. Vi böra åtminstone låta lapparne dö ut så smärtfritt som möjligt, om de nödvändigt måste gå under för den annalkande kulturen.

Om allt detta pratade vi i gubben Sarris kåta, medan kaffepannan sjöng öfver elden och vi bolmade vår norska tobak. Det var festdag i Jukkasjärvi och solen strålade med värme och glädje öfver de hvita fälten och de grå stugorna. Framför skolhuset hade man slagit upp två kåtor och vi frossade på kaffe med torkad renmjölk i. Vi voro gäster hela dagen. Vi köpslogo med finnarne om bonader och ryor och gjorde storartade affärer med lapparne i knifvar och skor. Jag köpte ett par bandskor af min väninna, gumman Prosti, som är absolut säker på att jag har ett stort hus i Stockholm och är en af Skandinaviens rikaste män. Nå, man uppträder ju stundom så! Gumman Prosti och jag kallade hvarandra du efter landets sed.

Jag fick undervisning i lapparnes sätt att märka sina renar. Jag misstänker att få svenskar söder om Jämtland ha reda på det. Renmärkena inregistreras, och myndigheterna i Lappland ha måst göra studiet af dem till en särskild och ganska besvärlig vetenskap. Om det roar skall jag här nedan lämna ett litet skema öfver märkningens grundtyper och några prof på renmärken. Mig intresserar detta, och möjligen kan någon annan bli intresserad.

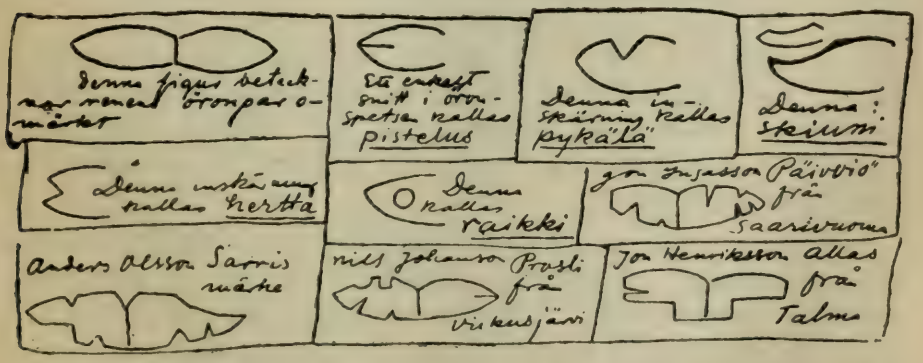

Man påstår, och jag anser det ganska troligt, att en lapp bland sina hundra renar genast upptäcker om någon med en annans märke kommit i hjorden. Han går upp på någon höjd, så att han får en öfverblick öfver djuren, och om något har ett hak mer eller mindre i ena örat än hans egna, kommer lasson fram och främlingen aflägsnas.

Vid den femte koppen kaffe börja jakthistorierna. Niia är en stor jägare. Han har skjutit 6 björnar. Vargarna har han inte räknat, och järvarnas antal har han glömt. Men hans svarta ögon lysa, då han talar om, hur han skidat efter vargen, tills han måst slänga af sig alla plaggen utom byxorna och hur svetten blef ispärlor på hans bröst, innan han fick knäcka ryggen på fienden.

I Jukkasjärvi kyrka är det gudstjänst, och det är en stor händelse, ty det är endast en gång om året lapparne kunna komma dit. Då viges det, döpes och begrafves. Då är där *liikutuksia*, den læstadianska ekstasen med gråt och omfamningar. Framme vid altaret stå kistorna och prästen läser. Lapparne gråta i kör, rytmiskt med stigande och fallande styrka, en underlig låt som af vilsna hundars tjut och skall. De döda i kistorna ha kanske legat där i månader, och sorgen bör ha trädt i bakgrunden, men anständigheten fordrar högljudd klagan.

Jag går in i sakristian och läser på en träplatta verserna af de tre fransmän som år 1681 besökte Jukkasjärvi och Torneträsk:

> Gallia nos genuit, vidit nos Africa, Gangem
> Hausimus, Europam que oculis lustravimus omnem,
> Casibus et variis acti terra que mari que
> Stetimus hic tandem. Nobis ubi defuit orbis.

Vi lämna kyrkan och gå på stor fest hos gubben Sarri. Renbuljong, renkött, renben. Vi äta såsom de där aldrig ha ätit, och anständigheten fordrar att vi äta mer än vi behöfva. Flottet breder ut sig från mungiporna öfver ansiktet och vi skina af tillfredsställelse, där vi hugga in med slidknifvarne på de väldiga köttbitarne. Renmärg med renlefver, salt och peppar är en mat för de odödliga gudarne.

Men det börjar skymma och risslorna med sina fällar äro i ordning. Hästarne frusta hvit rök, ty på kvällen smäller kölden till. Utanför stugan, där vi ha kvarter, står en säng halft begrafd i snön. Ty en finne dog i den sängen för 14 dagar sen och hans ande kommer hvarje natt och hvilar sig i den. Han kommer inte ensam utan följd af andra dödas andar, och man vill naturligtvis inte ha allt det följet inomhus. Därför skall sängen stå ute minst tre veckor. Efter den tiden komma andarne inte dit. Om man slår någon i ansiktet med den trasa, hvarmed

liket tvättats, får han förmågan att se andarne, både den sist dödes och andra begrafdas.

Nu resa vi från Jukkasjärvi i den mörknande kvällen. Det är kallt och vi tala med hvarandra ur molnstoder. Då det svartnar till natt fara vi öfver Luossajokki, hvars vatten sorlar doft under snön, och om ett par timmar få vi till ledstjärnor de elektriska ljusen på Kiirunavaaras sluttning.

Tvärs öfver himlen, från horisont till horisont, står ett norrsken i 4 böljande blåhvita band. Det knarrar under medarne och kölden biter i ögonlocken. Hästarne äro hvita af rimfrost och min högra mustasch har frusit fast vid vargskinnspälsen, men nu äro vi hemma.

REVAL.

Reval den $^{30}/_{7}$ 05.

Söndagsstillhet nere i MEJTS salong. Gastarne spola däcket öfver mitt hufvud och en af dem sjunger:

> Gråt ej, om på det vida haf
> en enslig graf jag får.
> Du kan ej pryda där min graf
> med rosor och en tår.

Genom springan under skylightet ser jag ett virrvarr af master mot den varmblå luften och längst borta Reval med gamla svenska murar och torn.

Men öfver den gammalvärdiga stadens grå och röda silhuett skrika Alexander-Newskijkatedralens fem barbariskt gyllene lökkupoler, att det gamla svenska Reval vid vårt gamla svenska haf nu är en af trösklarne till Orienten. I väldiga slupar passera ryska matroshopar på väg till staden. På piren midt emot oss hojta vodkastinkande kuskar, höljda i lumpor af orientaliskt snitt med pärlstickade skärp och låga, på midten åtsnörda stormar. Estniska bönder med vilda skägg och obarmhärtiga ögon hänga öfver ved-skutornas relingar och bekika de ryska bönderna i röda

blusar som ro stenlastade båtar, besläktade med nordlandsbåten och dschonken. På kajen bakom vår blågula fladdrande duk stå Yachtsmän och tala tyska, ryska, estniska och beundra vår båt, ty den är ren och fin, ädlingen bland yachterna i klubbhamnen. Ville jag, som jag nyss gjorde, klättra upp i klubbhusets flaggstång, skulle jag kunna se en rysk eskader ute på redden, farlig att skåda som ett röfvarband på en sekundateater, och bakom den utanför sandreflarne en kappsegling — ty det är söndag och frisk bris.

Sådan är ögonblickets situation.

Det ligger en viss tjusning i att okänd, utan idiotiska guider ströfva igenom en gammal stad af Revals valör. Och dess valör är mycket hög. Jag ville smeka de gamla husens buktiga, af århundradena adlade linjer. De växa ej brutalt upp ur gatan utan deras väggar äro en omärklig fortsättning af den. Det nyas, det oanvändas stelhet är borta och hemmets värme och åldringens öfverseende slår emot dig i hvarje hörn. Deras kanter äro rundade som i afsikt att ej skada dig. Och gotikens längtan uppåt stämmer dig till poesi. Tag bara kärleksfullt i de gamla dörrhandtagen som nötts af generationer och stig aktsamt på trappstegen, dem århundraden ha slipat med alla slags steg, rädda, djärfva, värdiga, sorgsna.

Du stiger in på gamla gårdar, där hvarje kvadratfot är en dikt, en historia om allt af himmel och helvete som kan rymmas i en själ. Bry dig inte om soporna, om stanken, om trasorna och fattigdomen. Men se in genom något litet fönster, om ditt öga hittar genom geranierna och Kristi-blodsdropparne. Bakom hvart och ett sitta människor i de små rummen och vänta på döden. Strumpstickorna klirra mot hvarandra, man älskar, man äter, som man älskat och ätit därinne i många hundra år. Det är som då jag står i skogen och ser på en myrstack, som halfsofver. Det sysslas därinne, man släpar på ett gammalt nött barr, en takbjälke eller en gammal kär möbel, alldeles som du flyttar en länstol i ditt rum.

Jag hör icke bullret på gatan bakom mig, där jag står med ansiktet tryckt mot rutan. Jag bryr mig ej om de fulla kuskarne eller småstadseleganternas sladder eller kvinnornas fnitter på trottoaren. Jag lyssnar till tystnaden i själfva muren, och till sorlet af skuggorna som jag älskar att skapa därinnanför. Kanske dog någon af min egen

släkt därinne. Han slogs som en djäfvul under den tappre gref Pontus och roffade åt sig så mycket af bytet att han blef en välbesutten man, och blef kär i en halfvild estnisk bondflicka och gifte sig och lade bort soldatmaneren och dog som jämförelsevis hederlig borgare just i den här kammaren. Requiescat in pace!

Med mössan i hand går jag in i den gamla domkyrkan. Under de nötta golfstenarne sofva våra gamla slagskämpar, ädlingarne från 1500-talet, som voro gentlemän af sin tid utan näsduk, ty de smöto sig i fingrarne och ströko af på de vackert stickade skörten, medan de höfviskt konverserade med sina ädelborna damer, på hvilkas spetskragar lössen kröpo i väldiga processioner. Sådan var tiden. Jag tänker mig den gamle fältöfversten Karl Horn och hans gemål, som okunniga om vår tids ondska sofva under stenen som jag trampar på med mina moderna gummiskor. Jag tänker mig honom med dödmannens stränga och hemlighetsfulla min och de uttorkade ögonhålorna skådande in i det som ännu är gåtor för de nu lefvande, med handen på det vackra värjfästet och rocken gulnad och skör som fnöske. Och i kistan bredvid hans gemålen, ur hvars sköte en ny gren på det gamla stamträdet växte fram, frisk och grönskande. Jag vet ej, hvarför jag vill stryka hennes döda stenpanna med min lefvande varma hand — det är ett slags hälsning både till de döda och de ännu ofödda släktena — kanske också en hälsning till min egen mor — hvad vet jag?

Här ligger Pontus de la Gardie med kung Johans dotter vid sin sida på sarkofagen. Hon är vacker och mild, han är hård och obeveklig, men med knäppta händer vänta de på samma förintelse. Öfver dem skymmer det i de grå hvalfven. På väggarne hänga vapensköldar af ätter, hvilkas namn nu äro halft bortglömda i det gamla fosterlandet. Luften är tung af minnen och dammet som hvirflar i solskenet är som om det vore upprördt af mäktiga vingslag från de gamla seklernas jätteörnar, som osynliga kretsa omkring däruppe under taket med kronor om halsarne och svärd och äpplen i klorna.

Jag är ingen Bædeker och min mening är icke att föra någon staden rundt och slösa med gamla minnen, dem jag hälst behåller för mig själf. Jag vill endast upplysa om att i Schwarzhäupterhaus finnas goda porträtt af

våra svenska regenter från Gustaf Wasa till och med Ulrika Eleonora. Två porträtt finnas af Karl XII, af hvilka det ena föreställer någon engelsk barnkung. Jag skulle kunna beskrifva vaktmästarens suveränt öfverlägsna min, då jag förklarade att det ena icke är äkta. Men äkta var hans vaktmästarlogik, då han invände: — Wenn das Eine echt ist, muss auch das Andere echt sein.

Han var tydligen ein echtes Schwarzhaupt.

Jag går på måfå in genom en vacker femtonhundratalsport i ett vackert hus och går uppför en trappa. Det är kanske ingen trappa, utan en stege, som man slagit sönder och satt ihop igen och vridit i spiral. Det stinker af smuts, det är kolsvart. På små dörrar i våningarne läser jag estniska, gamla svenska, tyska och ryska namn. Sopor fylla hörnen, blecksaker, buteljskärfvor, trasor, ben, träbitar, och själfva skymningen luktar snusk. Jag har föresatt mig att gå ändå upp på vinden, om också en bof står bakom hvarje dörr. Jag kommer in i en familj, som inte kan mer än estniska utom husmodern, som kan litet tyska. Och genom att använda min tyska och blanda upp den med finska lyckas jag förvärfva mig så mycket förtroende, att jag icke blir utkastad. Jag blir till och med bjuden på öl af husfadern, ty jag är svensk, och husmoderns mormor var svenska. Hvarifrån? Visste icke!

Jag reser ut ur staden till Katharinenthal för att äta middag. Där finns Peter den stores lilla hus och jag beskådar hans sängkammare, där han sof med sina kvinnor och sina tre adjutanter. Jag gråter nästan, icke af rörelse, ty jag är icke ryss, men något af storhet låg i alla fall öfver sängarnes enkelhet och hans tofflor, som han glömt att taga med sig i grafven. Jag skulle gärna ha velat träffa honom personligen.

Jag åt middag med vodka, steppgräsvodka, som egentligen bör slås på kläderna, ty det luktar af steppens hö och något mazurka, jag åt Borschtschxstswsch, en härlig soppa, och ryska gurkor, med hvilka änglarne borde lifnära sig. Jag drack kaukasiskt vin och talade ryska med slafvarne.

Jag har nu varit i Reval i tre dagar och i natt segla vi till Wormsö.

Jag tror mig ha studerat Revals karaktär tillräckligt för att bilda mig ett omdöme.

På kvällarne, när allt flyter ihop i skuggor mellan husraderna och skymningen lägger sig öfver de ryska skyltarne och butikfönstrens kram och allt är tyst, kan jag lätt drömma mig sexhundra år tillbaka i tiden. Samma hus som då peka med sina spetsiga gaflar mot stjärnorna, fast ett annat släkte klättrar i deras trappor. Men jag kan, när jag vill, låta fantasin befolka gator och torg med gubbar i snabelskor och uddskörtade rockar och ställa till ett litet medeltidsbråk mellan en vildsint estnisk fiskarpojke och en tungrodd dansk lansknekt.

Vill jag ha sagan tillbaka, går jag upp på Slottsberget, där Lindanissa, esternas gamla fästning, en gång stod, och där dannebrogen föll ned från himmelen. Djupt nere i berget sofver Kalev, sagohjälten Kalevipoegs fader, en sömn som kanhända icke kommer att vara i evighet.

ODENSHOLM.

Så länge jag lefver, skall jag minnas en liten hafsvik med solbelyst sandstrand, där små ilskna vågor krossas till skum bland lösryckt tång och glattslipade kalkstenar. Utanför en rad klippor och grund, där hvita bränningar dåna, rullar Finska viken mörkblå med fräsande toppar. Det blåser storm, men luften är ljum och på stranden, där hafsvinden bredt ut enbuskarne som gröna mattstumpar, springa tre män omkring som vilda och glada barn, Zorn och Gallén och jag. Vi ha badat och dricka solen och dofterna från hafvet med våra munnar och kroppar. Och när vi lägga oss på rygg på den torrbrända marken där små tvinande blommor dofta, sveper blåsten om oss som böljande silke och vi spänna och knyta musklerna i glädje öfver att vara till. Vi känna oss i släkt med ejdrarne som kretsa utanför näthusen och i släkt med de hvita stormmolnen som jaga hvarandra in mot Estland.

I går kommo vi hit i den börjande skymningen. Under långa timmar af stiltje hade vi sett den lilla öns kapell och fyrtorn hägra i vår kurs från Baltischport, där barbarer i gendarmuniform sökt göra vårt lif surt.

Alltnog — vi närmade oss Odensholm. Ön är skyddad af fästningsverk, byggda af istidens ingeniörer, en ringmur af grund med små kryphål emellan, där inseglingen är hasard, om man inte är i besittning af de hemliga korten, och det voro vi icke. Kvällbrisen gaf fart åt skutan, och plötsligt gulnade vattnet. Mellan de ljusa bottenstenarne vaggade tångruskorna och vi beredde oss på en liten grundstötning, då vi upptäckte en fiskarbåt på väg ut till hafs. Vi hissade lotsflaggen, vi varsnade grund öfverallt. Vi sökte gå ut samma väg vi kommit. Då vänder fiskarbåten, man svänger armarne och pekar. Vi falla af, skutan

får fart och vi tro oss klara, då fiskarbåten, rodd af kraftiga armar, är alldeles inpå oss, och en man ropar på svenska: »Fall mera! Det ligger en stor sten framför er!»

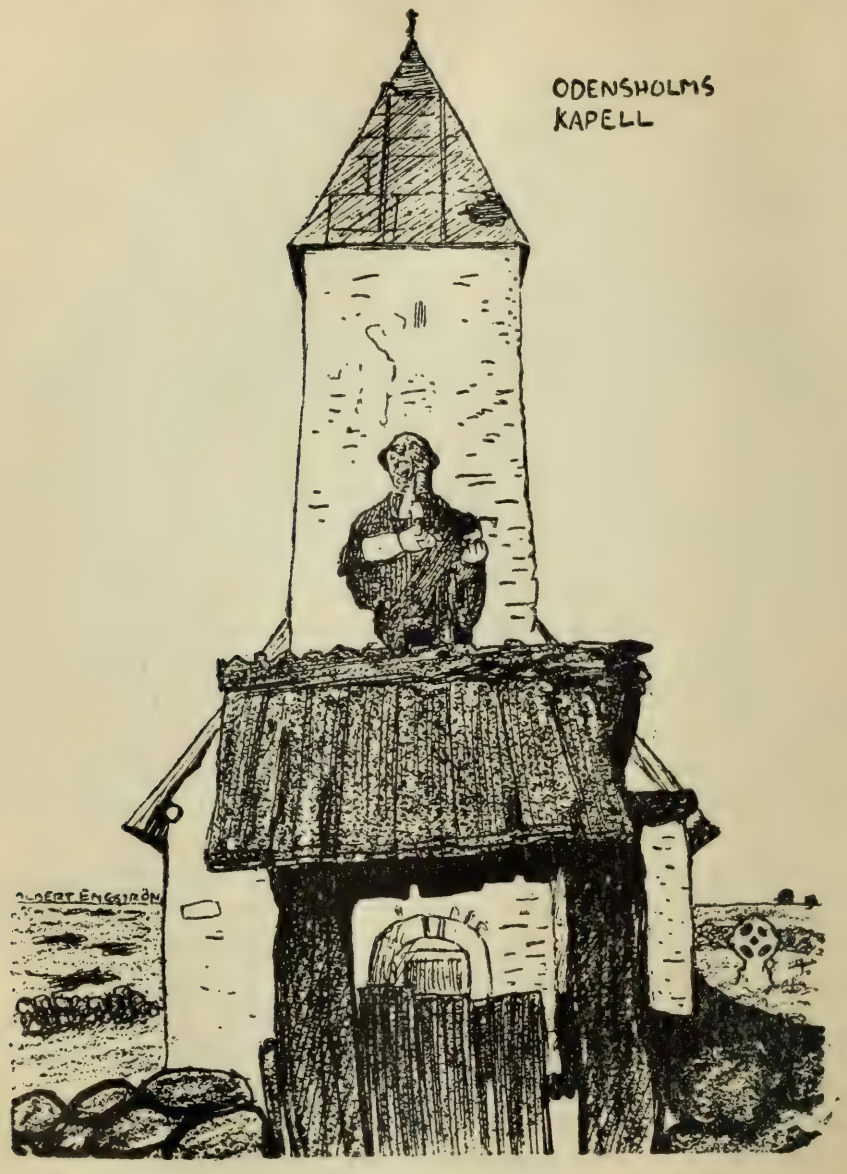

Vi föllo förbi ett grund som annars skulle ha skaffat oss nattarbete, och voro räddade.

Båten lägger till längs MEJT, och lotsen stiger ombord. Hans gång på vårt däck är stolt som en vikings och med sina nakna fötter går han säkert som på sitt eget

stugugolf. Lova, falla, lova, falla, och under det han lotsar oss in i hamnen, lär han oss vägen ut därifrån, vårt nästa behof.

»Här på stranden ser ni tre stora stenar. Då ni seglar ut, skall kapellet vara i linje med den mellersta stenen. Strax till vänster om kapellet står en rönn. Tar ni den rönnen i linje med stenen, så går ni på grund.»

Så säger han plötsligt: »Är ni svenskar?»

»Ja.»

»Vi äro af samma stam. Gud välsigne!»

Och han räckte fram handen åt oss. Det var, som om vi skulle ha hälsat på någon af våra förfäder tio släktled tillbaka i tiden. Hans tal flöt lugnt och klart utan onödiga ord, värdigt och vackert, och då vi ändtligen lågo i hamn och han gått ombord på sin skötbåt, kände vi att vi voro hela öns välkomna gäster.

Det var sent, men vi gåfvo oss ej tid att vänta till följande morgon. Vi rodde i land vid ett litet hus med lifräddningsstationernas allvarliga röda kors på dörren och vandrade upp mot byn, hvars gråa tak skymtade bland gröna träd på halfannan versts afstånd. Vägen gick öfver en sandslätt med låga enbuskar och här och där små säfkantade gölar, där ejdrar, måsar och småspofvar orädda simmade omkring eller gravitetiskt spatserade på stränderna. Vi komma till det lilla kapellet med sin kyrkogård, öfver hvilkens port en gammal galjonsbild, föreställande en präst i 1700-talets dräkt, tronade.

Kapellet verkar blankslitet af stormarne och grafstenarne se ut som tvinande växter af förhistoriskt ursprung. Det torra gräset frasar under våra steg och jag tänker på de döda gamla svenskarne som trötta af brottningar med hafvet slumra härnere.

Vi fortsätta vägen och snart äro vi i byn. Askar skugga de grå, säftäckta husen, och medan skymningen sänker sig får jag en stämning af medeltid. Så här ungefär bör det ha sett ut hemma för 500 år sedan, och jag är viss om att det gjorde det. Ur en ladugård kommer en kvinna tassande i sälskinnskor och vi tilltala henne. Hon svarar på en underlig gammalsvenska, och medan vi prata, kommer folk till. Om några minuter äro vi förstådda, välkomna, och gäster i en stuga, som snart fylles af byns män och kvinnor. Ty vi äro svenskar, riktiga svenskar från det gamla Sverige och blodet binder.

Hvarför får jag icke bli sentimental? Låt mig vara omodern och för några ögonblick känna, hur tårarne fylla mina ögon, tårar af glädje öfver att ha fått komma hit.

I den stora, svartrökta, rena stugan dukas vår kvällsvard upp af kraftiga blåögda kvinnor. På bänkarne bredvid oss sitta våra gamla blonda vikingar med vackert skurna ansikten och fråga oss om Sverige, men vi öfverväldiga dem med frågor om Odensholm.

Öfver dörrposten läser jag årtalet 1905 och frågar, hvarför just det årtalet står där. Hvarje nyår målas det nya årtalet dit i hvarje stuga för att öborna skola komma

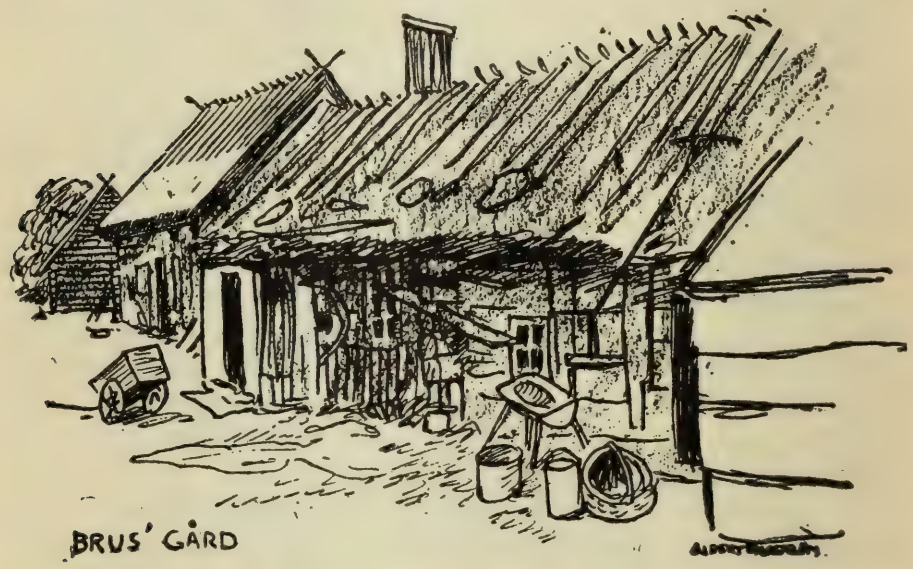

i någon slags kontakt med tiden, som flyr. Ty faktiskt är deras lif inrättadt på samma sätt som vårt för ett halft årtusende sedan.

Sedan många århundraden har Odensholm varit befolkadt af svenskar, men för 600 år sedan kom pesten och gjorde ön till en öken. Sedan kom en man från Sandhamn dit med sin familj. Vår värd pekar på en liten pojke och säger: Den där pojken är tionde ledet från den Erik, som seglade hit från Sandhamn. Vi kalla oss Erkas efter honom.

Efter pesten hade estniska sjöröfvare sitt tillhåll här, men Gustaf II Adolf lät befolka ön med svenskar för att få ordning i trakten. En gång länge efteråt kommo ka-

pare från fastlandet för att röfva och plundra. Men dimma kom från sjön, och Odensholmsborna togo sig före att dunka på sina kokkärl, hvarpå kaparne blefvo rädda och lämnade ön. De hade satt sina båtar i land vid ett ref, som därefter kallas Kaparevi.

Sagans ande fyller stugan, och det berättas den ena historien efter den andra.

Ön har privilegier från Gustaf II Adolf eller Kristina och lämnar i skatt sedan urminnes tider 4 tunnor salt fisk och 4 tunnor torkad, sammanskott från de 7 familjer med tillsammans omkring 100 medlemmar, som bo där. Men nu vet man icke, till hvem det där skall lämnas. En estländsk baron sades ha köpt ön och kom för att förändra villkoren, men öboarne betrakta sig fortfarande som svenskar och i sin goda rätt på grund af de månghundraåriga privilegierna och underkasta sig ingen förändring.

Vi sågo deras ögon glöda, då de talade om baronens försök. De talade om sina sälbössor och försäkrade, att de skulle ha gått man ur huse och skjutit så länge krut och bly fanns.

Min själ blef varm.

Vi åto kvällsvard. Brunt bröd, smör, flundra, stekt i svinflott, rökt torsk, Odensholms specialitet, rökt flundra, filbunke, hembryggdt öl, mjölk — som man ser mat för gudar och hyggliga människor. Sällan har jag njutit af något så mycket som af den rökta torsken och det goda brödet. Så snart ett glas var tömdt, påfylldes det genast af den vaksamma värdinnan, ända tills man insåg, att man måste vända det upp och ned. Svensk uppmärksamhet.

Under tiden talades om Odensholm och om Sverige. Med oss talades en noggrant grammatikalisk högsvenska, inlärd ur svenska tidningar och svenska böcker, men sins emellan och till kvinnorna talades gammalsvenska, vårt och deras fäders språk, fast på en särskild dialekt.

Nu vill jag öfversätta lotsens, som seglade oss in i hamn, samtal med oss på Odensholmsvenska. Eller kanske det närmar sig Runösvenska. I hvarje fall är det intressant:

Fall maira! En storan stain er frafere!

Här oba strändi sen I tri stor stain. Tåtå ni gå segol, tå ska kappli bli uti räsa mä midtmillastain.

Oba vinstursia kappli står en rauni braiver. Om ni tova hon raunia uti räsa mä han stain, så gå ni på grunne.

Bara uti hit hamne hovan I inga räddoa fer inga vär! (Men här i hamnen behöfver ni inte vara rädda för någon storm.)

Midt i natten gå vi ombord igen för att sofva. Skummet ryker öfver jollen och stormen tjuter i vanterna. Men vi bara längta till morgondagen och våra släktingar i land.

* * *

»Um Geesa givor en vikar, så ska skräflinga bli tiner!»

Detta är ett ordspråk som användes då man vill underskatta en karl, och betyder fritt öfversatt: — Om gud låter mej få en säl, ska du få framfötterna!

Framfötterna äro nämligen intet värda. Men Odensholmarne visade oss de riktiga framfötterna, för att nu för en gångs skull göra en ordlek.

Deras stugor stodo öppna för oss, och vid måltiderna bullades allt upp! Vi drucko tremännings öl ur träståŋkor, där träet hade insupit ölets själ så att kanten kändes stark och god att suga på. Torsken doftade och brödet doftade.

Vägg om vägg med oss röktes torsken, där den hängde på sina takstänger. Jag måste sätta mig där och teckna interiören och låta mina kläder supa in den hälsobringande röken som sedan generationer trängt in i takbjälkarne och gjort dem svarta och vackert blanka.

I stugans fönster står en underlig växt i en kruka. Jag frågar, och får veta att det är cayennepeppar — »för att ha i brännvinet, när karlarne blir lifsjuka».

De karlarne, de äro sig lika, till och med på Odensholm! Kvinnan som upplyste mig om kompositionen verkade stenålderskvinna och hade antagligen fått klart för sig att endast karlars sjukdomar kräfva brännvin och cayenne!

Vi gå omkring på gårdarne. Plötsligt se vi en lefvande silhuett mot luften. Det är en pojke som är uppe på stegen för att se efter i hafvet om någon behöfver lifräddning. Då får jag reda på, att Odensholmarne i år ha räddat 4 skeppsbesättningar utan att få en kopek för be-

sväret. Det är en herr Gut i Reval, som tydligen kan lämna upplysningar om, hvart pengarna tagit vägen.

»Inte begär vi pengar för sådant, men då det betalas ut pengar, hvarför skulle vi inte få dem?»

PÅ UTKIK

Jag lofvar att påminna herr Gut. Jag hoppas att han får läsa det här.

På väggen i en stuga läser jag följande nyårsgratulation med teckningar:

1905

»Ett godt nitt år, att fiskar får som ingatt år.
Gud må gifva lick och hels åt folk å kriar te trifvas i år: och än själar och alar mä vintån fås.»

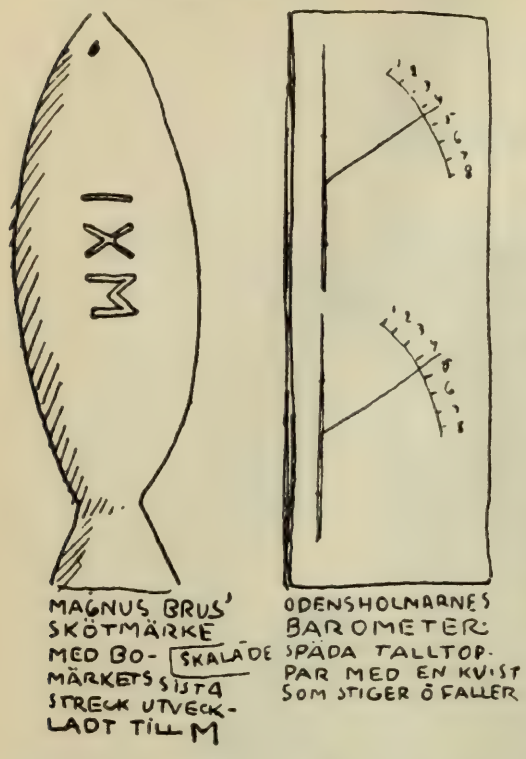

Jag går omkring och njuter af allt detta lif. Jag beundrar takens drakhufvuden, som påminna mig om vikingafejder och allt vårt svenska bohemeri som lefver kvar hos oss än trots allt.

Jag går upp till fyren och beundrar ryssen som vaktar den och som går omkring ensam och oförstådd och skrämmer urinvånarnes ejdrar genom att spruta hagel öfver de små gölarne i månskenet.

Jag beundrar kvinnorna som jag möter, magasin för hälsa och sundhet. Jag ser ut öfver hafvet och gläder mig åt landskapets fina och förnäma färg, fina grå och gröna och violetta toner. Jag går in i en stuga och beundrar barometern som hänger i taket. Materialet till den har måst hämtas på fastlandet. Jag beundrar de friska barnen och kvinnorna och förvånar mig öfver att det icke har blifvit inafvel på en så afsides liggande ö.

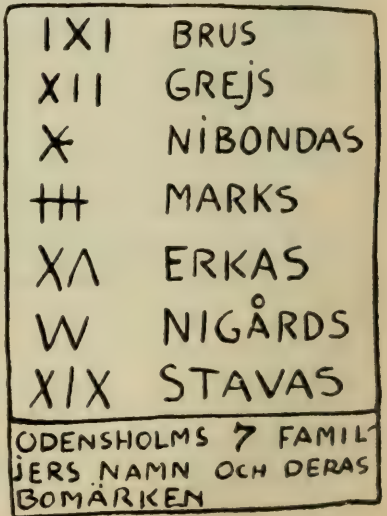

»Men vi tar från fastlandet.» Sade man mig. Då kan jag förstå.

Hvad skall jag säga mera? En gång skall jag komma till-

baka till Odensholm och bo där. Jag hoppas att de sju familjerna, Brus, Grejs, Nibondas, Marks, Erkas, Nigårds och Stavas icke betrakta mig som främmande.

Jag ber mina läsare skicka svenska böcker till dem. Adressen är till ex.

Brus
Odensholm
Estland.
Albert Engström.

EN JULAFTON I UPPSALA.

Jag ämnade tentera i grekiska i februari och måste tillbringa julen i Uppsala för att icke förlora tid hemma på landet genom festande, dans och slädpartier.

Endast den, som fjärran från sitt hem julat i den staden, kan sätta sig in i stämningen. Mellan husraderna lyser det tröstlösa vemodet ur lyktorna, och inne i de små studentlyorna ligger det ännu hemskare och dystrare. Stjärnorna, som gnistra på den svarta himmeln öfver den lilla staden, ha intet att göra med barnens muntra och sprakande julstjärnor, som tindra öfver lustiga julbloss och rykande hästar, medan bjällrorna klinga i en rytm, som bådar dans. Och den vida slätten rundt omkring är arktiskt öde och full af mörker. De få ljusen äro som lanternor på infrusna fartyg.

Men inne på Gästis sitta de stackars hemlösa i de skummaste hörnen, en och en, och drömma vid sina fattiga toddar om lackdoft och julgransglitter.

Jag skulle alltså jula i Uppsala. Vi voro två, som skulle dystra till tillsammans, den gamle Ernst Fridolf och jag.

Jag kinesade hos honom, ty jag vågade ej gå till min egen lya, där en arg städerska kräfde pengar, och där ved varit en okänd lyxartikel sedan flera dagar. Jag kinesade på Ernst Fridolfs soffa, ty i Uppsala ligger värden i den bästa sängen. Vi hade ingen ved, men lampan hade olja och värmde på sitt vis. Jag fick hölja in mig

i Ernst Fridolfs virkade sängöfverdrag, en vintergata af bomullsstjärnor med mellanrum stora nog att få en hand igenom, men det räckte två gånger omkring min magra juniorkropp, och var turen god, täckte yttersta lagrets stjärnor det inres mellanrum.

Det enda som kom mig att se lifvet i ett någorlunda rosenrödt skimmer var, att jag ägde en femma, hvilken skulle räcka för oss båda under hvilo- och festdagarna. Tobak hade vi. Frukost, biffstek och porter, fingo vi på krita på det lilla Concordia. Resten skulle nog vår herre sköta om, och under mellandagarna skulle vi hälsa på farbror Yxlöf.

Farbror Yxlöf kräfver sitt särskilda kapitel. Han var aflägsen släkting till Ernst Fridolf, mjölnare i goda omständigheter och bodde ungefär en mil utanför staden. Han var ett gammalt original, som på sin väg genom lifvet listat ut en hel del saker. Han kunde allt och var traktens faktotum, finsmed, finsnickare, kvacksalfvade litet och kunde sätta trädgårdar i gång som ingen annan. Hans enda hufvudfel var, att han tyckte om ett glas ibland, men detta är ju en allmäntmänsklig egenskap. Mot följderna af öfverdrifvet festande hade han ett medel, som ej bör undanhållas läsaren. Innan han tågade till kalaset, drack han litet olja, ty han hade listat ut, att oljan på grund af sin lätthet alltid måste ligga i ett tunt lager ofvanpå det han förtärt och dymedelst hindra spritångorna att stiga upp i knoppen. Han försäkrade, att medlet var probat och osvikligt.

Nu bör ni känna farbror Yxlöf till en viss grad.

Julaftonen kom, och efter en stadig frukost på Concordia gingo vi hem till vårt rum för att öfverlägga om, hur vår femma lämpligast skulle användas.

Det var smällkallt både ute och inne. Frosten satt hvit på dörrlås och fönster, och man märkte ej, då en pipa slutrökts, ty andedräkten förvillade.

Att vi skulle köpa punsch för tre kronor, var en självklar sak. Resten skulle användas till julklappar, och dessa skulle tillfalla pigorna, som tjänade hos baningenjören, ty med dem hade vi åkt karusell på Feitska tomten, och de voro världens skönaste kvinnor. De brukade nicka åt oss från köksfönstret, då vi flanerade utanför järnvägsstationen, och sådant intresse måste ju belönas.

Vi gingo ut i julmarknaden. Ernst Fridolf köpte en

sidenschalett för 1,25, och jag en s. k. bild att sätta på på spegeln under den pighimmel jag förmodade vara draperad öfver den enkla byrån. Bilden var en porslinsdocka, klädd endast i en dansöskjol. Jag tyckte själf, att det var djärft köpt, men studenter äro nu en gång för alla upplagda för lättare skämt. Det hör till ungdomen, och jag antar, att det är normalt.

Vi aflevererade dyrgriparna, sedan vi slagit in dem i mystiska jättepaket och försett dem med oändligt kvicka deviser. Baningenjören tog själf emot dem i tamburdörren. Hans panna lade sig i veck, och hans blick gick genom märg och ben, och vi rodnade ynglingens rodnad. O, du heliga ungdom!

Nu skulle vi fira vår ensamma julafton och köpte två liter punsch, Ulanders Fin de Siècle. Det började skymma, då vi väl installerat oss i vårt kalla wigwam.

Vi hällde upp hvars ett glas och drucko under tystnad. Piporna glimmade. Mörkret smög sig in i rummet. Vi tänkte på dem där hemma, som saknade oss i kväll, och något snörde till våra strupar och hjärtan. Och hvad skulle det bli af oss, lata som vi voro? Den lilla flik af luften, som vi sågo öfver bakgårdens snöbetäckta hustak, lyste giftigt blågrön af solnedgångens rester, och frosten på rutorna gnistrade.

Vi tände lampan. Vi eldade i spiseln med alla de tidningar vi ägde. Det var en kort fröjd. Om vi skulle offra en stol? Vi kunde gärna offra den där, hvars ryggstycke alltid hoppade ur, då man lutade sig emot det. Det var ju en idé, och vi drucko för idén och plockade stolen isär. Vi måste spänta stickor ur sitsen, och efter uppoffrande af en half tändsticksask flammade julbrasan. Ett dricksglas fotogen gjorde den till en lusteld. Det dånade i den spruckna kakelugnen, och den blef en tredje kamrat, en glad fyr som berättade historier och skrattade ett bullrande, smittande skratt.

Men vi borde allt gå ut och titta på folklifvet. Vi gingo ned på gatan för att vika ut på torget — och där i hörnet sågo vi en figur, som vi kände igen.

Det var farbror Yxlöf! Han såg något beskänkt ut. Han hade tydligen glömt oljan.

— Goddag, farbror! Farbror är inne och köper julklappar, kan jag förstå!

— Skulle just börja på nu! Jag har varit i stan hela

dagen, men jag träffade på vaktmästar Svensson och han bjöd på frukost, och förbaska mej den har blåst af än.

— Vill inte farbror dricka ett glas punsch hos oss? Enkelt och flärdfritt! Farbror har ju hela dan på sig.

— Nåja, ett glas då! Men sen får jag lof att uträtta mina kommissioner. Kommer ni ut mellandagarna?

— Säkert som i en ask! Vi ha skickat återbud till en hel massa ställen bara för farbrors skull.

— Ho, ho, ho — ni har väl inte så många att gå till kan jag tro!

— Joo då! Vi ä bjudna till inspektor och till den och den! men helst vill vi förstås ut på landet. Kom nu farbror, så tar vi ett glas!

Farbror Yxlöf följde med upp. Brasan höll på att falna ned, och kylan började åter härska i rummet.

— Det var fan, hvad ni har kallt! Kan ni inte sätta in några trän?

— Nej, den förbaskade städerskan har strejkat, ingen människa är hemma, och fan vet, hvar nyckeln till vedboden hänger. Men vi kan ju elda på med punsch. Skål, farbror! Skål, skål!

Farbror Yxlöf tycktes vara särskildt upplagd för festande. Han drack den ena bottenfocken efter den andra, han började sjunga och berätta historier, sluddra på målet och skrika. Klockan blef mycket, och vi vågade påminna om hans kommissioner. Men det borde vi aldrig gjort!

— Jaså, ni vill att jag skall gå? Jag är inte nog fin åt herrarna? Det är heller inget nöje att sitta i en iskällare med ett par oförskämda pojkvalpar. Ingen skall säga, att jag snuggar, ingen? — ta mej fan. Yxlöf kan gå! Han går på fläcken! Där hörde ni! Han går, han går, men stick inte ut näsan till mej, för då bussar jag hund på er, lymlar där!

Han tömde ilsket sitt glas, fyllde på ett nytt och tömde det.

— Bli generad af såna där barnungar i stormhattar, gubbevars, som ni inte har betalt. Ni rider mej på näsan, för ni kan tala latin och hebreiska och engelska, men vet ni hva jag kan? Vet ni dä? Jag kan be er — Nu tar jag det sista glaset hos er, snobbyngel — åja! — slå opp nästa flaska, jag kan betala om det kniper!

Gubben Yxlöf var tydligen rakt på snusen.

Vi slogo upp nästa flaska och hällde i gubbens glas. Han tömde det och reste sig vinglande från soffan.

— Trodde jag var i sällskap med bildadt folk — *kräk* ä ni! Dä ä just hva ni ä! Stick inte näsan hem till mej! Gör'et inte! Ja bussar hund på er!

— Får vi inte följa farbror till skjutsen och hjälpa till med kommissionerna?

— Ja, ja *ska* gå, men jag behöfver inte bli utmotad. Ja går — gå — hår — sir ni inte, att ja ä på vä — häg? Jäklar, hvad ä min lufva — hadde en skinnlufva — eller ä dä katten, som ligger i hörnet där? — Han riktade en spark in i kakelugnshörnet och tog en öfverhalning.

— Dä min lufva! Dä ä dä! Ni grinar, gröngölingar, för ni tror ja ä sned, men ingen har varit så nykter, som jag ä nu! Ingen, hör ni!

Han påtade i hörnet och fick tag i mössan.

— Men får vi inte följa farbror?

— Följa mej! Den, som följer mej, får sej en torfvel, så han aldrig vaknar mer! Jag har redt mej utan hjälp i 55 år, och såna där jäklar som drifver med gammalt folk — —

— Ja, men farbror — —

Gubben Yxlöf sparkade upp dörren och var ute i trappan. Hans stöfvelsinkor smällde mot trappstegens järnskoningar.

— Vi måste se efter honom. Vi stå inte till svars!

Vi rusade ut och ned på gatan. Yxlöf var försvunnen i folkvimlet.

Hvad skulle vi göra? Vi hade fördärfvat utsikterna för oss, men Yxlöf var ju också oefterrättlig. Vår framtid under mellandagarna såg hotande ut, och ingen kamrat fanns kvar att vigga af. Men vi hade druckit några glas punsch och punsch, måttligt njuten, föder idéer.

Jag fick en djärf sådan.

— Vi gå upp i poliskammarn!!

Ernst Fridolf betraktade mig frågande. Vi hade haft en del att göra med polisen, flyttat skyltar, ställt till gruff, släckt lyktor och dansat ringdans omkring den fruktade konstapeln n:o 9 Morin på torget en natt under de beryktade oroligheterna, då upprorslagen lästes upp från poliskammarens trappa af Raaben själf. Vi hade listat in ett halft dussin båtshakar i polismästarens trappuppgång, anspelande på en gängse lögnhistoria om den riksbekante hedersmannen. Vi voro inom poliskåren icke betraktade som guds bästa barn.

— Jo, vi går dit och bjuder konstaplarna på punsch. Du förstår, att i kväll måste de vara vekhjärtade — julafton och frid i all naturen. Tror du, att några studenter förut ha bjudit konstaplarna på punsch i poliskammarn? Nej, var lugn för det! Och vi kunna få fördelar af det i en framtid.

Ernst Fridolf var med om saken, jag stoppade litern i fickan, och om några minuter stegade vi in i gemaket, där vi många gånger förut stått som syndare, anklagade för brott mot nattfriden och ordningsstadgan.

Konstaplarna tittade förvånade på oss. Jag harskade mig.

Jag höll ett tal, där jag påpekade julhögtidens betydelse. På en dag som denna borde vi glömma allt groll. Visserligen vore studentkåren på grund af vissa sorgliga tillfälligheter sedd i ogynnsam dager af polismyndigheten, och stundom, beklagligt nog, vore förhållandet vice versa, men i denna strid vore den ädlast, som räckte handen eller rättare litern till försoning. Vi hade tänkt oss de vakthafvande konstaplarnas känslor på julaftonskvällen, en kväll då ingen bråkar i staden, då en vakt är obehöflig, ty kärlekens och fridens ande sväfvade ju öfver all ängden, liksom stjärnan för närmare två tusen år sedan stod still öfver krubban. Låt oss tömma en fridens, en förståendets, ja en kärlekens bägare i Ulanders utmärkta Fin de Siècle-punsch till ett tecken på en varaktig och och efterlängtad försoning. Bakom oss stod hela studentkåren, hela universitetet från rector magnificus till vaktmästaren i skånska nationen, en nation som i Uppsala var så obetydlig, att den icke ens existerade. Med ett ord hela det Sverige, som en gång skall bekläda alla ämbeten, från statsministerns till — hvad skall jag säga? Med

ett ord, skål och tack för den tid som varit! Måtte vi få upplefva många liknande julaftnar tillsammans!

Jag räckte litern till vakthafvande öfverkonstapeln — och si! — han grep den. Det fanns bara ett dricksglas, det på kommissariens bord, och man vågade icke röra det, ty vederbörande kunde ju möjligen komma på inspektion. Vi drucko alltså fyrmännings ur buteljen, och julens ängel sväfvade med fridfulla vingslag öfver hela scenen. Den var enastående. Vi kände oss ha uppfyllt en mission.

Klirrr! Telefon! En konstapel sprang till apparaten.

— Ursäkta, herrarna, men dom telefonerar, att en karl ligger full nere i järnvägsparken. Vi måste hämta honom.

— Jag vet, hvem det är, förklarade jag divinatoriskt. Det är farbror Yxlöf! Inte behöfva herrarna båda gå och hämta honom! En är tillräcklig — jag följer med! Sedan kan vi ju dricka ur resten — det är tråkigt att behöfva skiljas så här brådstörtadt!

Jag förstår ännu inte, hur julstämningen kunde gripa konstaplarna till den grad, att de gingo in på mitt förslag. Ernst Fridolf stannade kvar, och jag begaf mig med en konstapel springande ut i den smällkalla kvällen nedför Vaksalagatan och in i järnvägsparken. Efter en stunds sökande funno vi karlen. Det var farbror Yxlöf.

Det blef ett sorgligt tåg tillbaka till poliskammaren. Konstapeln och jag buro den gamle mannen i gullstol, och han sof och drog timmerstockar. Ostörda af vandrare passerade vi hela vägen. Jag talade med konstapeln om mitt dåliga samvete. Gubben hade fått punsch af oss.

— Aja, det är ju inte så farligt så här vid jultiden! Vi kan ju lägga in honom och låta honom nyktra till, så får han gå i morgon.

— Slipper han plikta då?

— Å, på sin höjd en femma — men vi kan ju för resten låta honom gå. Herrarna ha ju varit så trefliga och gemytliga, så för herrarnas skull — — och i natt blir det nog ingen inspektion. Det är alltid så lugnt i stan såna här kvällar.

Vi placerade farbror Yxlöf i arresten. Han sof som en kappsäck, tillsnörd och poletterad och inställd i ett magasin.

Vi återgingo till punschen, det, som fanns kvar, nämligen, ty Ernst Fridolf hade skålat tämligen ordentligt med

sin konstapel under vår frånvaro. Vi fingo i oss historier om äfventyr från det nattliga Uppsala, vi skålade, vi lade bort titlarna. Jag försökte sjunga, men det påstods, att sång ej passade på vaktkontoret. Ernst Fridolf sjöng ändå och utvecklade allt det gemyt, som var honom eget, så att sången fick passera.

Jag undrar, om någon julafton någonsin tillbragts så hemtrefligt af några vakthafvande konstaplar. Och då vi bröto upp, sedan vi vridit ur de sista dropparna Fin de Siècle-punsch, tryckte vi våra gamla fienders händer hjärtligt och länge och önskade, att de snart måtte blifva aflösta för att få ägna sig åt det trefna familjelifvet, hustrurna som väntade, och barnen som ropade på polis.

Denna julafton är den enda jag icke tillbragt i mitt hem. Lyckan har gynnat mig, och jag önskar samma lycka åt alla dem, som läst detta ungdomsminne till slut.

P. S. Vi vågade icke hemsöka farbror Yxlöf under mellandagarna. Vi hade ju våra skäl, och för öfrigt kom räddningen som vanligt i öfverraskande och oanad form. Alles geben die Götter ihren Lieblingen.

LUSKUNGEN.

Det artade sig till hunger och dyr tid i Småland. Det är inte länge sedan. Man behöfver inte vara 50 år för att minnas det.

Det hade knappt kommit någon vårflod, och sen snön hade gått sin kos, kom torkan. Vägarne sprucko, åkrarne sprucko, och gräset, som trängde sig upp med små tvinande strån, brände solen brunt. Vattnet sjönk i sjöarne och bäckarne torkade ut. Emån letade sig fram bland bottenstenarne med ljumt vatten och gölarne stodo stinkande af ruttnande gräs och bubblande strandgyttja. Och solen stod röd och förfärande och obarmhärtig och tycktes dröja i sin bana för att stråla ned ofärd öfver marken.

I kyrkorna läste prästerna upp salmbokens trollformler mot torka och bönderna gnällde trollsånger för att nedkalla rägn, men det kom intet rägn. Deras gud ville straffa det vrånga och horiska släktet, ty måttet var ändtligen rågadt. Smålänningarne framhärdade i synden, de voro slappa i tron, och det hade de förrästen varit sedan många hundra år. De hade visserligen fått en dufning då och då i form af missväxt och kolera, men de kunde inte förstå att de syndat mer än vanligt på sista tiden. Bönderna tyckte sig behandlade orättvist och började tvifla. Men tviflet är den farligaste synden, sade prästerna, som hade sina grofva löner och inte behöfde vara rädda för att maten skulle ta slut i deras visthusbodar. Bedjen och åkallen, sade de och vibrerade med rösten och slogo i predikstolarne, som de hade lärt sig af andra präster. Men tviflen icke!

Under tiden brann solen allt hetare. Brunnarne torkade ut och kreaturen råmade efter vatten och föda, ty vinterfodret var på upphällningen. Det sjöngs och bads i gårdarne, men himlen lyssnade icke.

Folket gick som i en dröm. Man såg tecken och under i luften. Hägringar syntes i skyn med krigshärar och moln af underlig skapnad.

Allt flere började tvifla på prästernas ord och bönens makt. Om vår otro och synd är orsaken till allt detta, sade de, hvarför förhindrar inte Gud vår synd och otro, då han är allsmäktig? Inte kan den allgode Guden vilja att något ondt finns till, om han är barmhärtig och vill endast det goda. — Gud tillstädjer stundom det onda, svarade prästerna, för att pröfva människorna. — Är det barmhärtigt? frågade bönderna. — Vi förstå inte Guds rådslag, svarade prästerna, men han vill alla människors frälsning. — Hvarför tillstädjer han då pröfningen, där lite hvar kan gå under? frågade bönderna åter. — Vi människor förstå intet af det Guds ande tillhörer, svarade prästerna.

Sådana samtal rubbade trosstyrkan i församlingarne och ledde till många misshälligheter. Trons pelare vacklade oroväckande i Emådalen, och det hände att prästerna fingo ordentligt med stryk, då de gingo hem från kalas hos länsmannen eller socknens kapten. Ty jorden skulle förgås i alla fall, och prästerna visste intet. Det var en förfärlig tid.

Jorden skulle förgås. Många tecken förebådade en sådan katastrof, som i det stora hela inte hade betydt så mycket i universum, åtminstone inte ekonomiskt.

Men smålänningarne voro intresserade, ty de hade dåliga samveten och voro inte riktigt säkra på att inte prästerna ändå trots sin oförmåga af logik hade rätt i mångt och mycket, fast nog var det djäkligt att de skulle ha det bra, mat och dricka fullt upp, under det man led nöd i stugorna rundt om prästgårdarne. Kanske var det i alla fall bäst med bön och åkallan, då prästen ordinerade sådant.

I en socken långt inne i Småland, inte så långt från Emåns källor, bodde en tiggare i en förfallen backstuga. Han var en riktigt gammaldags trasig och barfotad tiggare och kallades Smugen, och han lefde i sin koja med sin käring och en get. Hvarken han eller gumman tvättade sig någonsin, och Smugens tiggarpåse var om möjligt trasigare än hans paltor. Jag har själf sett Smugen då jag var 4 år gammal och minns honom rätt bra. Han

hade blifvit ett inventarium i Emådalen och gick icke ohjälpt ur något kök.

En dag vandrade Smugen och käringen tysta sin väg fram emellan ett par byar under den brinnande solen, Smugen först och käringen några steg efter, ty tiggare bjuda sällan sina fruar armen och gifta män tala ännu mera sällan med sina fruar — om dessa båda nu voro gifta — jag vet det inte. Då upptäckte Smugen något underligt vid vägkanten.

Det kan knappt beskrifvas. Det var en kompakt spolformig massa som rörde sig framåt vid dikesrenen. Smu-

gen stannade och såg. Den var en aln lång och bestod af miljoner löss — och rundtomkring var marken betäckt af tusentals löss, som rörde sig i samma riktning som den stora kroppen. Smugen petade i kroppen. Den var löss alltigenom, löss som lågo på hvarandra och hängde tillsammans och rörde sig. Det var hemskt och underligt.

Smugens käring kom fram, och hon visste hvad det var.

Det var Luskungen, ofärden som gick fram öfver Småland, sakta men säkert. Det hade hon fått veta af sin mormor, att när Luskungen visade sig, skulle det bli en

vinter som man ej sett maken till. Folk skulle frysa ihjäl och mat skulle fattas, och tiggarnes död var gifven, då inte bonden hade en brödkaka i taket. An var det sommar men snart blef det höst och sedan kom det förfärliga, att jagas från gård till gård och ligga i lador, där det inte fanns ett strå hö och så somna i en drifva utanför en stugudörr.

I nästa gård berättade Smugens käring om Luskungen. Det var hemskt att höra och Guds straffdom låg öfver Emådalen.

Folk gick och såg på vidundret, där det kröp framåt. Det var grått och olycksbådande och gick så sakta, sakta, och efter några dagar hade det hunnit till korsvägen vid kyrkbyn — ty det kom bara en aln framåt om dagen. Där såg det ut som om det ville vika af inåt kyrkan, men en kväll togo några drängar halm med sig och lade den omkring Luskungen och tände eld.

Det sprakade och smällde, som då man tänder eld på en enrisbuske, men han rörde sig framåt ändå. Då hämtade de mera halm och täckte honom fullständigt. Det blef ett bål och underligt var att lössen, som kröpo rundt omkring, styrde kurs in i elden och förgingos där.

Luskungen förde med sig en religiös väckelse i socknarne. Folket delade sig i två läger, mot och för Luskungens betydelse. De klokare prästerna läto företeelsen verka utan att ge sig in på vetenskapens hala fält, de fåvitska nedsatte Luskungen till en naturhistorisk egendomlighet och blefvo misstrodda. Smugens käring var den som segrade öfver alla partier. Det skulle bli en förskräcklig vinter, och det blef det.

Hösten kom utan gröda och folket längtade efter åska och svarta moln. Åska blef det också i en socken, då adjunkten var ute i socknebud, och blixten slog ned mellan hästen och vagnen. Hästen segnade ned på knäna, men ingen skadades. Vintern blef den hårdaste i mannaminne. Allt Sverige hade lidit af sommarens torka, så att tiggare öfversvämmade landet och förtviflade strykare rånade folk på kyrkvägen. Barn kommo bort under snöstormarne och folk hittades ihjälfrusna i drifvan.

Men nästa vår kom med flod och regn och grön brodd och alla jordens dolda krafter lefde upp, och Emådalen fick mångfaldt igen efter det hårda året.

Jag kommer ihåg, hur Smugen berättade denna hi-

storia innan jag ännu fyllt 5 år. Han satt på pallen bredvid järnspisen med sin bruna lappade påse och hade göra med att hålla sitt grå hår ur ögonen och klia sig, medan han åt sillen och ordnade brödbitarne, ty de största skulle gömmas. Marcus Larsson hade målat honom en gång i hans stuga med gumman och geten, och den taflan är stulen, som de flesta af Marcus Larssons smålandssaker, men Larsson var lättsinnig som de flesta målare och hade mest nöje af att skramla i fickorna med sina värdelösa medaljer — berättar min mor, som såg honom på den tiden han åkte med spann genom grindarne hemma utan att öppna dem förut, och lät sin atelier brinna, därför att det var så vackert. Men det hör ju inte hit.

Jag har också hört historien om Luskungen, som förvirrade Emådalbornas religiösa begrepp, några år senare, af folk som sett den, släktingar till mig, hederliga smålandsbönder, kyrkvärdar och häradsdomare, som skulle ansett det under sin värdighet att komma med något, som under någon form någonsin skulle kunna inrangerats under begreppet fantasi. Så att jag tror irreligiöst.

UR PORTFÖLJEN.

Vi ha alla med en viss spänning afvaktat resultatet af konklavens arbete. Redan på förhand visste jag att Rampollas val skulle ha mötts af protest från Österrike, och stor var min glädje, då jag af tidningarne erfor, att Sarto, min gamle vän Sarto, blifvit påfve.

Jag erinrar mig ännu lifligt mitt första sammanträffande med Sarto. Det var år 1894 i Rom. Jag hade tagit in på ett blygsamt italienskt hotell, Albergo della Pace, vid en bakgata på så pass långt afstånd från Corson, att jag kunde uppfriska mig med en lagom promenad, innan jag började deltaga i den långsamma processionen på trottoirerna. Jag hade några dagar fåfängt väntat på ett rek från Sverige, befann mig utblottad på pängar och kände mig ensam i främmande land.

Jag gick alltså till hotellets *padrone*, visade mitt pass och mina korrespondentkort, afslöjade mitt ekonomiska bryderi och frågade, om han trodde mitt ärliga ansikte (jag hade då ännu icke anlagt helskägg): Han trodde mig, och jag återtog min förra diet; lifsfarliga ostron, ty det var höst, *risotto con cappe* eller *con fegatini*, fårkotletter i olja och ett härligt *vino nostrale*.

En middag fick jag en vänlig inbjudning från min värd att deltaga i en familjesupé i hans privata våning.

Jag infann mig kl. 8, uppsträckt så godt jag kunde, presenterades för värdinnan, en korpulent dam med omisskännliga spår af den speciella skönhet som är campagnans barn egen, och jag blef så småningom föreställd för det öfriga sällskapet, två à tre välmående landtmän, en polsk liten dam, skinntorr och med en svada som öfversteg mina djärfvaste drömmar, två allvarliga prästmän af lägre rang samt *monsignore Sarto*, som lifligt underhölls af 4 unga

damer, kolsvarta i anseende till håret med långa skuggande ögonfransar, tunga ögonlock och en eld i pupillerna, som kom mig att tänka på Pompejis sista dagar.

Vi drucko té och åto konfityrer. Plötsligt slog sig en af de unga damerna ned vid pianinot och spelade upp en Strauss. Värden dansade ut med sin fru, jag bockade mig så godt jag kunde för en af kardinalens ungdomar och valsade förtvifladt och bra som vanligt. Jag tror att jag dansar vals bra, men min dam kunde inte dansa. Möjligen tarantella, men vals kunde hon inte. Hon hvilade centnertungt på min arm och såg mig in i ögonen med ett outgrundligt leende. Jag stannade slutligen och förde henne till sin plats vid monsignore Sartos sida, samt frambråkade några artigheter på min dåliga italienska. Sarto tog till ordet:

— Ni är svensk, min son? Jag hörde det af vår värd. Ett vackert land, men öde och isigt, säges det. Ni dansar bra.

— Ja, åtminstone gärna, ers eminens, svarade jag bugande. — Men jag hade väntat att få se något genuint italienskt i dansväg, något passioneradt, något lifligare än den moderna valsen.

— Ni är varmblodig, min son, sade Sarto. — Dansa svenskarna?

— Joo då, hambo och polska och en massa saker med lifvad rytm i.

— Visa oss då något — hambo till exempel!

Jag gjorde några hambosteg solo för kardinalen.

— Bravissimo! — — — Åh! när jag var ung dansade jag också, alldeles som ni med glöd och passion! Hur var det igen! Man niger redan i början af takten och svänger rundt! Så skall det dansas! Men ni borde ha en dam!

— Jag tror, efter det lilla försöket med min nådiga här, att jag inte riktigt kommer öfverens med italienskorna. Men får jag ha den djärfheten att bjuda opp ers eminens — — — —

Och vid Gudarna! — reste sig inte kardinalen upp, jag lade min arm kring hans föga smärta midja, och vi dansade ut. Efter ett par takter var han med, och efter tre fyra svängar kring salen satte jag varsamt ned den anfädde prelaten på hans stol.

Nu blef det lif i sällskapet. Man trängdes omkring

mig för att få undervisning i denna arktiska och originella dans. Jag dansade som en vansinnig och hade äran att ännu ett par gånger få föra den blifvande påfven i hvirflarne.

Men klockan blef tolf. Kardinalen drog sig tillbaka efter att ha tagit ett vänligt afsked af sin ungdomlige läromästare. De andra aftroppade så småningom, och snart låg jag i mitt sofrum, vägg i vägg med den blifvande kyrkofursten — sagdt i förbigående och icke det ringaste skrytsamt.

Men min natt blef sömnlös, ty kardinalen snarkade. Han tycktes vara s. k. konstsnarkare. Det finns öfverhufvudtaget intet ljud i naturen, som han icke kunde återge fullkomligt illusoriskt. Det var intressant i början, men jag tröttnade så småningom och afvaktade daggryningen i ett tillstånd af höggradig nervositet.

Kardinalen afreste till Venedig med första morgontåget.

* * *

Andra och sista gången jag hade äran sammanträffa med Sarto, var kort därefter på piazzan i Venedig. Jag stod och matade dufvorna utanför ingången till kampanilen — den gamla — och såg plötsligt kardinalen långsamt vandra framåt på väg till San Marco. Jag bugade mig vördnadsfullt. Han kände igen mig.

— Ni är på hemresa, min son! Hälsa er nordpol och hälsa Bitter! Ni känner kanske Bitter?

— Nej, men han lär vara en utmärkt man.

— Hälsa i alla fall och farväl!

Han nickade vänligt och försvann snart i den ärevördiga dômen.

Sedan dess har jag inte träffat honom. Kanske har han glömt mig. Eller kanske dröjer hans minne ännu gärna vid den enkla danstillställningen på Albergo della Pace, där han för några fattiga ögonblick fick kasta af sin värdighets mask och vara sig själf. Icke förrän nu har jag fullständigt fattat, att fångenskapen i Vatikanen innebär en försakelse af allt mänskligt, en försakelse som icke ens tiarans guld och ädelstenar och en liten våning på 10,000 rum kan ersätta.

GRÅSKÄLEN.

Matts Ers och Östergren ha tagit in laxnätet, ty det är hård nordost och sjön växer. I sjöboden har Matts en liter, gömd undan gummans läseri och onda humör. Medan den vandrar från mun till mun efter ärliga klunkar, kommer Jan-Matts till, och litern får ytterligare en afnämare.

I lä under bärget gassar solen och spriten värmer och gubbarne bli stortaliga och mogna för deras mandom värdiga bedrifter.

— Hä vore hinte godt hå ta sej fram, hom hen komme hi den 'är sjön, som 'an liknar sej till hå bli, säger Östergren.

— Den 'är sjön! Din toker, hä väl hingen sjö! Hä ä som hå röra hom hi hen potta, hvarken mer heller mindre, opponerar sig Matts Ers.

— Du hä tokug du, säger Jan Matts. Hen blefve hyr hutåf skvalpet hå brottena hå gungningen.

— Hyr? väsnas Matts Ers. Ja 'ar hinte badat på håtminstningen tretti hår, men hä sätter ja hopp hen liter på, hatt ja ska simma till Loskär, bå dit å dän, hom hä hocksså fölle slagrägn hå kom flod, som skriften säjer.

— Skryta hå skräppa kan du, när du 'ar fått starkt, säger Jan Matts. Men du hä väl hinte för mer hän vår

fader Habraham, som döder här! Då finge du hallt lära dej 'alfva dykarekonsten, för du ginge till botten hå blefve hålmat, dä hva du blefve! Men hen liter vågar ja, hifall du hä lessen ve laxfisket hå käringen din!

— Dä sagt, hå hafslaget! Slå haf, du Höstergren!

Matts Ers började med öfverlägsen min att kläda af sig och stod snart i bara mässingen.

— Ska du hi hinte 'a dej hen dragnagel, hinnan du börjar svälja saltvatten? Schål!

— Schål! Matts Ers klifver i och begynner med stadiga simtag klyfva sjön.

* * *

Vid fönstret i sin stuga sitter Ålands-Henrik och läser Östhammars tidning, då och då kastande en blick utåt hafvet.

— Men hva hi hattan 'älsike hä dä där? Dä hä hen gråskäl himellan Loskäret hå 'älludden. Titta du Stafva, hä dä hinte hen skäl därute i sjön?

Mor Stafva tittar.

— Jo visst hä dä väl hen skäl, fast ja tycker 'an hä liksom lite knollrig hi 'ufvet.

— Knollrig? Du hä tokug, ditt skrälle! Jo visst 'älsike hä dä hen skäl!

Ålands-Henrik tar sin gamla lodbössa från väggen och springer ut. Han smyger och tar betäckning af strandklipporna, gör några hopp framåt, då skälen är skymd af en sjö och står orörlig, då den är synlig. Skälar ha ögonen med sig.

Den här skälen gör sig ingen brådska. Han är bestämdt *fel* på något vis, tänker Henrik.

Så småningom har skytten nått Köpmanholmens udde, tar stöd mot en sten och börjar sikta.

Pang!!! Kulan slår i ett par tum framför näsan på Matts Ers och vattnet sprutar öfver simmarens ansikte. Han spotter bara ett tag och fortsätter, ty han har ej hört skottet för skvalp och brus.

— Jäken anakka! säger Alands-Henrik för sig själf och börjar ladda om nedhukad bakom en sten. — 'An hä väl fel, hefter 'an hinte dyker.

Men Östergren och Jan Matts ha hört skottet och upptäcka Ålands-Henrik. I ett fatta de, att Matts Ers lif

hänger på ett hår. Ropa duger ej. Det hörs icke i blåsten. De börja springa, så att tången yr dem om benen. Det tar ju litet tid att ladda en skälbössa, och om de inte hinna fram till jägaren, innan han kommit sig i ordning, blir det säkert begrafning i Grisslehamn.

Ålands-Henrik laddar lugnt och ordentligt med litet större krutmått, ty skälen har hunnit några famnar längre bort. Han stöter ned kulan med vana och säkra tag. Så lägger han sig ner och tar sikte igen.

— Den 'är gången skall jag hallt peta 'ål hi skallen på dej, din ståte!

Men i nästa ögonblick känner han ett stadigt tag i sin rockkrage, han rycker till, och skottet går i stranden.

— Hvem hin hi 'äl — — —?!

— Hä du tokug, ska du skjuta Matts Ers? säger Östergren. — 'Ar du hinte högon hå si mä?

— Hå fasen, säger Ålands-Henrik, — 'Ar ja skjutit på Matts Ers? Ja trodde hä var hen gråskäl, fast Stafva tyckte 'an var liksom knollrig hi ufvet. Hä var två bortkastade kulor, hä, fast hä var ju liksom hen nåd, hatt ja sköt breve, förstås, för räxten!

* * *

Matts Ers har nått Loskäret, känt botten under fötterna och börjat återvägen. De öfriga tre gå rundt viken och möta honom vid sjöboden, just då han stiger upp ur vattnet.

— Hva sa ja? säger Matts Ers. Hä var hen lättköpt liter! Slå haldrig vad mä mej, för då dummar du dej, Jan Matts!

— Nu hä dä du, som ska bestå den litern på Höstergren hå mej, som 'ar räddat lifvet på dej. Hålands-'Enrik trodde du var hen skäl hå sköt två skott hefter dej, hå vi sprang hå varskodde 'onom.

— Hå jäken, säger Matts Ers. Men då hä dä väl du 'Enrik, som ska bestå, som slapp ifrån hå bli olycklig!

— Bestå? Dä hä väl du, som ska bestå, hom någon ska bestå, du, som kunde 'a stått lik hi sjöbon hi kväll, din stolle, som ger dej hi hå badar, så hen hinte kan tro hannat, hän du hä hett oskäligt djur. Hå mina två bortskjutna kulor kan väl vara värda hen sup minst!

— Ja, hinte består ja, säger Östergren. För räxten tycker ja, hatt hä vår 'Erre, som 'ar bestått hi dag!

— Ja, säger Jan Matts, Höstergren 'ar rätt, hå när vår 'Erre 'ar bestått så mycke som hi dag, så kan 'an nog bestå litern med, när hinte Matts Ers vill bestå. För räxten kan hen hinte begära, hatt hen gråskäl, som hä knollrig hi 'ufvet, ska bjuda på brännvin!

JULHAREN.

Väckarklockan med klirrande larm på stolen vid sängen
fått mig i byxen med fart och jag tassar trappan utföre,
vrider dörrens gnisslande lås och tittar på vädret.
Flingorna falla ej mer, och öfver hafvet i öster
gulnar molnets understa rand och siar om solen.
Mjuk som en ull ligger snön som föll på kvällen och härligt
stå mina spår som sigiller i vax på tröskel och trappa.
Vadmalskläderna på och islandströjan och lappskon
stoppad med hö och med brokiga band att binda om benet.
Plunta och pipa, gevär och vantar och udda patroner,
skidor på axeln och staf, och jag går till min sofvande hundgård!

Krut kryper yrvaken ut ur kojan och sträckande benen
morgnar han sig med en vid och lättjefullt klagande gäspning.
Gnällande Kula far upp och slickar husbond om hakan,
sätter sig ned och jagar ett tag i pälsen och tuggar
lystet med smällande käk efter loppan som biter i länden.

Nu har jag kopplena på och skidan bunden på foten.
Halft af hundarna dragen jag går och väcker kamraten
trummande lätt med knogen en marsch på hans frostiga ruta.
Snarkningen tystnar och matt en låga blixtrar, då stickan
drages mot fållbänkens kant och han tänder ljuset i staken.
Härligt väder och lugnt och en spårsnö, fallen från himlen.
Hundarna vädra mot vind och rycka i stramande koppel
medan kamraten i kammaren går och stökar i strumpläst.
Nu han drager pjäxorna på och skuggan på fönstrets

rullgardin med sin målade kvarn och sin bonde med säcken växer och minskas och svinner sin kos, tills det knarrar i dörren, klinkan faller igen och en snugga glimmar i förstun.

Tigande tar han ett koppel och tyst vi smyga om knuten strandens vassar utefter och längs med diket och öfver stättan och in i hagen, där blått mellan enarna mörkret hvilar än öfver snön. Bland buskarna rinner ett räfspår. Här har mickel stannat ibland och gräft efter råttor. Här har han tagit ett språng, kanske nyss, då jag knäppte på rutan. Krut borrar nosen i snön och Kula vädrar och gnisslar, kopplet står som en sträng, men husbond tänker på haren, som på sin holme i åkern vid sjön bör sitta i skygd af buskarna efter sitt knappa kalas på rågbrodd och aspbark. Här ligger åkern med holmen af en och mariga tallar. Hej! här är traj, och här är en fläck där han krafsat och ätit. Grönskan lyser i snön och ett spår står klart emot holmen, och vi göra en ring, men på andra sidan om snåret rakt emot ledet där skogen tar vid, står ett pinfärskt språngspår. Af med kopplen och aj, aj, aj! Han är redan i farten, aj, aj, aj, som musik mer skön än de saliga änglars klingande klockrent och äggande friskt går det buktande drefvet upp öfver åsen och ned emot sjön och ger eko i bergen medan jag hastar att hinna i pass och kamraten försvinner öfver gärdslet och skyndar i språng till den isiga stranden. Aj, aj, aj, hållen i, mina barn, ty den skälfvande husbond väntar att haren skall göra en bukt öfver berget och vika in öfver ängen och aj, aj, aj, komma häråt på stigen. Aj, aj, aj, hör jag Kulas falsett och Krutgubbens åj, åj, följande landskapet, eka i berg och försvinna i stranden. Herre min Gud, det är lif, det är jakt, och den stigande solen lyser på mig och på snön och på allt, och jag längtar att måla. Aj, aj, aj. Pang! Pang! Alls todt! Det kom från kamraten.

Men lika godt, om det ej blef jag som fick äran af skottet, har jag skälft för drefvet ändå och i sinnet ha dunkla urtidsdrifter kallats till lif. Jag far öfver stättan utför backen till sjön, där den leende skytten med haren väntar hundarna. Aj, aj, aj, de komma på spåret. Krut hugger tänderna i och morrar ilsket åt Kula,

som min kamrat kanske gjort åt mig, om vi jagat tillsammans
för en miljon af år sen och jag hade tittat på haren.
Knifven fram och snart är julharen passad och granris
stucket i buken, sen Krut och Kula läskat i blodet
flämtande tungor och fått sin andel af hufvud och inkråm.
Kopplen och skidorna på! I den vaknande dagen vi glida
hemåt, medan morgonens sol oss bränner på ryggen.
Julharen tynger ej i gräflingsväskan, och pluntan
tynger ej mer, ty en stor, en allt försonande slaktsup
torkat den inuti. Det är sed bland skyttar i norden.

VETRUSCHEFF.

Vi sutto och läste dagens tidningar i salongen, då jungfrun kom in och sade att en karl stod ute i tamburen och ville tala med mig.

»Låt honom komma in», sade jag.

I det samma öppnade han själf dörren och kom in. Han var en liten sluskigt klädd figur med det mest osympatiska ansikte jag sett. Han skelade med vänstra ögat, som dessutom var sårigt och sjukt. Vänstra handen var förkrympt och föreföll så tunn att man såg benen mot ljuset genom den, och han sökte dölja den genom att oupphörligt draga ned en smutsig ärmlinning så långt som

möjligt. Kostymen var för öfrigt ovanlig i färg — en färg af torra ormbunkar eller torrt enris.

»Mitt namn är Vetruscheff», sade han, »konstnär och litet af hvarje.»

Och i det han log på ett så obehagligt sätt, att jag kände som myror på mig, gjorde han en akrobatgest med ena benet, böjde båda knäna och ställde sig på tåspetsarna. Så började han halft nedhukad vrida sig långsamt åt vänster. Jag tänkte just be honom gå sin väg, då han plötsligt började snurra rundt så hastigt, att jag aldrig sett något liknande.

Jag trodde att jag fått påhälsning af någon galen akrobat och öfverlade, hur jag lättast skulle bli af med honom, då han med ens tog ett panterskutt fram till pianot, öppnade det, sköt stolen åtminstone en meter från instrumentet och började spela. Under spelet hoppade han upp och ned på stolen på samma sätt som en ryttare i skarpt traf. Jag förstod ej hur han kunde spela med sin förkrympta vänstra hand och i sådan ställning, men han spelade så som jag aldrig förr hört någon göra det, något vildt och hemskt, men genialiskt.

Så reste han sig, såg lömskt på mig och sade:

»Det var musiken till min dans!»

Därpå slöt han det friska ögat, öppnade det igen — och ögongloben var försvunnen. Det var som om jag skulle sett in i en tom dödskalle.

»Det är någon trollkonstnär, som inte är riktigt klok», tänkte jag, och sade:

»Tack för er föreställning, den var briljant, men jag har verkligen inte tid längre. Vill ni ta emot något för ert besvär, så se här?»

Jag öppnade min portmonnä, där jag hade några sedlar och en massa silfver, mer än man vanligen brukar bära på sig. För att lättare kunna leta ut den summa jag ämnade ge honom hällde jag ut alltsammans på divansbordet, hvarvid ett par kronostycken rullade ned på golfvet. Jag lutade mig ned för att ta upp dem, men råkade i det samma få tag i en svart garnända, hvilken följde med den ena kronan upp.

Då jag skulle kasta garnändan, kom den på ett oförklarligt sätt om min arm, och då jag med andra handen

skulle aflägsna den, råkade jag samtidigt kasta en blick i portmonnän. Där låg bland pengarna en hoptrasslad garnända.

»Hvar fan kom garnet ifrån?» tänkte jag, tog garnändan ur portmonnän och ämnade kasta bort den. Den trasslade sig om min vänstra arm.

»Förlåt», sade den främmande, »jag skall hjälpa er!»

Han gjorde en rörelse i luften med ena handen, tog med den andra i en af de båda på mina ärmar liggande trådarna — och inom mindre än en sekund var jag från hals till midja omspunnen med en stickningsartad väfnad med tämligen glesa maskor. Mina armar lågo innanför densamma tryckta mot bröstet och jag kunde ej röra dem.

Jag själf och mitt sällskap stodo stela af förvåning.

»Men hur bär ni er åt?»

»Det är min hemlighet, och jag kan för resten inte förklara den för er, om jag också ville. Men jag skall söka ge er en antydning om det, fast jag tviflar på att ni blir klokare för det. Vill ni följa mig ut?»

Han löste mig ur mitt nätverk lika hastigt som han klädt det på mig och jag följde honom med någon tvekan.

Bakom boningshuset stod en halft förfallen visthusbod. Dit förde han mig och sade:

»Se nu noga på väggen där!»

Han gjorde en rörelse med den sjuka handen snedt mot väggen, och i det halfmurkna virket bildades ögonblickligen dunkelblå linjer af samma byggnad som på en blixtfotografi. Så grep han med den andra handen i luften och drog till sig en mängd spindelväfstunna trådar på samma sätt som då man drar ut osmälta lumpremsor ur ett gråpapper.

I nästa ögonblick lösgjorde han på liknande sätt ur väggen ett gröfre gulaktigt snöre med röda fläckar i.

»Förstår ni nu? Det röda i det här snöret är väfdt af torkade och hopspunna ådror från dina hjärtevägger. Det andra i snöret är det som jag icke kan tala om. Och han såg ondskefullt på mig.

»Är ni eller jag galen?» ropade jag.

I stället för att svara slöt han sitt friska öga och öppnade det igen som förut. I mörkret inne i hans hufvud

såg jag något som liknade en lång törntagg eller en blodig hvass och tunn tand som rörde sig upp och ned och i samma ögonblick vaknade jag badande i svett och förbannade alla drömmar. Det var midt i natten. Jag tände ljus och återtog läsningen af »Aus einer kleinen Garnison».

FANÉRFABRIKANTEN.

Följande typ är icke gjord; han existerar verkligen.

Han är fanérfabrikant och hans fabrikat är förstklassigt. Det finns kanske ingen, som kan yttra sig så ingående om fanérets egenskaper och om olika trädslags användbarhet till fanér. Men fanéret fyller icke ut hans lif.

Han är icke nöjd med sin tillvaro. Han har kommit på vilse plats, och hans längtan efter harmoni med sig själf tar sig uttryck, som visa, att hans tankar äro fjärran från fanéret och allt som kan tänkas i samband därmed.

Vid första ögonkastet påminner han något litet om målaren, professorn grefve Georg von Rosen, ehuru han naturligtvis saknar dennes ytterst distinguerade sätt att uppträda. Detta känner han och har därför låtit göra sina skoklackar något högre än grefvens, hvilket i någon mån hjälper upp saken. Han har därtill små anlag för målning och på somrarna händer det ganska ofta, att man kan få se honom ute vid Rosendal framför ett staffli, försjunken, som det tyckes, i studiet af färgernas spel i löfverket och terrängen.

Men konsten har mycket litet att skaffa med detta tilltag. Hans glädje och stolthet öfver att bli tagen för grefven öfverträffar vida ett erkännande af studiens förträfflighet. Då vädret är lämpligt och människorna lustvandra i den härliga ängden står han således där och verkar grefven, tills middagstiden är inne, då han slår ihop sina grejor och självmedvetet och höljd af ära vandrar till staden.

Stundom promenerar han i torget, men då som blott och bart fanérfabrikant, i synnerhet om han fått någon bekant i sällskap. Då underlåter han aldrig att hälsa på

de framstående personer, som komma i hans väg, för att imponera på sitt sällskap.

»Vet du, hvem det där var? Kors, känner du inte igen honom! Det var baron Daelman, belgiske ministern.»

Baronen besvarar naturligtvis något förvånad fanérfabrikantens rätt kordiala hälsning och det uns af förbindlighet han som diplomat af gammal vana offrar åt den obekante, kommer denne att växa minst en tum.

»Nå, men honom känner du väl igen? Det var konstigt! Det var generalkonsul Gjæstvang, har du inte sett honom i automobil? Han har persiska sol- och lejonorden bland annat.»

Generalkonsuln hälsar med den utsökta artighet, som är honom egen, fast han kanske undrar, hvad fanérfabrikanten är för en kurre.

»Herre gud, känner du inte honom heller? Du tycks vara absolut okunnig om, hvilka storgubbar som verkligen finnas här i stan. Känner du inte doktor Sven Hedin, utan hvilken engelsmännen nu inte skulle vara i Lhassa! Du är mej en snygg en!»

På det sättet frotterar sig fanérfabrikanten med vår hufvudstads storheter.

Under turistsäsongen älskar han att förekomma i engelsk sportdräkt med Bædeker i hand. Men då hälsar han hvarken på bekanta eller obekanta, utan är främlingen, som tar del af Stockholms säregna soltorkade skönhet.

Då jag sist var i staden, såg jag honom sitta högst på mailcoachen med den röda boken demonstrativt i handen och beundra Birger Jarlsgatans paläer. Han såg rörd ut.

Jag vet att det som fyllde hans ögon med tårar och kom hans hjärta att svälla af stolthet var den fasta öfvertygelsen, att de flesta togo honom för utlänning.

Har någon annan observerat honom? Mina läsare, rannsaken edra njurar!

EN KVINNOSAKSKVINNA.

Klockan 12 på natten skulle ångbåten gå.

»Säg oss någon bra varieté, kapten, men inte för långt härifrån!»

»Varieté, tja, det beror på — har herrarna aldrig varit i Amsterdam förut? Nå, då är saken klar — då måste ni se Warmoe straat — vid den gatan och vid Naess, som är en fortsättning af Warmoe straat, finns det att välja på. Varieté i hvartenda hus, och gatan är lång som fan, och alla klasser finns det, tag bara ingen förstklassig fröjd, ty de ä slätstrukna, utan tag tredje. fjärde klass. Akta er bara för slagsmål, och Herren vare med er! Ni kan förstå: man har gjort en vits af Warmoe straat och kallar hela stadsdelen De warme Kwarter! Frid och fröjd!

Snart voro vi inne på Warmoe straat. Den gode kaptenen hade inte öfverdrifvit. Bara den gatan skulle kunna fylla Sveriges behof af varieté! Framför de mer eller mindre prunkande entréerna stodo mer eller mindre gentilt galonerade portierer, hvilka då vi passerade läto dörrarna skilja sig åt och oss ana litet af härligheten därinnanför. Vi valde emellertid inte första bästa utan drefvo gatan framåt med folkströmmen. Där var lif och stoj. Fulla och nyktra sjömän af alla nationaliteter sökte efter lämpliga ställen att blöta sina slantar på, och kvinnor med stora hattar trängdes omkring dem. På alla möjliga språk skrek man och köpslog. Två lindrigt nyktra matroser ramlade ut från en port. »Ur vägen för galna Karlson, era jäklar!» skrek han på rena rama svenskan. »Akta rej för klacken, tjö!» genmälte min kamrat. »Ä si på fan, svenskar! Kom med and have a drink with us — hvarför inte det då, ä ni strama, era bönhasar?» drunknade det i sorlet.

Elysium! strålade det grant öfver en port. Dörrarna skilde sig åt. Fri entré, sade portieren. Vi slunko in i den stora salen, som låg i skymning, medan allt ljus var koncentreradt på en estrad, där ett halft dussin hvitpudrade mamseller sutto i en halfcirkel. En stol var tom och dess ägarinna sjöng just en engelsk slagdänga, medan hon då och då illustrerande viftade på kjolen och sparkade i vädret.

Som en pil dök en kypare på oss. »Behagas det bord? Två gulden, om jag får be!»

Det var alltså den fria entrén.

»Ge oss hvars en curaçao!»

Rundt om oss satt man vid sina likörer och vid hvarje bord prålade en eller två hvitsminkade, djärft blickande och plymviftande damer.

Curaçaon kom. »Hvad äro herrarna för landsmän?» frågade kyparen. Vi visste att det på dessa lokaler var chic att bjuda någon af de uppträdande på en likör eller en stout, och som alla damerna på estraden voro af olika nationalitet, gafs det i de flesta fall tillfälle att få tala sitt hemlands vilda tungomål. Men ingen af oss var vid humör att tala annat än inbördes. Kyparen upprepade sin fråga och jag svarade: »Turkar!»

Han log öfverlägset. Sådant folk har erfarenhet.

Nu kom en tysk visa. Hon som sjöng och sparkade var en liten mörk mamsell med uppnäsa. Då applåderna tystnat, började hon igen, men, hvad nu då?

»Vårt land, vårt land, vårt fosterland», pep hon på så äkta Mosebacketungomål, att något tvifvel om hennes hemort var omöjligt.

Alltnog, hon sjöng, och för att göra den för publiken obegripliga sången njutbarare, sparkade hon och smådansade några pas efter hvarje vers. Det tog sig rätt egendomligt ut.

Så fick hon sina applåder och försvann från scenen. En negress, den enda som inte var hvitpudrad, sjöng en hisklig negervisa och efter henne framsparkade en annan icke fullt så mörk skönhet på syditalienska den genuina

Chiarasté, chiarasté!
Tu pecché m'abandunato?

Då öppnades en liten dörr bredvid estraden och ut trädde vår Mosebackeflicka, nu klädd i något litet mindre

extravagant toalett och med en väska på magen. Hon såg sig pröfvande omkring i salongen. Plötsligt ilade vår kypare som en meteor rakt på henne, gestikulerade och pekade på oss.

Hur i herrans namn kunde karlen förstå, att vi voro svenskar?

Den unga damen styrde likaledes med en himlakropps säkerhet rakt på vårt bord, neg till hälften och hälsade med oefterhärmligt tonfall på söderdialekt:

»G'afton! Får jag lof å slå mej ner?»

»Var så god!»

Vi svarade utan särskild entusiasm. Kyparen framstörtade igen. »Hvad får jag lof servera fröken?»

»Gif fröken en curaçao!»

»Äh ge mej en stout, det kostar lika mycket.»

Hon fick sin stout. Hon såg spörjande och gladt på oss. Vi kände en viss förstämning i luften. Något skulle man väl säga.

»Nå, hur trifs fröken med att uppträda så här?»

»O, jag trifs *alldeles* utmär't, o jaa då! Jag och min syster uppträder här tillsammans, vi ha uppträdt i alla större städer, jaa då, London, Paris, jaa då, och språk lär man sig, o så många språk! Engelska, franska, tyska, allt, *allt*, jaa då! Pallevufrangsä? Oui, oui, mossiö. Do you speak english? Oh yes! Aoh yes! O, man lär sig mycket, bara man får vara ute bland fina människor, o, vi har så fina bekanta, jaa då, riktigt gentilt folk, o, i utlandet finns det mycket fint folk!»

Hon talade i sträck och på söderflickornas manér, då de vilja tala elegant.

»Nå men är det inte lite tråkigt ibland ändå? Hvarför inte resa tillbaka till Stockholm?

Ståckålm! O neej då! O, en fö'skräcklig sta, Ståckålm! Neej då! Neej, jag tycker att en kvinna ska klara sej på egen hand utan några karar! Jag sjunger bra å har figur å ja reder mej själfvandes, aldrig skulle jag villa gifta mej, o, neej då, aldrig i lifve!»

En kvinnosakskvinna alltså! Det fanns således dylika utrikes också! Hon fortsatte:

»Att vara gift med en otäck kar, o neej då, det passar inte mej! O, jag har klarat mig själfvandes — det fö'stås gift kunde ja ju ha varit, jaa då, riktigt gift! Men förlofvad har ja varit, riktigt förlofvad, jaa då!»

»Hvem var det med?»

»O, han var baron! O, en sån vacker kar, o! Allt hvad ja ville fick ja, om ja ville ta en droska, o, ja fick'en mäsamma, jaa då — å en bicykel! — ja sa: Ah ge mej en bicykel! Nej, sa han, då sa ja genast: ja då går ja te en annan kar! — O, då fick ja genast, hvad ja ville, pengar hur mycke ja ville, tusen, tusen, *tusen,* jaa då! A en hel våning! — vi bodde tillsammans, man gör alltid så här i Amsterdam, då man är förlofvad — O, en sån våning, sidenmöbler å speglar me slipning å mahognybord å — O!!»

»Nå, men hvarför gifte ni er inte med honom?»

»O, han dog! — Ni ä från Ståckålm? O, ja ä också från Ståckålm — min mamma hade Flaggen å pappa hade brädgård på söder! O, jaa då! Herrarna ä ju grosshandlare?»

»Jaa då!»

»Känner ni Conrad, baron Conrad, o, sån en treflig kar! Han var här förra mån, o, vi hade så trefligt, så — — Ska vi inte äta frukost i morgon tillsammans? O, de finns så många trefliga reståranger, riktigt trefliga, o, jaa då.»

»Kanske det! Men nu måste vi gå.»

»Gå?! Nu?! Men ja ä inte ledig förrän klockan två! Sångerskorna måste stanna kvar i lokalen tills den stängs, jaa då! Ska ni gå nu? Äh nej! Men ni bjuder väl på en stout till? Tänk, att ni ska verkligen gå, o, då tråkit, riktigt tråkigt, så trefliga karar!»

Hon fick sin stout.

»Adjö nu! Far inte illa med er. Far tillbaka till Stockholm, det är mycket bättre.»

»Ståckålm, o, neej då! O, man klarar sej mycket bättre här, då man kan språket, o, så många språk! Franska, tyska, engelska! Å ja tycker att en kvinna ska klara sej på egen hand själfvandes! Gifta sej! O neej då! Man ä välan inte fnåski, neej då! Bjuder ni på frukost i morgon? O, ja har en bicykel, vi kan åka bicykel ut nånstans — —»

Vi voro redan ute på gatan och kvinnosakskvinnans svada höggs af af dubbeldörrarna, som föllo igen.

Genom den växande trängseln arbetade vi oss ned till hamnen och en halftimme senare sutto vi i röksalongen vid en grogg på väg hem till Ståckålm.

GRISSLEHAMNSLIF.

Kalle Andersson och jag äro ute med snäckan och vättarne i det brännande solskenet för att få oss en pracka — delvis — och delvis emedan det är omöjligt att vistas på land, ty luften som våra lungor pumpa i sig är glödande och vinden är död. Jag klär af mig utanför Loskäret och ror naken in under Storkubben. Jag söker reda på en bra sten och förtöjer båten. Dyningen skvalpar sakta. Tärnorna skrika åt oss som om vi vore fiender. Taxen, som vi ha med oss, hoppar i land och nosar efter något i skrefvorna. Kanske har någon utter varit uppe och solat sig med sin afföda.

Vi ha geväret och kikaren, tobak och pipa, drag och öl med oss. Vi ta en bunt märling och knyta om några pilsner och sänka dem i hafvets djup för att de skola få djupets friska kyla innan vi höja deras temperatur till 37 grader, hvilket är vår afsikt.

Och så vänta vi tills det blir tid att äta för att sedan lägga ut vättarne.

Tillvaron är härlig, hvilket nog kan synas på Kalle Andersson här ofvan. Ingen telefon, ingen post kan nå oss, ingen konstkritik eller annan kritik kan äckla oss. Det kan hända hvad som hälst i land, utan att det generar oss,

Kanske äro vi japaner, då vi i kväll lägga till i posthamnen.

Då tiden är vorden fullbordad, lägga vi ut vättarne, sedan vi klädt på oss litet som ser ut som bärget som skall bli vår bakgrund. Det kommer en bris och en rospigg, som legat för slappa segel ute till hafs, får sig en stunds bidevind och skrämmer till oss en flock ejder, och vi glädja oss åt den några minuter där den simmar bland vättarne. Men så höres ett sus af vingar — en skrak kommer och får skottet öfver våra hufvuden, gör en kullerbytta, slår i sjön och stänker upp en hel vattenkonst. Ut med båten och in med fågeln.

Fortfarande ingen telefon.

Och när kvällen kommer med sin svala bris, bränner solen fortfarande magasinerad i våra ansikten, halsar och händer.

Vi lägga till hemma. Stugorna tyckas sofva. Men herre gud hvad grönskan är varm och hvad väggarne lysa röda ändå så länge sommarnatten varar. Skalderna tala om mystik och se älfvor och annat, därför att de icke kunna se tydligt nog i snåren. Men mera mystik är det med färgen. Jag tycker riktigt att färgen glöder under nattens täckelse, att skogen är en kalospinterokromatokrene, fast den inte skriker ut sina hemligheter som om dagen.

Det är sant — älfvor äro ju omoderna nu.

* *
*

Från fjärdarne smyger kvälldimman öfver ängar och gärden och för med sig en lukt af fuktig jord, pors, barr och tång. Det skymmer, och ett handklaver låter svagt från någon förstukvist i byn. Det är uppfordran till dans och kärlekslekar och ho kan stå emot? Flickorna som just klifva ut öfver fäjströsklarne, och pojkarne som samlats kring litern i drängkamrarne lyssna. Ho kan stå emot? Snart är dansen i gång, och det jämna dunket från loggolfvet förkunnar till morgonen, att kolportören har ett styft arbete framför sig om han vill försöka värfva proselyter här!

Jag, som är en gammal man med börjande flintskalle, är ute och plockar daggmask i en rostig hummerburk. Min hatt är hemsk att skåda, mina skor äro grofva och leriga, mitt hår är oklippt och mitt skägg växer vildt. Den ljufva sommargästande alpstaffl icka, som vill förälska sig i mig, måste bli kär endast i min själ. Min kropp är den otympliga puppan, ur hvilken hon möjligen kan locka fram en fjärilsvingad psyke om hon är tillräckligt ljuf. Och tillräckligt listig. Men det är hon nog inte.

Nattdimman strör diamanter i björkarnes hår — enligt skalderna — och månen kommer upp konturlös, beslöjad, som en melonskifva i färgen. Handklaveret spelar Donauwellen med underbara löpningar och drillar. Det hörs i fjärran, som myggsång, men tydligt och lockande, och dansdunket är som taktfasta slag på en puka från andra sidan en sjö.

Jag stannar framför en hindrande dyngstack. Ljuset i min lykta lyser matt. I dygnstackens kant ligga daggmaskarne tätt och glansdagern på deras kopparglänsande ormkroppar rör sig vackert, där de söka hvarandra parvis. Ty inte endast på logen utan också i åkern har man sånt där för sig. Jag rätar på min värkande rygg och ser ut i mörkret framför mig. Jag söker bestämma sommarnattens färg, sordinen på grönskan och skuggorna som lefva och fläta sig tillsammans i snåren till en röra af färg.

Plötsligt hör jag att jag icke är ensam. I ett dike bredvid mig jagar en padda daggmask. Jag hör då hon slår ihop munnen med ett smackande ljud och jag lyser försiktigt öfver hennes jaktmark. Tyst som Skinnstrumpan närmar hon sig masken och hugger hans hufvud i ett blixtsnabbt tag. Så arbetar hon med framfötterna, alldeles som om hon skulle nysta till sig masken. Ibland kliar

hon sig i hufvudet med en mänsklig rörelse. Och då masken släppt, sväljer hon den. Hennes mage sväller, och jag antar att daggmasken i början inte ligger stilla i sitt fängelse. Så går hon på sned till nästa mask och hinner med en hel del, innan hon däst af vällefnad släpar sig tillbaka in i sitt snår, sedan hon först tagit sig en klunk vatten ur diket.

Nu börjar Svartklubbens fyr tuta i dimman. Den låter som om olycka vore å bane, den siar olycka. Skulle man inte kunna stämma mistlurarne i dur på något sätt? Strax lite gladare!

Att plocka daggmask är en konst, som icke är sämre än någon annan konst. Jag tror att det skulle göra de eteriska skalderna godt att för några kvällar slita sig ifrån skaldandet om sina egna själars dekistillstånd och ägna sig åt jakt på daggmask. Detta inom parentes.

Då jag går hem med min hummerburk full af daggmask, möter jag en flicka. Hon trallar en visa, hennes hår är i oordning och schaletten ligger nere på ryggen. Hon tystnar, då hon får se mig och jag hälsar generadt, ty min hatt är ful, mitt skägg är vildt och jag är lerig upp till knäna. Och månen är uppe.

At forma viros neglecta decet.

RELIGION.

Sedan långa tider var det bekant att fiskarne och lotsarne på Ramundsö voro Guds barn. Ön ligger långt ute i hafsbandet och nymodiga och hedniska funderingar hade icke fått rotfäste därute. Man fick icke höra en svordom, gubbarne läste till bords, och om kvällarne lästes högt ur Arndts postilla. På söndagarne samlades folket hos mästerlotsen i hans stora sal och tullvaktmästare Erikson höll föredrag. Ty tullvaktmästaren hade talets gåfva och kunde utlägga äfven de mest krångliga kapitlen i Pauli bref. Efteråt sjöngs ur psalmboken eller ur Sankeys sånger, och det hela afslutades med en bön af tullvaktmästaren eller någon af lotsarne som hade nåden.

Men hvarannan söndag var en högtid. Ty då kom pastor Johanson ut till Ramundsö i lotsekan och höll föredrag. Allt hvad lif hade var där, ty pastorn var en man som i allra högsta grad var innehafvare af nåden.

Pastorn var en mörklagd och slätrakad karl, hvilkens anletsdrag talade om ett och annat. Kvinnorna suckade i hans närhet och bönderna knöto näfvarne i byxfickorna. Man talade om, att han giljade till mästerlotsens Evelina och somliga voro nog lumpna att prata om, att de lefde tillsammans ute i markerna alldeles som gifta. Men dessa ryktens upphofsmän voro pojkar och pojkar prata smörja. Pastor Johanson var en oförvitlig man, styf i utförandet och utläggningen af Guds ord. Ryktena skadade icke pastor Johanson.

Ramundsö var en filial af Guds rike på jorden och söndagseftermiddagarne voro ljufliga nådestunder för allt folket.

Ända till dess vintern kom, ty då kunde pastorn icke

resa dit ut. Då bodde han i Stockholm eller irrade omkring på landsbygden bedjande och åkallande.

Det var vår eller början till vår. Isen kom och gick med ström och vind och längst ute på iskälen lågo sälarne och i brunnarne mellan kålen låg alfågeln och ejdern tjockt som gröt. Där grälades och snattrades och putsades och de hungriga måsarne flögo omkring utan kött på bröstbenet och afundades de feta och rika sjöfåglarne, som bara behöfde gå ned till bottnen och ta hvad de behöfde.

En fransk brigg på väg till Gefle, som trodde att isen skulle ha gått sin väg, kom seglande utanför Simpnäsklubb och mötte isen. Det var hård bris och brisen växte till storm. Ålands haf växte och isen maldes sönder till snömos. Han försökte hålla sjön mot sydosten, och folket arbetade dag och natt ända till dess briggen kom in bland skrufisen och en planka brast i vattenlinjen. Det var natt. Folket kom ut på ett iskäl som bröts sönder och man efter man försvann i djupet. Bara en halfvuxen pojke, kajutvakten, sprang och simmade och hoppade och kröp, tills han kom i land vid Svartklubbens fyr.

Dagen därpå voro Ramundsögubbarne ute och bärgade tre konjaksfat som lågo och hackade i dyningen utanför Vedskäret. Tre konjaksfat och en mast med wirerope och full af grejor.

Två veckor efteråt kom pastor Johanson seglande ut med lotsekan för att öfvervaka öns själar.

Han lade till vid söderbryggan under sjöbodarne. På bryggan stod gubben Matts Andersson.

»Frid, med dig, broder, Herren välsigne din ingång!» sade pastorn.

»Hva faen ä' du för en jävel? Kom hit, får ja titta på dej!»

»Hvad går åt dig, käre broder, känner du inte igen pastor Johanson?

»Köss mej på flasklocket, ä dä Johanson. Håll i mej Johanson! Har du Guss ord mä dej? Vill du ha dej en dragnagel, så säj till, men säj inte nej, jäkla prästgesäll! Här finns förstår du, *här finns.*»

»Men käre broder, hvad tänker du på? Är det sant, att jag skall träffa dig i ett sådant tillstånd? Käre broder, du, som var ett af fåren, far du vill, eller hvad har händt?»

»Får, sa du — en sån där jävel som inte kan slå ett halfslag eller splitsa ett öga! För dej, hva?! Kom iland får

du si mä hvems ande du guppar! Säjer du något, så får du dej en jäkel, så du far så långt in i hälsike som dä finns hår på hästar i sju konungariken! *Får*, för dej!! *Får för dej!* Hi, hi, hi! Kom opp å dansa en bagarevals, men plocka ut löständerna, annars får du dom i halsen, jäkla Josua!!!

Pastor Johanson lade ut från bryggan. Det behöfs bara tre fat konjak för att förändra en liten skärgårdsös religiösa begrepp. Ramundsön är nu fullständigt hednisk. Visserligen ha inga konjaksfat flutit i land mera, men andan är kvar, och pastor Johanson lär nu försöka sin lycka på Grisselön, understödd af en lotsänka och två troende tullvaktmästare.

FRUNTIMMER.

Olagus Jonsson hade ett litet helvete tillsammans med sin hustru, som många ha väl det. Han hade som dräng blifvit kär i hennes gula hår och röda kinder och i hennes mun som såg ut som ett blödande sår med en knifrispa i. Han hade frågat fan efter tankarne som rörde sig bakom den blanka pannan och bakom hennes blå ögon, som lyste alldeles svarta, då hon såg öfver hans axel i dansen.

Nu voro de gamla. Barnen voro i Amerika och Stockholm och litet hvarstans. Hon var en torr, benig människa med skäggfinnar och knotiga armar, som kunde ta ett tag när det gällde. Hon hade kanske också haft ett litet helvete med Olagus, men man vänjer sig också vid helvetet, och nu gingo de arbetande vid hvarandras sida, tigande af vana och talande endast då den ena parten ville påskynda den andres arbete.

Skola vi röra mera i deras privataffärer?

Tänkom oss dem som två knarriga gamla människor med lifvet bakom sig, fästade vid hvarandra af vana och slöhet. Åldern kommer och mal känslorna till grått mjöl, af hvilket man icke ens kan baka nödbröd.

Skall jag nu börja skämta igen? Nyss var jag allvarlig, men min uppgift är ju att berätta lustiga historier.

Då jag stulit mig hemifrån kom jag ofta i närheten af Olagus stuga. Den låg fjärran från människors boningar, i kanten af en hallonfälla bredvid ett stalp, där det satt bergkristaller i väggen, och under gick en fors om vårarne.

På sommarn fanns där knappt något vatten, utom i några dyhålor, där feta kräftor kröpo omkring. Det gick en gammal spång öfver forsen och dess stolpar hade blifvit

lysved som lyste grönt om kvällarne. Underliga ormbunkar kantade en damm, där det fanns gäddor, och en och annan and hittade också dit om höstarne.

På den tiden var jag svår på att snärja gäddor med mässingssnara, och utmed dammens dystränder stodo gäddorna under näckrosbladen och halfsofvo med magen full af löjor och annan småfisk. Ibland hade den snärjda gäddan en annan gädda i magen, så stor, att stjärten stack ut ur munnen.

Alldeles som bland människor. Visserligen ser man inte stjärten af den slukade, ty människors stjärtar äro icke konstruerade som gäddors, men den som har ögon ser tämligen bra ändå, hvad det är fråga om.

Nu kommer det humoristiska, om man så vill.

Jag gick med min nyglödgade mässingssnara fäst på min stolthet, en härlig ung tallstam, smal som ett bamburör och smidig och född i en hjortronmyr, där allt vackert födes.

(Tillåt mig en parentes.) Ibland det härligaste, som jag minns från min ungdom, äro de småländska hjortronmyrarne med martallar försvinnande mot horisonten och under dem en matta af hvitmossa med pors, hjortron, ängsull och odonris. En gång låg jag på rygg i en sådan där mosse. Det var sommar och alla slags mygg och andra flygfän flögo öfver mig. Hvarje träd var som en orgel full af flygfämusik. Jag låg där och sjönk ner, tills min rygg blef våt, ty strax bredvid fanns ett hål i mossen. Det hålet hade ingen botten, men släppte man ner en ref med en husmask på kroken, högg genast en sutare, en svartryggad fan med stenålderskaraktär, som såg ut, som om han lefvat där och velat vara i fred sedan många hundra år.

Det här om hjortronmyren hör strängt taget inte hit, men lika gärna, som man i ett sällskap förirrar sig från samtalsämnet, kan jag ju få dilla ut på mina privata stigar, då jag skrifver själf.

Alltnog! Jag gick en solig söndagseftermiddag med mitt tallspö och min snara utefter Olagus' damm, då jag fick höra ett skrik uppifrån torpet. Skriket blef till en symfoni af oljud, jag trodde, att någon mördades, och jag sprang uppför branten. Jag stannade framför stugan. Taktfasta, snabba steg ljödo därinnanför — dunk, dunk, dunk, tills de slutligen stannade och ett smärtans skrän skar i

mitt öra. Jag sprang in, jag såg Olagus vridande sig i plågor krypa bort till tvåmanssängen.

Jag sprang fram och hjälpte honom upp i den.

Bredvid stod gumman med svetten porlande utför pannan.

»Hvad är det fråga om?»

»Tänk sej, herrn, en sån jävel! Ja har vatt van sen tretti år å ta mej ett halfstop brännvin på morgnarne — å så kommer ja underfund mä, att kärngfan blandar vatten i spriten å dä har ho hållit på länge mä! Jesses jäklar! Gud, hva ja slo mej!

Olagus hade upptäckt gummans försiktighetsmått och blifvit ursinnig samt förföljt henne genom rummen rundt spiseln. Men Olagus hade snafvat öfver en af de höga trösklarne och slagit knät. Nu låg han där.

I hans öga fanns intet spår af hans ungdoms kärlek till hustrun. Där fanns bara hjälplöshet och hat.

Alldeles som hos kultiverade människor.

* * *

Ar gingo. Gumman hade dött och Olagus lefde ensam så godt han kunde. Tänk er en gammal torpare som lefver ensam utan en kvinna! Han inrättade sitt lif efter helt andra principer än vi ha. Han blef allt mer praktisk. Han kokade hvarje måndag ihop en stor gryta mjöl och ärter och fläskbitar och kött af fåglar som han skjutit, en *olla podrida* af hvad landet alstrade. Och han kokade af praktiska skäl ihop det så hårdt, att han kunde skära det med knif och ta sig en bit, då han blef hungrig. Inte så dumt!

En dag kom jag till hans stuga. Allt var förfallet rundt omkring. Men det stod rök ur skorstenen och dörren var öppen. Olagus var hemma.

I förstugan hörde jag mummel inifrån köket. Olagus gick omkring och svor.

Jag öppnade dörren. Olagus hade blifvit en liten hvithårig, krokryggig gubbe, som tittade på främlingen med små i smuts inbäddade blåsvarta mullvadsögon. Han höll en björkslya i handen och uppe på spiselkransen stod en katta och sköt rygg. Kattans ögon lyste gröna af hat eller kärlek, hvad det nu var.

»Kan han tänka sig — den jävla kattan! Hon har fått vana att gå opp i grytan å göra ifrån sej. Dä förstås, att dä gör mindre för jag kokar'et så hårdt, men nog ä dä faen! Ja, si fruntimmer! Gör dä samma om di ä djur eller människor, samma släkte ä di! Alltid ska di fördärfva dä en karlstackare behöfver — men nog har en rättighet å bli förbannad, när di ger sej opp i maten!

* * *

Jag vill alltid komma ihåg Olagus' stuga och stalpet och forsen och kräftorna och gäddorna. Där målade jag min närapå första tafla, grönt i grönt. Färgen blef tjock som Olagus gröt, men jag vill påminna mig att där fanns något af Småland i den. Åtminstone fanns där ingen teknik.

JULSEGLATS.

Dagen för dopparedan, och än ligger kostern i hamnen!
Blåisen skär, som den vore af stål och nöter och gnager.
Snön ligger tung på kapp och på däck, och styf som af järnplåt
hvilar stor'n på sin bom, ty sist när vi kryssade nordvart,
höllo vi fullt i en by, som jagande bister och blåsvart
sprutade skummet till gaffeln och small som hagel mot duken.

Snart skall kostern dragas i land att hvila till våren,
men låt oss pröfva ännu en dans medan riggen är uppe!
Stark står Nordan och kall och skoten kyla i näfven,
men med vantarne på och lufvan ned öfver örat,
fårskinnsvästen och skor med mjukt och värmande lapphö
och en sup vid hård bidevind, när det biter i näsan,
reder sig människan godt. Från däcket skotta vi yrsnön,
hissa och staka oss ut om udden, och fyllande seglen
vänliga kårar från land ge oss fart. Vi svänga om Loskär,
lofvande upp mot en by, som prässar skutan på sida.
Vattnet forsar på däcket i lä och det knakar och knarrar
djupt i skrofvet och knastrar i skot och skramlar i rundhult.

Lifvet är härligt ändå, trots allt, när jag känner i handen
rorkulten lefva, som hade han själ, och när sjöarne spotta
pärlande skum öfver lovarts bog och det darrar i stagen,
grågröna sjöar vältra sig fram och krusande kårar
födda i fjärran svepa förbi och försvinna i fjärran.
Hej! Där skvätte en sjö mot lovarts låring, och blixtsnabbt
tar jag emot dem med ryggen och snart står håret i nacken
styft af is och ett pansar af is har lagt sig på rocken.
Däcket glänser af is och klyfvarn är tumstjock vid peket,
liken svälla, och sprödt det klirrar i skot och barduner
när vid en gir de slappna ibland och sträcka sig åter.

Men i salongen skönt i pälsarne hvila de andra,
medan på spritköket brinner en glögg. Jag smackar vid tanken.
Lifvet är ljufligt ändå och än förbarmar sig Herran!
»Akta vår glögg! Pass opp för en sjö!» Den stegrande skutan
stannar som tveksam högst på dess kam, det rycker och fladdrar,
sliter ilsket och dånar i stor'n och smäller i klyfvarn,
tills med ett stamp det bär nedåt igen, och susande rullar
brottet akter iväg. »Gick glöggen?!» Gud vare lofvad!
Langa hit med ett glas och skål för vattnet och jorden,
luften och elden och allt som har lif och andas och rör sig!
Nu är det jul och det doftar af jul! Nu vända vi, gossar!»
Ner med rodret och släck på skotet och knuffa på bommen,
blocket är som en skalle af is! Nu länsa vi hemåt.
Skymningen sänker sig ren öfver sjön, och bakom de hvita
stränderna flammar i rödt och i guld från den sjunkande solen.
Vänligt ur stugorna tindrar ett sken från härdarnes brasor,
blinkande muntra löften om jul, och när stjärnorna tändas
glida vi in i vår hamn — — — —

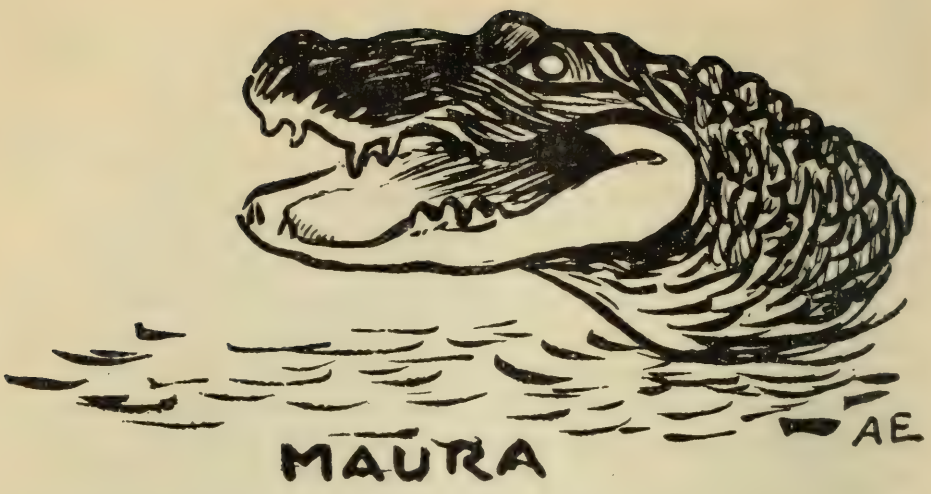

MONSIEUR PERNELET.

När den stora glasbassängen med de tjugufem krokodilerna i sköts in på arenan, tystnade sorlet i hela cirkus. Det var verkligen för en gångs skull ett originellt nummer och den lika originella förevisaren, monsieur Pernelet, måste vara en djärf karl.

Under frenetiska applåder steg han upp i bassängen till de krälande vidundren som hälsade honom med att smälla ihop sina ohyggliga käkar. Hans enda vapen var en liten käpp, med hvilken han afvisade de närgångna. Det gällde att se upp, ty vid minsta förbiseende hade han varit förlorad. Hade han halkat skulle han ha varit en död man inom några sekunder, och inom några minuter skulle icke så mycket som en byxknapp varit kvar af hela herr Pernelet.

Nu började föreställningen. Krokodilerna skulle matas. En medhjälpare kom med kött och krokodilerna började kräla uppför herr Pernelet, som slängde in bit efter bit i de hvita gapen. De höggo efter hans fingrar och ansikte, ty för en krokodil är det icke stor skillnad mellan olika slags kött. Med den lilla käppen parerade han skickligt de smällande huggen af de närmaste medan han sparkade undan dem som ville åt hans ben.

Han kastade ett stort stycke midt ibland krokodilerna och vattnet i bassängen förvandlades ögonblickligen till hvitt

fräsande skum. Det stänkte högt i luften och genom de gröna glasväggarna skymtade då och då de stridandes kroppar. De väldiga stjärtarna piskade vattnet och smällde ilsket mot hvarandra och bassängväggarna. Herr Pernelet steg ur bassängen och ur den skummande oredan och vimlet bände han så småningom med en stång upp två krokodilhufvuden öfver vattenytan. De beto i hvar sin ända af köttstycket och piskade förtvifladt floder af vatten öfver förevisaren.

Emellertid var matningen slut och herr Pernelet steg åter upp i sitt och krokodilernas element, där han satte sig på ryggen af den största, en hundratjugofemåring med munkorg. Denne reagerade mot ryttaren och sökte kasta af honom. Nå, ridten varade ju ej så långt stycke, och herr Pernelet höll sig kvar.

Genom förmedling af cirkusens sekreterare, kom jag att göra bekantskap med Mr Pernelet. Jag fick tillåtelse att från nära håll betrakta krokodilerna. Vi träffades ute i ryttargången.

Mr Pernelet kom, och vi betraktade krokodilerna tillsammans. Han talade franska med spansk accent, en underlig pidginfranska, en blandning af franska, spanska och italienska och dålig tyska.

Han bar en sombrero och hans hy var mörkbrun. Hans kinder voro fulla af ärr och ungefär hvartannat finger var borta. Jag bjöd Mr Pernelet på en whisky — men först måste vi betrakta krokodilerna på ännu närmare håll. Vi gingo till bassängen.

»Maura! attendez!!»

En af Mr Pernelets väninnor kom fram med öppnadt gap och väntade på en köttbit som hon också fick. Negro! Venez!!

Hundratjugufemåringen närmade sig, han som bar munkorg. Näsan låg öfver vattnet och ögonen lurade hemskt.

Jag stod och beundrade Mr Pernelets krokodiler. Han visade mig, hur de kände sina namn. Jag frågade om han inte ville komma genast som gäst på den där whiskyn, och han kom.

Nu låter jag Mr Pernelet tala.

»Ni är artist! Jag är lycklig att träffa en människa som er. Jag är också artist fast på ett annat område. Jag sysslar med krokodiler — det är också en uppgift. Skål på er!»

Jag skålade med Mr Pernelet.

»Hur har ni egentligen kommit på idén att ägna er åt krokodiler?»

»Monsieur, hvarje människa har sin uppgift. Jag var sjökapten, jag kom på en engelsk skuta ned i Röda Hafvet. Vi strandade och jag kom i land. Jag hade pängar och rustade en expedition. Ni förstår — att gå månadtals under tamarinder med lianer och apor i och icke se himlen under månader. Ormar! Och skorpioner! Vi lefde på svarta apor och leoparder — ni förstår — och i kärren fanns flodhästar och pelikaner. Det var där jag fångade krokodiler! Jag hade 50 stycken från början, som jag släpade med mig genom urskogen. Mat? Herre Gud! De lefde af mina negrer och ibland af aporna, som jag sköt. Monsieur! Jag är själf en krokodil!»

»Men monsieur ser inte precis ut som en krokodil!»

»Monsieur! Jag är en krokodil. Jag äter allt. Jag minns i Afrika! Vi åto sköldpaddor och pelikaner och svarta apor och rinoceros och lejon.»

»Men krokodilerna äta också negrer!»

»Monsieur! Jag har ätit negrer och jag vill rekommendera dem. Fötterna äro särskildt bra. Händerna äro inte heller illa. Ryggen är dålig — men herre gud — man kan ju inte begära något af en neger.»

Vi drucko whisky och skålade.

»Jag är lycklig att träffa en artist», sade Mr Pernelet. »Ni är gift! Ni är lycklig? Inte sant? Jag är gift — men min hustru förstår inte krokodilerna. Hon går aldrig på cirkus.»

»Alltså är Mr Pernelet inte lyckligt gift! Vore jag specialist på krokodiler, skulle min hustru vara min bästa medhjälpare i facket.»

»Monsieur», sade herr Pernelet. »Ni känner inte kvinnorna!»

»Monsieur Pernelet», svarade jag, »jag inbillade mig känna dem. Men kanske misstar jag mig?»

»Monsieur! Med all säkerhet!»

Jag svarade indigneradt: »Man måste möjligen umgås med krokodiler för att förstå kvinnans verkliga beskaffenhet. Menar ni verkligen det?»

Monsieur Pernelet svarade: »Krokodiler äro barn emot kvinnor! Jag går hellre obeväpnad in i min krokodilbassäng än in i en salong. Se på mina händer!!»

Jag hade redan sett Mr Pernelets händer. Ungefär hvartannat finger var bortslitet af krokodilerna.

»Jag går in i en salong — jag talar med kvinnorna, jag är älskvärd, jag är man, jag är Mr Pernelet — hur mycket tror ni jag riskerar? Jag vill säga: Jag umgås hellre med krokodiler än med kvinnor.»

Jag svarade: »Jag umgås hellre med kvinnor än krokodiler — kanske på grund af att jag icke är specialist på krokodiler. Den jakten kräfver kanske också sin man — men jag har inte mod — jag riskerar fingrarna.»

Monsieur Pernelet gaf mig en lång blick, tömde sin grogg och sade: »Jag går hem! Madame Pernelet undrar kanske hvar jag håller hus i kväll.»

NATTLIGA INTRYCK.

Jag sitter min ovana trogen uppe till efter midnatt och arbetar. Hafvet dånar utanför — dyningen efter stormen i kväll arbetar ännu i stränderna. Vinden är nordost och min gardin vajar som i takt med det växande och aftagande bullret. Gud vet hvar blåsten tränger in, men nordosten har sina hemliga vägar!

Jag tar på min fårskinnsrock, smyger utför trappan och vrider om förstunyckeln.

Marken är ju hvit!

Visst kom ett och annat korn i skymningen, men nu är ju nästan skidföre.

Stormen har knappt bedarrat, märker jag, men luften är klar och snön har slutat falla. Hafvet ligger som svartnadt bly, men brotten utanför Loskäret blänka till ibland med en kall blåhvit glans. Och i stränderna jäser vågen hvitgrön, en nyans mörkare än klippornas blå snö.

Jag går ner till mitt utvalda berg, den yttersta udden af mitt område, där jag snart skall ha en liten stuga nitad fast i graniten. Då sjön går hög, skall skummet spruta öfver dess fönster, och därinne skall jag ha en kamin och ett staffli. Där må ni tro kan gå sjö! Efter hvar storm drifva bitar af det vrak jag kallar mitt iland i viken bredvid, teakträbjälkar med mässingsbultar i. Nu är väl bara bottnen kvar med sin stenballast, ty i väl trettio år har det legat där. Men då vintern kommer på allvar, slå vi hål på isen och fiska teak. Och uppfinna möjligen någon kratta att peta ur ballasten med.

Öfver det blysvarta hafvet står himlen mörkblå och brotten lysa visionärt, irrblosslika. Längst ute arbetar en skuta i sjön. Jag ser endast dess babordslanterna, hur

den doppar i sjöarna, försvinner ibland och glindrar svagt igen, som slocknande.

Men öfver himlen i norr vrider sig med regelbundna mellantider Svartklubbens fyrsken, alldeles som om en ofantlig hvit vinge skulle svepa öfver Ålands haf, en jättesvan som flaxar emot stormen.

Medan jag står här på berget just där min stugas nordöstra hörn skall skrufvas fast i klippan och skummet yr öfver min fårskinnsrock, kommer jag ihåg seglingar jag gjort, medan jag ännu hade min ruttna koster kvar. Den var en likkista och läkte på babords låring som om den varit törstig. Jag skötte om den, stack med knifven och kittade, men det hjälpte inte. Borden sågo friska ut — ända tills den en dag på vårkanten där den stod uppstöttad på stranden fick sig en knuff af den påskjutande hafsisen så att stöttorna bräcktes och han ramlade på sidan. Då befanns det, att två af borden i vattenlinjen på babords låring bestodo af snus med ett tunt lager af ek och ett tjockt lager af olja och fernissa utanpå.

»Vi sätter en blyplåt på», sade Grisslehamnsexperterna. »Sjön håller nog ihop skutan.»

Jag skänkte den frikostigt till experterna.

Nå, med den kostern hade jag seglat två år i rad ända till dagen före julafton, då jag lät lägga upp den och hade ett så kalladt båtuppdragningskalas för landets söner, som hjälpt till med oskadliggörandet af den stolta galejan.

Den som seglat på vintern, vet hvad det vill säga. Vinden är stålhård, skummet fryser till is på däcket, peket som doppar i sjön växer i omfång, och stormklyfvarns nedandel kan bli alnstjock. Blocken bli allt svårhandterligare och bli runda som barnhufvud af is. Skoten frysa fast och man måste fram med knifven. Medan natten faller på och stormen växer. Då undrar man stundom, hvarför man gifvit sig ut på hafvet, när man kunde ha en bekväm stol framför en kakelugn och en bok af någon djäfvul att läsa i.

Jag kommer ihåg två seglingar med den där kostern på vintern. Det blåste hård nordost och klyfvarskotet sprang. Det gällde att få in den smattrande ändan af skotet och jag kröp föröfver för att knyta ihop grejorna. Skepparen som satt till rors lade upp skutan i vind, men seglet slängde så förbannadt, att jag ett ögonblick befann mig med ena benet utanför relingen. Jag lyckades hålla

mig kvar, hur, vet jag ej, men i detsamma kom en sjö och slängde mig ner mot masten. Jag fick tag i nagelbänken och hasade mig ned akteröfver. Mitt försök att knyta ihop ändarna hade lyckats utan att jag visste det. Ta mig tusan jag än vet hur jag hunnit med det. Jag kan åtminstone ej påminna mig ett enda handgrepp själf.

En annan gång länsade jag hemåt efter en orrjakt på en af öarna i Singöfjärden. Plötsligt märkte vi, att vi i mörkret seglat fel och måste börja kryssa. I den kryssningen fick babords låring sin beskärda del, och inom kort hade vi vatten i salongen. Det mörknade och vi förlorade bestämdt landsikte. Jag stod vid rodret, men rätt som det var upptäckte jag att ankaret där i förn ville ge sig i väg. Jag bad min kamrat ta rodret och kröp föröfver för att surra ankaret. Däcket var is och kommen fram till masten slog jag ändan af klyfvarfallet om lifvet och begaf mig asande på magen fram till klyset. Jag minns än att min känsla af sjövildhet icke alls var så stor som den nu är, då jag berättar episoden. Vi kommo emellertid hem i hamn med en alns vatten i salongen. Och vatten är en dålig ballast.

Nu har jag passerat den naturliga utvecklingen från koster till motorbåt och sedan reaktionen tillbaka till kostertypen, eller rättare till den norska lifräddningssköjten af Colin Archers typ. Den är tills vidare mitt ideal. Nu drar jag mig fram med en plåttäckt blekingseka, som jag köpt af Kalle Andersson. Den är 13 fot lång och indäckad som kanot och kan trotsa hvilket väder som hälst, om man bara täcker öfver sitthålet. Med tre ref inne och — om man vill ha en kamrat med — en lugn och förstklassig prisse, kan man segla nästan hvart man vill med den båten. Eller rättare: med en större båt af den typen kan man segla nästan hvart man vill. Med litet mera järn i botten är den okanterbar.

Allt det där tänker jag på, medan jag står på min bergudde. Stormen tar till och vågorna slicka min byggnadsgrund allt högre och högre.

Men luften har klarnat och jag kan urskilja stjärnorna, och då jag klifver hemåt genom drifvorna, ser jag vintergatan hvälfva sig öfver mig och mitt hem, en drifva af stjärnor, hopyrd af samma kraft som den som täcker mina berg med snö och kommer Ålands haf att dåna mig i sömn.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BRIEF
PTB
00 47111

1845468

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 02 24 07 017 0